

Ridder Willem

ridder van Karel de Grote

historische roman
door Nanne Bosma

Ridder Willem, ridder van Karel de Grote

Nanne Jan Bosma (1933-1993) schreef deze historische roman in 1991. Het boek is in 2020 gepubliceerd door zijn familie.

© G.G.J. Bosma-Peters, Gouda.

Het lettertype is de Cambria, een ontwerp van Jelle S. Bosma.

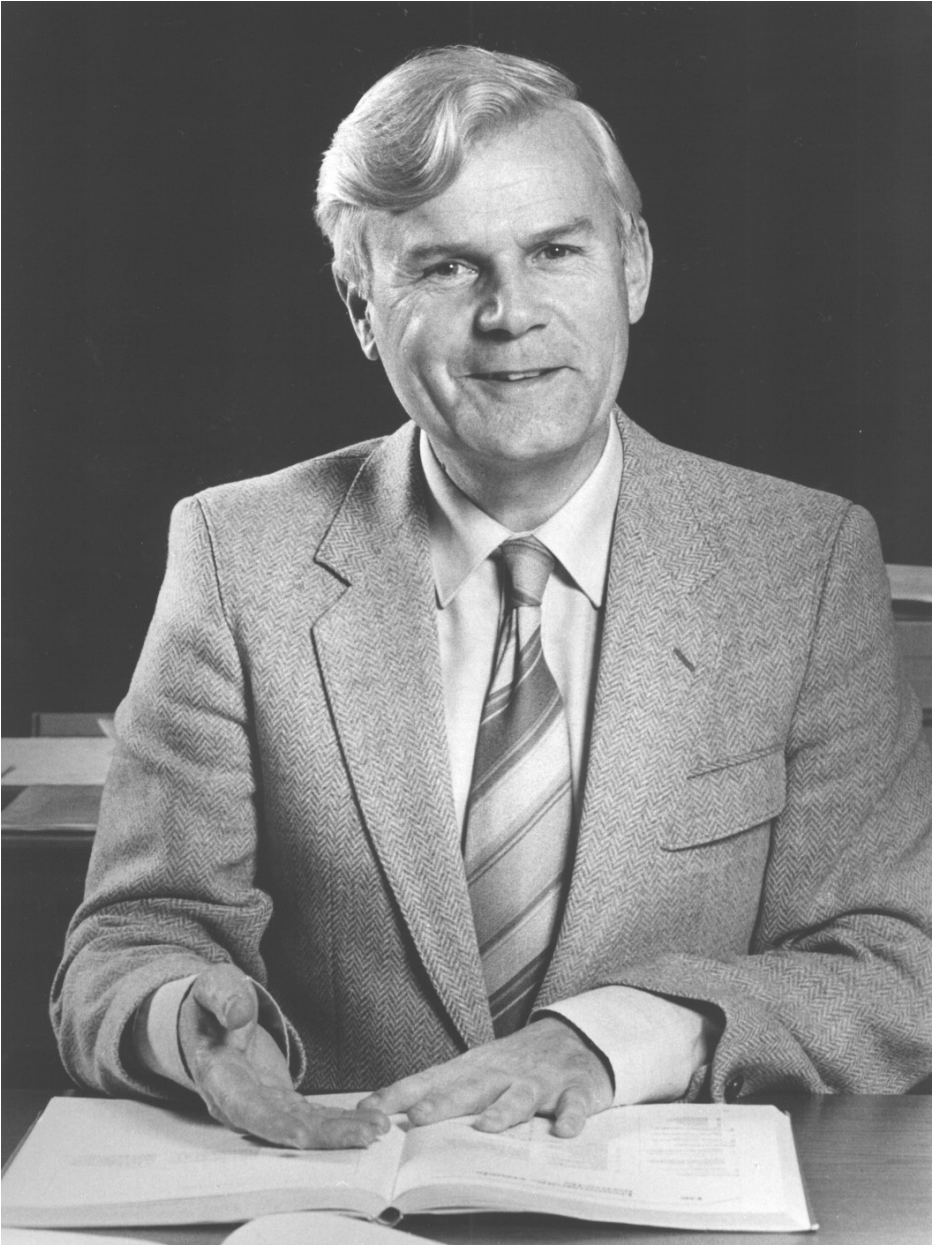
De tekst is geredigeerd door Mart Roegholt

en over de pagina's verdeeld door Marijn@MarijnBosma.nl

20200415 update 07

U kunt dit boek 'Ridder Willem' gratis downloaden vanaf

<http://marijnbosma.nl/ridderwillem.pdf>

Inhoud

<i>1e Terzijde</i>	6	
<i>Hoofdstuk 1</i>	10	Geboorte
	14	Kleutertijd
<i>2e Terzijde</i>	20	
	22	Willem tien jaar
<i>Hoofdstuk 2</i>	28	Naar het hof van koning Pepijn
	33	Eerste indrukken, het hofleven
	38	Ridder Amalric
	42	Witiza en broeder Gervold
	46	De jacht in de herfst
	50	Verplaatsing naar Aken
	55	In het kasteel van Aken
	59	Voorjaar 768
	63	Veldtocht in Bretagne
	65	Dood van Pepijn
	67	Willem wordt ridder
	72	Cunegonde
<i>3e Terzijde</i>	78	

Hoofdstuk 3	80	Raadsman van de koning
	85	De dood van Karloman in Samoussy
	98	Thuiskomst
	103	De pelgrimstocht
<i>4e Terzijde</i>	<i>113</i>	
	115	Het gewone hofleven
	121	De veldtocht van 778
 Hoofdstuk 4	 127	 Familie en hofhouding
	130	Naar Toulouse
 Hoofdstuk 5	 140	 De verovering van Nîmes
	146	De slag bij Ornaisons
<i>5e Terzijde</i>	<i>154</i>	
 Hoofdstuk 6	 157	 Thuiskomst
<i>6e Terzijde</i>	<i>168</i>	
	169	De verovering van Barcelona
 Hoofdstuk 7	 176	 Gesprekken met de keizer
	180	Kloosterleven
	183	Levenseinde
<i>7e Terzijde</i>	<i>186</i>	
	 188	 <i>Overige boeken door Nanne Bosma</i>

1e Terzijde

Het verhaal dat ik u wil vertellen, speelt tussen 755 en 812. Dat is lang geleden en het valt dan ook niet mee daar gegevens over te verzamelen. Veel materiaal is in de eeuwen erna verloren gegaan en over deze Ridder Willem is in de archieven dan ook weinig te vinden. In Frankrijk is de man bekend door gedichten uit de twaalfde eeuw en later. U moet dan wel bedenken dat er tussen de historische gebeurtenis en het maken van een gedicht over zo'n gebeurtenis een gat gaapt van enkele honderden jaren. De verhalen ontstonden in een tijd van geweld en geweld werd tegen die achtergrond vaak mooier voorgesteld dan het was. Dat geeft al een vertekening van de feiten. Fantasie deed de rest, zodat de verhalen over Ridder Willem verre van betrouwbaar zijn. Ze zijn echter vaak wel mooi en daarom zijn ze in dit boek verwerkt.

Ondanks historisch onderzoek is mijn kijk op deze Ridder Willem een persoonlijke visie. De historische gebeurtenissen kloppen met de geschiedenisboeken, maar dat vormt geen garantie dat de romanfiguur Willem uit dit boek overeenkomt met de echte Willem uit het verleden.

Om te zorgen dat de lezer kan onderscheiden wat feiten zijn en wat eromheen gefantaseerd is, is historische informatie in de vorm van terzijdes door het hele boek verspreid.

In wat voor tijd leefde onze hoofdpersoon?

In Zuid-Frankrijk, waar het verhaal begint, werd onder meer oorlog gevoerd met mohammedaanse legers die vanuit Spanje optrokken.

Mohammedaans is hetzelfde als islamitisch.

De naam Moren - eigenlijk de naam van een Noord-Afrikaanse bevolkingsgroep met een donkere huidskleur die zich ook in Spanje vestigde - is gaandeweg een scheldwoord voor alle mohammedanen geworden. De mohammedaanse soldaten en handelaren hadden de meeste macht in het Middellandse-Zeegebied.

In dit verhaal komen slaven voor. Slaven kennen we in onze tijd in West-Europa niet meer. Wie in de tijd van dit boek (de achtste eeuw) in oorlogstijd gevangenen werd genomen - niet alleen soldaten, maar ook gewone mensen van wie het dorp verwoest was - werd als slaaf verkocht. Er ontstonden slavenmarkten; Verdun werd een in dat opzicht beruchte handelsplaats. Slavernij en slavenhandel zijn daarna nog eeuwen blijven bestaan. De maatschappij van toen kende een strenge rangorde: bovenaan de adel, dan het gewone volk (meest boeren) en onderaan de slaven.

De gemiddelde leeftijd van de vroege Middeleeuwen was dertig jaar. Slechte voeding en ziekten waren debet aan zo'n korte levensverwachting. De Middeleeuwen leefden in een cultuur waarin fysieke kracht telde. Omdat het een tijd was met veel oorlog en geweld, moesten mannen vooral kunnen vechten. Een ridder was wel het toppunt van mannelijke kracht.

De vrouw werd beschouwd als een minderwaardig wezen. Ze moest kinderen baren en opvoeden en verder haar mond houden. De realiteit zal anders geweest zijn, maar zo geven de boeken het weer.

Geachte lezer of lezeres, het verhaal begint, wij zijn in Narbonne in het uiterste zuiden van het huidige Frankrijk. Het is een plek waar de christelijke en mohammedaanse wereld aan elkaar grenzen.

1

Hoofdstuk 1

Geboorte

Aymeri van Narbonne loopt heen en weer in zijn kamer. Hij heeft Narbonne op de Moren veroverd en daarom is het graafschap nu zijn eigendom. Hij is nu graaf Aymeri, de belangrijkste man uit de streek. Maar hoe gewichtig ook, op dit moment moet hij wachten - wachten op de geboorte van een zoon of dochter. Hij heeft al twee zonen, Bernard en Buevon, en een dochter Cecile.

De graaf is niet zo op dochters gesteld, want aan zoons heb je meer. Mannelijke nakomelingen kunnen de naam van het roemruchte geslacht voortzetten. Vrouwen zijn er alleen om die nakomelingen te baren. Dochters hebben nog een nadeel: je moet ze een bruidsschat geven als je ze aan anderen afstaat.

De graaf van Narbonne is telg uit een oud geslacht; de beroemde Savary d'Aquitaine was zijn overgrootvader. Zo'n afstamming geeft verplichtingen. Een echte ridder moet ten strijde trekken en macht en bezit vergaren. Zo heeft hij Narbonne veroverd en hij is er nu alleenheerser. Ergens ver weg in het noorden zit een koning, maar van hem merk je in deze uithoek niet veel.

Aymeri denkt aan zijn vrouw Ermengard. Ze is mooi en vruchtbaar; wat kan een man nog meer wensen? Maar hij voelt zich rusteloos. Het kind kan er elk moment zijn. Hij ziet personeel de kraamkamer in- en uitlopen. Wat doen die vrouwen er lang over! Alles draait om de bevalling en als man is hij nu van geen enkel nut.

Hij heeft nog meer zorgen aan zijn hoofd. De stad moet voortdurend in staat van verdediging blijven, omdat de Moren elk ogenblik

kunnen aanvallen. De ridders mogen geen ogenblik hun aandacht laten verslappen. Dat zou fataal kunnen zijn. Als de stad veroverd wordt, is het met Aymeri en zijn familie gedaan. Overwinnaars zijn gewend de inwoners die niet vluchten te doden. Op die manier heeft destijds hij ook zelf de stad ingenomen. Oorlog is oorlog, zo gaat het overal.

Aymeri loopt naar het raam. Het is mooi weer. De kooplieden op de kade voor zijn kasteel zijn bijna allemaal joden. Zij zijn de enigen die nog durven te varen. Omdat de mohammedanen de hele Middellandse Zee in hun macht hebben, waagt bijna niemand zich meer op zee.

De graaf van Narbonne kijkt met voldoening naar de vaten wijn uit zijn eigen streek, die op de kade geruild worden voor specerijen uit het oosten. Daar verdient hij aan. Als de kooplieden maar op tijd hun tol betalen, is het in orde. Geld en macht: dat zijn de dingen die tellen in deze wereld.

Eindelijk komt iemand hem vertellen dat hij naar zijn vrouw mag. De bevalling is voorbij. Wat zal het zijn? Hij ziet zijn vrouw met in haar armen een klein mormeltje, dat stijf is ingepakt. Hij kan natuurlijk niet zien of het een jongetje of een meisje is.

Ermengard lacht naar hem. 'Het is een jongen! Omdat hij nogal groot is, heb ik er zo lang over gedaan. Zullen we hem Willem noemen, naar mijn broer?'

Aymeri kust Ermengard en knikt. Het is goed. De naam kan hem eigenlijk weinig schelen, het gaat erom dat het een jongen is. Het kind slaapt, doodmoe van zijn geboorte. Aymeri kust zijn vrouw nog eens en gaat dan weg. Een man hoort niet thuis in de kraamkamer. Een zoon, de derde al. Als ze allemaal in leven blijven is het goed.

Kinderen kunnen zo makkelijk ziek worden en sterven.

De graaf van Narbonne kent een ridder die zes zonen had en ze allemaal verloor. Toen hij zelf op hoge leeftijd stierf - hij was al vijftig - was hij de laatste van zijn familie. Er waren wel enkele dochters in leven gebleven, maar meisjes tellen niet.

Aymeri loopt meteen naar Broeder Pietro om de doop te regelen. De doop moet het liefst met veel pracht en praal plaatsvinden, vindt Aymeri. De geestelijke knikt ten teken dat hij zijn heer gelijk geeft. Het jonge leven moet beschut worden. En deze doop is zéker belangrijk, het is immers een jongen. Het tijdstip wordt nog even in het midden gelaten. Ermengard zal wel aangeven wanneer ze sterk genoeg is om de doopmis bij te wonen.

Vier dagen later is de doopdienst. Een plechtige hoogmis waarin Ermengard en Aymeri samen het kind aan God opdragen.

De kathedraal, die meteen na de verovering van Narbonne en de verwoesting van de moskee is gebouwd, is mooi versierd.

De peetouders, oom Savary Olivier en zijn vrouw Jacqueline, staan erbij. De kleine Willem huilt hard als hij het koude doopwater voelt. Omdat het een belangrijk gebeuren is, zijn er veel mensen gekomen. De hele hofhouding is erbij: de stalmeester, die voor de paarden zorgt, de kamerheer die de huishouding leidt, de schenker die voor de wijn zorgt. Het zijn allemaal ernstig kijkende mannen, die zich bewust zijn van hun verantwoordelijkheid.

De mis, hoe mooi ook, is voor de kraamvrouw heel vermoeiend. Ze houdt zich goed, want ze weet wat er van haar verwacht wordt. Ze moet blij kijken en zich overeind houden. De twee kleuters Bernard en Buevon voelen dat er iets belangrijks gebeurt, maar ze begrijpen nog niet goed wat zich hier afspeelt. Ze weten alleen dat

ze zich stil moeten houden. De dopeling wordt luid schreeuwend afgevoerd. Moeder Ermengard is onrustig. Ze wil haar kind, nu het nog kan, dicht bij zich hebben. Alles draait nog even om haar kleine Willem. Straks moet zij haar aandacht weer over meer kinderen verdelen.

Als de mis is afgelopen gaan de mensen weer aan hun werk. Trots en tevreden loopt Aymeri met Ermengard terug naar huis. Alles is goed gegaan. De peetouders lopen vlak achter de ouders. Het is hun taak voor de kleine Willem te zorgen als Aymeri of Ermengard iets mocht overkomen.

In de rust van de kamer laat Ermengard zich op het bed glijden. Ze laat haar zoontje drinken en rust uit. Met Willem in haar armen slaapt ze in. Een oudere vrouw neemt het kind weg en legt het in de wieg. Ze schudt haar hoofd. 'Ze lijken wel gek, die mannen' bromt ze. 'Een vrouw die zo'n zware bevalling achter de rug heeft, na vier dagen al naar de kerk slepen! En dan dat arme kind, ze hadden hem net zo goed hier in de kraamkamer kunnen dopen! Waar is al die drukte nu voor nodig? Het kost haar dagen om weer op krachten te komen.'

Mopperend gaat ze door met haar werk. 'Kerels, die begrijpen niets van het leven. Ridders noemen ze zich, alleen omdat ze in hun harnas op een paard zitten. Het enige dat ze kunnen is vechten en doodslaan.' Beelden van de stad vlak na de verovering spoken door haar hoofd. Ze denkt aan de sporen van geweld die overal zichtbaar waren en ze gruwet nog steeds. Mannen dienen nergens toe. Ze zijn de baas, maar van het leven begrijpen ze niets.

Kleutertijd

Willem groeit voorspoedig op. Hij is groot voor zijn leeftijd. Met zijn drie jaar is hij al even groot als de vijfjarige Buevon. Vader en moeder zijn trots op hun zoon. Vooral Aymeri speelt vaak met Willem. Hij laat hem op een houten paardje een lans vasthouden en vertelt hoe je daarmee andere ridders van het paard kan werpen. De kleuter vindt het prachtig, want hij wil later net zo'n ridder zijn als vader. Vechten is het mooiste wat een man kan doen.

Moeder Ermengard krijgt al een jaar na de geboorte van Willem haar volgende kind. Ditmaal is het een meisje, dat ze Blanchefleur noemen. De doopdienst is sober. Meisjes zijn immers minder belangrijk. Blanchefleur huilt vaak. Ze krijgt zó doordringend dat iedereen een hekel aan haar krijgt.

Weer een jaar later wordt de roodharige jongen Hernaut geboren en Willem is drie als zijn moeder opnieuw in het kraambed ligt. Willem weet al heel vroeg dat kleine kinderen bij zijn moeder groeien. Ze is dan dik en gauw moe. Moeder heeft hem kort geleden nog laten voelen hoe de baby bewoog in haar buik. Willem was verbaasd. 'Hij schopt, hoe kan dat?' Moeder had geantwoord: 'dat deed jij ook. Je trapte soms zo hard tegen mijn maag dat ik er misselijk van werd.' Willem had beschaamd gekeken. 'Waarom deed ik dat?' 'Dat is goed voor een baby. En de moeder is blij als ze haar kind voelt schoppen, omdat ze dan weet dat het leeft.'

'Was je blij als ik tegen je maag schopte?'

'Niet op dat moment, maar als de misselijkheid weg was, wist ik dat je een stevige jongen zou zijn.'

De kleuter vindt het maar vreemd dat hij er niet bij mag zijn als zijn broertje geboren wordt. Vader legt het hem uit. 'Met een geboorte hebben wij mannen niks te maken. In de kraamkamer zijn de vrouwen de baas.'

'Maar anders niet,' zegt Willem flink.

Vader Aymeri lacht. 'Nee, daarna hebben wij het weer voor het zeggen. Zullen we nog eens riddertje spelen?'

'Ik ga liever naar de paarden,' antwoordt Willem. Hij is graag in de stal. De grote paarden waar hij later als ridder op zal rijden vindt hij prachtig.

Aymeri loopt met zijn zoontje naar de stal. De kleine jongen is niet bang voor paarden. Hij loopt ertussendoor en praat met ze. Het verbaast zijn vader telkens weer dat het lijkt of de paarden het gesprek van Willem begrijpen. De kleuter mag even op een groot paard zitten. Willem vindt het prachtig. Het dier staat heel stil. 'Nu ben ik al een echte ridder,' roept Willem blij.

Vader Aymeri wordt weggeroepen. Het kind is geboren. Willem mag mee om als eerste het nieuwe broertje te zien. Hij heet Garin. Wat een geluk voor hun vader dat het weer een jongen is! Willem vindt broertjes ook veel leuker.

Moeder ziet er moe uit, ze streelt haar kleine jongen en gaat dan slapen. Het broertje is niet veel meer dan een bundeltje lappen. Je kunt er nog niet mee spelen. Willem weet dat kleine kinderen, net als pasgeboren veulens, eerst bij hun moeder drinken. Later eten ze gewone dingen. Het verschil met een paard is wel dat een veulen meteen na de geboorte gaat staan en leert lopen. Mensen zijn eigenlijk maar hulpeloze wezens; als je geen moeder had kon je niet in leven blijven.

Een jaar later wordt het jongetje Aimer geboren en na hem komt een meisje dat ze Lucienne noemen.

Willem is nu vijf jaar en groot voor zijn leeftijd. Hij is een ondernemend en nieuwsgierig kind. Op een dag loopt hij het kasteel uit, omdat de drukte op de kade hem trekt. De kooplieden kijken verbaasd op dat de zoon van de graaf zomaar alleen rondloopt. Bij een joodse koopman ziet hij specerijen: peper, gember, kaneel en kruidnagelen en nog allerlei dingen waarvan hij de naam niet kent. Hoewel de geduldige koopman de namen van alles wel drie keer herhaalt, kan hij niet alles onthouden. In de kraam ernaast ziet hij vaten met wijn, graan en olie. Olie wordt uit planten geperst, zegt de koopman. Op de markt is ook wierook te koop. Willem weet al dat priesters het in de kerk gebruiken. Hij kent de geur en hij vindt dat het stinkt. In de kraam van een andere joodse koopman ziet hij vreemde vruchten uit Afrika. Het is spannend en gezellig op de kade en iedereen is aardig voor hem. Een eindje verderop staat een stoffenkoopman die kostbare oosterse stoffen zoals zijde en brokaat verkoopt, en verf om de lappen mee te kleuren. Het is Yusuf al Kasim, de enige mohammedaan op de kade van Narbonne. Willem hangt er rond tot er bij de poort van het kasteel rumoer klinkt. De vrouw die op Willem moet passen, schreeuwt luid: 'Willem! Willem!' Ze is hem kwijt en is bang dat hem iets overkomen is. Yusuf lacht. 'Ze zoeken je, kleine edelman.' Hij neemt Willem bij de hand en brengt hem naar de ongeruste vrouw. Die is te verbaasd om dankjewel te zeggen. Willem bij een mohammedaan? Dat is nog nooit met een zoon van Aymeri gebeurd! Ze sleurt het jongetje mee naar binnen en Yusuf blijft op de kade achter. De oppas van Willem hoopt dat niemand het gemerkt heeft, maar ze heeft pech. Aymeri

heeft het vanuit zijn kamer gezien. De vrouw mag nooit meer op Willem passen. Ze krijgt als straf het smerigste werk in de keuken. Aymeri loopt zelf naar Yusuf om hem te bedanken dat hij zo goed op kleine Willem heeft gepast. Hij koopt meteen voor Ermengard een prachtige lap stof van oosterse zijde. Hij betaalt er goed voor. De koopman heeft een goede dag.

Op een dag laat Aymeri zijn drie oudste jongens Bernard, Buevon en Willem bij zich komen om hen over hun voorouders te vertellen. Hij prent zijn zonen nu al in uit welk een roemrucht geslacht ze komen. Op zulke momenten zet vader Aymeri een plechtige stem op.

Ze weten al dat de vader van Aymeri Hernaut heette en dat Garin hun vaders opa was. Ze krijgen vooral veel te horen over de legendarische voorvader Savary, hun betovergrootvader. Over hem raakt hun vader nooit uitgepraat, omdat hij een ridder was die nergens bang voor was. Willem neemt zich stilletjes voor een man als Savary te worden, een ridder voor wie iedereen ontzag heeft.

Daarna gaan ze naar de stal om op kleine paarden te leren rijden. Vooral Willem vindt dat prachtig. Bernard en Buevon houden niet zo van de rijlessen, maar ze moeten toch hun best doen. Het eerste wat een ridder moet kunnen is immers paardrijden, en je kunt er niet vroeg genoeg mee beginnen. Willem praat met zijn paardje, dat hij als een goede vriend beschouwt. Hij leert het rijden sneller dan zijn broers. Aymeri denkt: 'die Willem wordt vast de beste ridder van al mijn zonen.'

Moeder Ermengard wil 's avonds ook iets over haar familie vertellen. Het gaat in de verhalen van vader altijd over zijn eigen familie. Over moeder heeft hij het zelden. Het lijkt wel of hij haar afstam-

ming niet belangrijk vindt. Daar wil moeder nu wel eens iets aan doen. Zij is eigenlijk van voornamer afkomst dan vader.

Ze roept haar zonen bij zich en laat de grote meisjes ook meeluisteren. 'Kinderen, ik ben de dochter van Karel Martel, een beroemde koning toen hij nog leefde. Mijn vader heeft als ridder veel gevochten. In het najaar van 732 heeft hij de Moren bij Poitiers zo ver teruggeslagen dat ze Frankenland voortaan wel met rust laten. Dat was voor mijn vader een belangrijke overwinning. Natuurlijk weet ik alles alleen uit verhalen, omdat ik pas vijf jaar later geboren ben. Mijn broer Pepijn is nu koning. Zijn zoons Karel en Karloman zijn jullie neven. Omdat jullie familie van onze koning zijn, worden jullie over een aantal jaren 'nutrius'.

'Wat is dat?' vraagt Willem.

'Een nutrius wordt aan het hof opgevoed en tot ridder geslagen zodra hij het verdient.'

'Is dat leuk?' vraagt Willem.

'Het is een harde leerschool, maar je wordt er een echte ridder door - dat wil je toch?'

'Ik blijf liever hier, hier kan ik ook ridder worden.'

'Aan het hof zijn meer kansen, kind. Je kunt er opvallen, je krijgt van de koning land in leen en je wordt rijk.'

'Als u een koningsdochter bent, waarom bent u dan met vader getrouwd? Narbonne is ver van het hof en we zijn hier steeds in gevaar,' vraagt Bernard, de oudste zoon.

Moeder Ermengard lacht. 'Het was liefde op het eerste gezicht. Gelukkig vonden mijn ouders hem een goede partij. Ik hoop dat jullie dat later ook mee mogen maken.' Ze gaat anders zitten, ze is weer in verwachting en het kind beweegt. De kinderen weten

onderhand wel dat er elk jaar een kindje bijkomt. De meisjes kijken ernstig, de jongens lachen erom.

Ze weten nu dat ze langs de lijn van moeder aan de koning verwant zijn. Willem denkt na over een opvoeding aan het hof. Hij heeft er geen zin in. Hij wil in Narbonne blijven, hier ridder worden en hier vechten.

2e Terzijde

*Afstamming was in de achtste en negende eeuw erg belangrijk. Iedere ridder kende zijn afstamming tot in verre geslachten. Vooral de mannelijke lijn was daarbij belangrijk. De rol van de vrouw was juridisch heel zwak. * Dat de werkelijkheid soms anders was, komt in het verhaal tot uiting in de wijze waarop Ermengard haar kinderen vertelt over haar afkomst.*

Van alle zonen van Aymeri en Ermengard zijn de namen bekend; van de dochters maar één naam. Van Blanchefleur is de naam bekend omdat zij later trouwde met Lodewijk de Vrome, opvolger van Karel de Grote. Voor de andere dochters staat er in de stamboom een N. De ontbrekende namen zijn door de schrijver bedacht en in het verhaal ingevoerd.

Meisjes uithuwelijken was een zaak van de ouders. Zij zochten 'een goede partij' voor hun dochters. De ouders van de jongen en het meisje, die over het algemeen al op dertien- à veertienjarige leeftijd trouwden, onderhandelden met elkaar over het te sluiten huwelijk. De kinderen moesten gehoorzamen, ook al zullen de ouders wel rekening met hun voorkeur gehouden hebben.

De doop na de geboorte geschiedde nog door de volledige onderdompeling van het naakte kind, vandaar dat Willem huilde bij de doop. Van de doopdienst is hier een show gemaakt. Of het er toen ook echt zo aan toe ging is niet zeker. Maar het staat vast dat een edelman bij plechtige gelegenheden zijn macht en rijkdom toonde.

Narbonne had als handelsstad een beperkte functie. Het was wel het uiterste punt in de christelijke wereld waar handel tussen mohammedanen en christenen nog mogelijk was. Het lag precies op de grens van twee werelden die in die tijd sterk gescheiden waren. De Middellandse Zee was geheel in handen van de mohammedanen. Door de wederzijdse vijandigheid was de levendige handel tussen Afrika en Europa in de achtste eeuw stil gevallen. Alleen joodse kooplieden hielden de zaak nog een beetje in beweging. Handel is er altijd geweest, maar in de achtste eeuw ging het om kleine hoeveelheden. Geld was schaars; en dan geen gouden, maar alleen zilveren munten. Ruilhandel zal wel het meest gangbaar zijn geweest. Geld komt in West-Europa pas veel later, tussen de elfde en dertiende eeuw, in omloop in de steden.

Willem tien jaar

Willem heeft op zijn tiende al de lengte van een jongen van twaalf. De verhalen hoe sterk hij is gaan in het hele kasteel rond. Toen hij een keer met zijn vader mee op jacht mocht en er onderweg een boom dwars over het pad lag, had Willem zich van zijn paard laten glijden en de boom opzij getild, zodat de stoet weer verder kon. De mannen rond de graaf van Narbonne hebben ontzag voor de kracht van de jongen. Kracht telt. Wie sterk is kan in het gevecht de hardste klappen uitdelen.

Willem komt graag in de stal. Hij is vaak bij de stalmeester, de man die de paarden van de ridders verzorgt. Hij helpt ze verzorgen, praat met ze en rijdt als een volleerde ridder. Op stille plekjes oefent hij met een lange stok om later de lans goed te kunnen gebruiken. Met een houten zwaard beproeft hij zijn kunnen tegenover zijn oudste broer Bernard. Die ziet na een tijdje bont en blauw van de klappen die Willem hem met dat stuk hout geeft.

De stalmeester en de zoon van de graaf zijn goede vrienden.

Willem leert alles van hem over het verzorgen van paarden. 'Later doe ik het zelf,' zegt hij. De stalmeester lacht. 'Kies liever een goede stalmeester. Een graaf heeft het vaak zó druk dat hij voor paarden geen tijd meer heeft.'

'Ik zal altijd om paarden geven, hoe oud ik ook word.'

'Dat is goed, jongen. Je paard is je trouwste vriend in de strijd.

Pas als paard en ridder samenwerken, kunnen ze winnen.'

De stalmeester is ervan overtuigd dat een paard meedenkt met de ruiter en Willem gelooft hem. Hij merkt het als hij op zijn eigen paardje door de stad rijdt. Een diepe kuil, modderpoelen, zijn paard ziet ze eerder dan hij. Willem zal altijd het paard op de hals kloppen

en iets vriendelijks zeggen, dat vindt zijn rijdier prettig.

Hij gaat nu vaak uit rijden - zogenaamd om te oefenen, maar in werkelijkheid wil hij de stad leren kennen. De stad ligt binnen houten palissades. Een echte stenen muur is er in die tijd nog niet. Boomstammen met een scherpe punt steken schuin naar voren en vormen, met de doornige takken daartussen, een stevige omheining. Een vijand kan niet zomaar Narbonne binnentrekken. Een stenen muur met echte torens zou mooier zijn, maar dat heeft alleen een koning. Ook sommige oude steden die eeuwen terug door de Romeinen gebouwd werden, hebben een stenen muur, al zijn die muren na eeuwen vaak vervallen.

Binnen de houten omheining liggen de huisjes van de arme mensen. 'Het volk' noemt vader die mensen. Hun huizen zijn niet meer dan hutjes van takken, afgesmeerd met leem. In het rieten dak is een gat waar de rook door weg kan. De straat is niet meer dan een modderig pad waar iedereen zijn afval gooit en waar varkens rondwroeten. De mensen lopen in lompen en hebben vaak niets te eten. Alleen op feesten worden er varkens gebraden, dan heeft iedereen voor één keer volop te eten. In een wijk aan de uiterste rand van de stad wonen de melaatsen. Melaatsheid is een ongeneeslijke ziekte en omdat de ziekte besmettelijk is, wonen de zieken apart. Willem gaat er nooit heen, van vader mag hij het niet en hij durft het ook niet. Een ridder moet wel dapper zijn, maar niet roekeloos.

Voor Willem is het leven van arme mensen normaal, hij weet niet beter of zo hoort het. Je hebt ridders, die eten alle dagen. Zij bewaken immers het gewone volk. Toch ziet hij wel dat die mensen in hun hutjes ook om hun kinderen geven, goed voor ze zorgen en huilen als er weer een doodgaat.

Thuis hoort Willem de ridderverhalen - oorlog, vechten, elkaar de hersens inslaan. In de stad ziet hij een andere wereld, een wereld waar hij buiten staat. Hij heeft warme kleren, hij rijdt op een paard, hij krijgt elke dag te eten. In de stad ziet hij armoe en ruikt hij de stank, maar hij staat erboven.

Op de kade bij de kooplieden is het weer heel anders. Daar kan Willem zich vergapen aan de vreemde en kostbare spullen. Van de oosterse specerijen kent hij nu de geuren en de namen. Hij ziet er de mooie oosterse stoffen waarvan hij weet dat ze geruild worden tegen hun wijn, honing en plantenzie. Kleine schepen, die ook wel pelgrims naar Rome meenemen, varen tot in de stad. Een joodse schipper heeft hem eens proberen uit te leggen hoe ver zijn reizen gaan, maar Willem begreep het niet. Een zeereis is afhankelijk van de windrichting en kan een week, twee weken of een maand duren.

Willem is graag bij Yusuf, de man die hem een paar jaar geleden heeft teruggebracht toen hij als klein jongetje was weggelopen. De koopman is erg aardig. Hij is niet groot, draagt een wijde mantel en heeft prachtige bruine ogen. Rustig zit hij te wachten tot er iemand komt die zijn stoffen wil kopen. Hij kan zelfs lezen. De letters in het boek zijn vreemd en het boek ziet er heel anders uit dan in de kerk. Op een dag is Yusuf in een ernstige stemming. 'Wat is er?' vraagt Willem. 'Gaat het niet goed met de handel?'

Yusuf glimlacht. 'Nee, ik heb gezien hoe een van jullie ridders een joodse koopman neersloeg, zomaar, om niets.'

Dat gelooft Willem niet. 'Die jood zal best iets gedaan hebben, anders gaan onze ridders niet slaan.'

Yusuf zucht. 'Het is jammer dat je ridder moet worden. Ik weet dat

de tijden hard zijn en dat je wel mee moet doen. Maar jij hebt méér in je. Wat is nu een ridder?’

‘Een dappere man, die de vijand bevecht,’ zegt Willem.

‘Ja zo kun je het zien, maar er is ook een andere kant aan de zaak. Vechten brengt geweld, moord en doodslag met zich mee.

Ook jij zult in je leven veel mensen doden. Als ridder moet je wel: als jij de ander niet doodt, slaat hij jou de hersens in. Je weet toch wel iets van godsdienst? Eerst waren er de joden, daarna kwamen de christenen en ten slotte wij, de mohammedanen. Die drie godsdiensten hebben allemaal een stukje van de waarheid. Maar hun aanhangers willen de hele waarheid hebben en daar komt oorlog van. We moeten ons afvragen waarom eigenlijk, want die onderlinge strijd is zo zinloos. Eens zal er een tijd komen dat mensen van verschillende godsdiensten gewoon met elkaar praten. Ze zullen elkaar begrijpen en elkaar ontzien. Maar zo ver is het nu nog lang niet.’

Yusuf lacht. ‘Ik ben wel in een sombere bui vanochtend. Trek het je niet aan, word ridder en doe wat je opgedragen wordt. Maar denk er altijd aan: onze godsdienst is in wezen verdraagzaam. Eens komt de tijd waarin men elkaar zal begrijpen. Ik ben dan vast al dood, maar die goede tijd komt, dat weet ik zeker.’

Willem vindt het allemaal maar moeilijk. Hij weet dat Yusuf een wijze man is en hij hoopt ook op die goede tijd. Maar eerst wordt hij ridder, dapper en slim. Met de beste paarden en een scherp zwaard. Dat is zijn levensdoel. Hij moet zijn voorvader Savary niet teleurstellen en zijn grootvader Karel Martel al helemaal niet.

Yusuf ziet het. Hij legt zijn hand op het hoofd van Willem en zegt zacht een gebed in het Arabisch. Het is voor de tienjarige alsof er een sterke kracht door hem heen vloeit. Dan voegt Yusuf eraan toe:

‘Word een goede ridder, dood niet om het doden, maar alleen als het niet anders kan. Denk aan mij, ook als ik er niet meer ben.’

Willem knikt, groet Yusuf en gaat terug naar het kasteel. Hij wordt ridder, maar niet zomaar een ridder. Hij zal niet doden om de lol van het doodslaan, hij zal vechten voor een rechtvaardige zaak.

2

Hoofdstuk 2

Naar het hof van koning Pepijn

Het is 767. Willem is nu twaalf jaar. Aymeri en Ermengard zijn trots op hun twaalf kinderen - zeven zonen en vijf dochters.

Na Aimer is Guibert geboren, de laatste zoon. Na hem zijn alleen nog drie meisjes geboren: Lucienne, Marie en Marguerite.

Vooral de laatste is een schatje.

Willem is lief voor zijn zusjes; hij is de enige van de broers die met hen speelt. De anderen bemoeien zich niet met hen. Een echte jongen wordt immers ridder, die voelt zich ver boven meisjes verheven. Blanchefleur loopt weer te pruilen; zij heeft vaak een slecht humeur.

Ermengard vindt twaalf kinderen in veertien jaar wel genoeg. Ze gebruikt nu kruiden van een wijze vrouw buiten de stad om niet meer in verwachting te raken. Dat helpt: ze slaapt nog wel met Aymeri, maar ze wordt niet meer zwanger. Haar man heeft er vrede mee; zeven zonen, wat een rijkdom, en allemaal gezond! 'Als ik nog mag beleven dat ze allemaal ridder worden, ben ik een gelukkig man,' zegt Aymeri. De meisjes neemt hij maar op de koop toe.

'Wat komt daar voor vreemde snuiter aan?', zegt Aymeri op een middag tegen Ermengard. Hij wijst naar een man die met een muilezel het kasteel binnenloopt. De man ziet er moe en stoffig uit, hij zal dus wel een lange reis achter de rug hebben. Aymeri en Ermengard gaan naar beneden en begroeten de vreemdeling. De man groet beleefd terug: 'moge God, die de wereld schiep,

de edele graaf Aymeri beschermen met zijn nobele echtgenote, zijn zonen en heel zijn huis.'

Aymeri weet wat hoffelijkheid is en vraagt: 'Dat God ook u bescherm. Maar wat komt u doen? Hebt u een boodschap? Waar komt u vandaan?'

De man bij de muilezel buigt en zegt: 'Ik kom van koning Pepijn, uw broeder mevrouw de gravin. Het zou de koning een grote eer zijn indien u uw oudste zonen wilt laten opvoeden aan het hof, opdat ze na vijf of zes jaar ridder kunnen worden. Hij vraagt permissie ze met mij mee terug te laten reizen. Hij staat borg voor een goede opvoeding.'

Aymeri kucht. Hij wil zijn kinderen nog niet missen, maar hij weet dat hij als leenman zijn koning moet gehoorzamen.

'Komt u binnen, u zult moe zijn. Kamerheer, geef deze bode een goede kamer en laat hem baden. Hij heeft rust nodig en goed eten.' De bode van de koning buigt en volgt de kamerheer het kasteel in. De zoons hebben het gesprek gevolgd. Ze weten wat het verzoek betekent. Bernard heeft er wel zin in, een verre reis en opvoeding aan het hof, dat lijkt hem wel leuk. Buevon aarzelt, hij is de zwakste van de broers en hij zou liever thuis blijven. Aymeri kijkt zijn zoons aan. 'Bernard, Willem en Hernaut kunnen naar het hof van de koning. Buevon is te zwak voor zo'n lange reis en de anderen zijn nog te jong.'

'Ik wil niet,' zegt Willem nors. 'Ik wil hier ridder worden.'

Zijn vader zucht. 'Dat gaat niet jongen. De koning is mijn leenheer en ik moet doen wat mijn heer me opdraagt.'

Willem is verbaasd. Hij heeft de koning nog nooit in Narbonne gezien. 'Wij zijn toch eigen baas?' Vader kijkt bedenkelijk.

'We zien de koning wel niet vaak, maar hij is en blijft mijn leenheer

en een wens van hem is een bevel. Je moet gaan.'

Willem bromt 'over vijf of zes jaar ben ik al achttien, hier word ik veel eerder ridder.'

Aymeri slaat zijn arm om Willems schouder. 'De bode drukt zich voorzichtig uit. Het kan ook sneller gaan. Als je op vijf of zes jaar rekent, dan kan het alleen maar meevallen.'

Meteen de volgende dag beginnen de voorbereidingen voor de reis. Willem zal op zijn eigen paard reizen. Er moeten echter ook pakpaarden met bagage mee en geschenken voor de koning. Moeder Ermengard dringt erop aan de duurste geschenken mee te nemen. Aan het hof moet je rijkdom tonen. Mensen die ver van het hof wonen worden als boerenpummels beschouwd. Die moeten extra goed voor de dag komen. Ze zou voor geen geld willen dat haar kinderen aan het hof achtergesteld worden. Uit haar eigen bezit geeft ze sierstukken mee die haar broer wel zal herkennen. Het zijn erfstukken van vader en moeder die ze destijds in haar bruidsschat heeft meegekregen.

Willem verzet zich nog tegen de reis. Hij begrijpt dat vader aan de koning moet gehoorzamen, maar waarom nu al? Kan het niet over een paar jaar?

Die avond wenkt moeder hem. Hij kan zien dat ze gehuild heeft. 'Mijn liefste zoon,' zegt ze, 'je moet goed je best doen in Parijs. Als bescherming geef ik je dit amulet. Mijn broer Bonifatius droeg dit kruis tot aan zijn dood. Moge God je hiermee beschermen.'

Ze geeft Willem een prachtig gouden kruis aan een ketting en zakt op het bed in elkaar. Hij schrikt, pakt het kruis aan en drukt het tegen haar borst. Ermengard glimlacht alweer. 'Je hebt begrepen waar dit kruis voor dient,' zegt ze. 'Het kan zieke mensen beter

maken, maar laat het aan niemand zien. Dit is een geheim tussen jou en mij.' Ze hangt zelf het kruis om zijn nek en voelt zich opnieuw duizelig.

Na een paar dagen is alles klaar. Vader Aymeri gaat mee naar het hof, ver weg in Parijs. De ridders in het kasteel zullen onder leiding van de norse schenker de stad verdedigen.

Rijpaarden, pakpaarden, muilezels, de stoet staat klaar op het binnenplein van het kasteel. Willem kijkt naar zijn moeder en vraagt zich bezorgd af of hij haar ooit weer zal zien. Zij knikt hem toe en slikt haar emotie weg. Haar drie jongens moeten volwassen worden, maar ze gaan een harde leerschool tegemoet. Ze weet hoe het aan het hof is, ze kent de roddels en intriges.

Iedereen zit al op het paard als Ermengard nog een keer naar Bernard, Willem en Hernaut toegaat en ze alle drie omhelst. Willem snuift nog een keer haar geur op. Hij zal nooit vergeten hoe zijn moeder ruikt.

De stoet gaat op weg: voorop vader Aymeri met de bode van de koning, dan de drie jongens en daarachter de bedienden, muilezels en pakpaarden. De kostbare bagage wordt goed beschermd. Twee zwaar gewapende mannen rijden ernaast. Voor Willem is het de eerste keer dat hij zo ver van huis gaat. Ze reizen die eerste dag tot Aubemarle, waar ze in een klooster overnachten.

Een monnik vertelt hen een merkwaardig verhaal. Heer Clariaux van Orange heeft zijn zuster Orable uitgehuwelijkt aan de emir Thibaut. Die man is veel ouder dan de beeldschone Orable, die de bijnaam Orable met het blanke gelaat heeft. Willem begrijpt het niet. 'Wil zij met die Moor trouwen?'

‘Nee,’ zegt de monnik die het verhaal vertelt. ‘Maar haar broer heeft de sleutels van de stad al aan de emir gegeven. Zij moet wel, een vrouw moet tenslotte gehoorzamen. Ze is al dertien.’

Willem blijft het vreemd vinden. Zijn grootvader Karel Martel verjaagt de Moren en Clariaux geeft hun zomaar een vrouw en een stad cadeau! Waarom moet zo’n mooi meisje met een mohammedaan trouwen, die bovendien nog veel ouder is? Hij begrijpt er niets van.

De volgende de lange tocht verder naar St.Denis bij Parijs, waar het hof is. Willem hoopt op een gevecht met rovers, dan kan hij laten zien hoe sterk hij is. Maar er gebeurt niets. Ze reizen zonder gevaar of schermutselingen naar het hof van koning Pepijn.

Hun aankomst in St.Denis vindt plaats in een hevige stortbui.

Ze zijn doornat en zien eruit als de boerenpummels waar de hele hofhouding hen voor houdt. Er is een goede stal voor de paarden.

Willem verzorgt eerst zijn rijdier, dat hem zo trouw hierheen heeft gebracht. Dan gaat hij naar de kamer waar hij zal slapen en verkleedt zich. Ze krijgen eten in een zaal naast de keuken. Dat is de eerste vernedering waarmee ze geplaagd worden. Die ruimte is normaal bestemd voor het eenvoudigste personeel. Het hofleven van Willem en zijn broers is begonnen.

Eerste indrukken, het hofleven

Voor Willem zijn deze eerste dagen beangstigend. Hij weet de weg niet in het grote paleis en de mensen praten anders dan thuis. Hij voelt een groot verlangen naar huis, naar zijn moeder. Iedereen doet hier alsof hij de koning zelf is. Willem zoekt troost bij zijn paard. De stalmeester is hier niet iemand met wie je zomaar een praatje maakt. Hij is een edelman die zich bijna nooit in de stallen laat zien. Het werk wordt gedaan door knechten en slaven. Willem maakt gelukkig snel vrienden bij de stalknechten, die begrijpen wat hij voor zijn paard voelt.

Willem ziet Aymeri niet vaak, want zijn vader geniet met volle teugen van deze dagen aan het hof. Voor hem is het alsof hij zijn jeugd opnieuw beleeft, omdat veel mensen oude bekenden voor hem zijn. Ze zijn ouder geworden en er zijn ook nieuwe gezichten, maar hij kent de weg en weet hoe hij zich moet gedragen. Bernard vindt alles prachtig, hij probeert zich al te kleden zoals de anderen zich uitdossen. Iedereen draagt een tunica met korte mouwen boven een linnen hemd dat tot op de knieën reikt, een broek met beenwindsels en halve laarzen van echt leer. Dat waren ze in Narbonne niet gewend. Ook de kleding van edellieden zag er veel eenvoudiger uit.

Willem heeft heimwee en is verdrietig. Wat een ellende dat hij hier jarenlang zal moeten blijven! Iedereen let op hen omdat ze er anders uitzien. Bernard wil zich zo snel mogelijk aanpassen. Hij zeurt net zo lang bij vader tot hij voor alle drie zijn zoons kleren koopt zoals ze hier aan het hof dragen. Willem is er niet blij mee. Hij heeft liever zijn eigen plunje, die zit tenminste lekker. De nieuwe kleren passen hem niet. De mouwen zijn wijd waardoor hij overal

aan blijft haken. Beenwindsels zijn ondingen, 's ochtends is het een nare klus om ze vast te maken. Het hofleven is niet besteed aan onze twaalfjarige. Hij zou het liefst zijn paard pakken en terug naar Narbonne rijden.

Na drie dagen worden vader en de jongens bij de koning toegelaten. Koning Pepijn is een tengerere man en al behoorlijk oud. Hij begroet vader hartelijk, ze zijn immers zwagers. Koningin Bertrade, in deftige kleding, is er ook bij. Vader stalt de geschenken uit en de koning herkent inderdaad de erfstukken die moeder uit haar bruidsschat heeft meegegeven. Als de hovelingen zien dat die boeren uit het zuiden kostbare geschenken bij zich hebben, krijgen ze wat meer respect voor hen, precies zoals moeder verwachtte. Willem staat erbij en voelt zich ongemakkelijk in zijn nieuwe pak. De beenwindsels lijken wel los te laten. Hij kijkt angstig naar zijn benen. Een page van de koning ziet het en grijnst. Willem heeft dat ventje al eerder gezien, een spichtig jongetje van een jaar of veertien dat eruit ziet alsof hij alles beter weet. Willem staat met een rood hoofd bij de plechtige ontvangst, die eindeloos lijkt te duren. De koning houdt een toespraak waar niemand iets van verstaat en Aymeri antwoordt beleefd.

Naast de koning staan zijn zonen, een grote kerel van vijftientig die Karel heet, en een jongen van zestien, Karloman.

Karel knikt Willem vriendelijk toe. Willem knikt maar verlegen terug. Bernard kijkt vrijmoedig rond en geniet ervan om in elegante nieuwe kleren bij de koning te zijn. Hernaut staat wat achteraf. Zijn rode haar en de onhandige manier waarop hij zich beweegt trekken de aandacht. Willem valt op omdat hij even groot is als zijn oudere broer, terwijl men weet dat hij pas twaalf jaar is.

Als het officiële deel van de ontvangst voorbij is, voert de koning een gewoon gesprek met Aymeri. Hij informeert naar het welzijn van zijn zuster en krijgt te horen dat het goed met haar gaat. Prins Karel komt naar Willem toe. Karel heeft lang haar en geen baard, zoals alle mannen aan dit hof. Hun baard wordt volgens de mode van die tijd haartje voor haartje uitgetrokken. 'Vind je het saai?', vraagt Karel. 'Je houdt zeker niet van al dat gepraat?' Willem kijkt opgelucht, eindelijk iemand die normaal tegen hem praat. 'Ik zou veel liever in Narbonne zijn,' zegt hij eerlijk. Prins Karel lacht. 'Je zult je draai hier moeten vinden, jongen, hier woon je voorlopig.' Willem bijt op zijn lip en huilt bijna. De prins ziet het en zegt: 'Het zal wel meevallen, als je gewend bent is het hier net zoals thuis.' De prins lacht naar hem en Willem lacht terug. Hij is blij dat er eindelijk iemand aardig tegen hem is. Prins Karel lacht nog eens naar hem. 'Een ridder geeft nooit op, hoe moeilijk het ook is.'

Er zijn ook veel vrouwen bij de plechtigheid. Ze dragen een lange jurk die tot hun hielen reikt. Aan de voorzijde zit een kettinkje, waarmee ze hun jurk optrekken om gemakkelijker te kunnen lopen. Sommigen trekken de lange jurk aan de voorkant extra hoog op om te laten zien wat een mooie benen ze hebben.

Willem loopt wat verloren tussen al die deftige mensen. Iedereen praat hier zo raar! Hij ziet in een hoekje zijn broer Hernaut staan, bij die akelige page van de koning. Het lijkt wel of ze ruzie hebben. Willem stapt erheen en hoort de page zeggen: 'jullie zijn boeren, je kunt je wel mooi aankleden maar je blijft een boer. En zeker met die rode bos haar van je!'

Willem stapt tussen zijn broer en de page in en vraagt dreigend: 'wat is er zo gek aan rood haar?'

De page schrikt als hij de boze ogen van Willem ziet. 'O, dat is

ongewoon en wat ongewoon is, is gek. Zo gaat dat hier. Je zult nog heel wat moeten leren, maar misschien leren boeren het wel nooit.’ ‘Wij zijn geen boeren,’ snauwt Willem, ‘wij zijn ridders en mijn moeder is de zuster van de koning’. De page lacht fatterig en zegt: ‘Zeker dat mens dat trouwde met een of andere vent uit het zuiden, belachelijk, zoiets doe je toch niet?’ Willem voelt dat hij heel boos wordt. ‘Je beledigt mijn moeder’, schreeuwt hij. De page lacht schel. ‘Je hoort aan het hof te trouwen in plaats van ...’ Maar voor hij zijn zin af kan maken slaat Willem hem hard op het gezicht. Zijn linker-oog zwelt en wordt blauw. Willem wil hem verder te lijf gaan, maar prins Karel, die op het lawaai is afgekomen, houdt Willem tegen. ‘Wat is hier aan de hand?’ vraagt hij.

‘Hij beledigt mijn moeder,’ gilt Willem. ‘Laat me los, ik sla hem tot moes!’ Prins Karel lacht. ‘Die ene klap was wel genoeg, denk ik. Laat je gezicht eens zien, page.’

Huilend laat de page zijn gezicht zien. De prins knikt. ‘Dat zal je afleren de gasten van de koning te beledigen. Wees vriendelijk en beleefd tegen iedereen, dat is óók een ridderlijke deugd. Je moet nog veel leren eer je tot ridder geslagen wordt.’

Huilend gaat de page naar de koning, maar die heeft al evenmin medelijden met hem. De vuistslag van Willem van Narbonne is intussen hét onderwerp van gesprek, zodat iedereen nu weet dat de page de moeder van Willem heeft beledigd. Wie zoiets doet vraagt om een pak slaag, eerlijk is eerlijk. Willem staat meteen bekend als Willem met de sterke vuisten. Dat geeft aanzien, want ridders houden van een goed gevecht.

Er komt een wat grotere jongen naar Willem toe. ‘Ik ben Witiza, de zoon van de graaf van Maguelone,’ zegt hij. ‘Dat was een mooie mep! Dat ventje probeert iedereen te pesten, alleen omdat hij page van de

koning is. Ben jij Willem van Narbonne?’ Willem knikt, hij is nog te boos om te praten. Hij broemt: ‘Ik had dat smoel in elkaar willen slaan!’ ‘Eén klap op het juiste moment kan wonderen doen,’ zegt Witiza. ‘Je bent nu aan het hele hof bekend en niemand zal je moeder nog beledigen. Zij is toch de zuster van de koning?’

Willem gaat rechtop staan en zegt fier: ‘Ik ben de kleinzoon van Karel Martel en mijn moeder komt van dit hof. Omdat ze met mijn vader trouwde, is ze in het verre zuiden gaan wonen. Wij zijn met ons twaalven thuis. Ik wou dat ik in Narbonne was.’

Witiza lacht. ‘Het is hier ook wel uit te houden, maar je moet nog een beetje de weg leren kennen. Ik zal je helpen, ik ben hier al twee jaar. Gaat je vader morgen weer weg?’

Willem knikt en zucht. ‘Ja, hij wel. Hernaut en ik zouden wel met hem mee terug willen.’ De roodharige Hernaut, op wie tot nu toe niemand heeft gelet, lacht zwakjes. Hij zegt zacht: ‘We zullen er maar het beste van maken.’

Witiza lacht. ‘Dat is verstandig gesproken! Je bent nu aan het hof en hier moet je leven. Narbonne is voorbij. Jullie moeten goede ridders worden. Groei op tot man en maak er het beste van.’

Vader Aymeri gaat de volgende dag terug naar Narbonne.

Willem zou wel op zijn knieën met vader mee willen. Hij klimt op de muur van het kasteel om hem na te kijken. Aymeri kijkt niet meer om. Voor Willem is het alsof zijn jeugd voorbij is. Beneden staat Witiza. Willem bedenkt dat hij tenminste één vriend heeft om mee te praten. Witiza komt net als hij uit een verafgelegen graafschap, waardoor hij weet wat het is om ver van huis te zijn.

Ridder Amalric

Witiza brengt de drie broers naar ridder Amalric, die voor het komende jaar hun leraar is. Hij zal de jongens op voeden tot echte ridders en ook tot ervaren hovelingen.

Amalric is een vriendelijke man van ongeveer twintig jaar, die voor het eerst mentor is. Hij heeft niet gevraagd om deze taak, het werk is hem opgedragen. Aan het hof wordt je geacht te gehoorzamen, dus doet hij wat hem gevraagd wordt. Hij neemt de drie broers mee naar een nis in een grote zaal en begint zijn eerste les. Witiza is meegelopen, maar zodra de les begint gaat hij weg. Hij zegt lachend: 'dat weet ik allemaal al.'

Amalric begint met uit te leggen wat voor functies er aan het hof zijn. Hij kijkt zijn leerlingen ernstig aan en zegt: 'Het hof is groot en de koning heeft veel dienaren. De voornaamste man is de seneschalk. Die zorgt dat er in het paleis voor iedereen genoeg te eten is. Hij moet ook zorgen dat de koning elke dag de beste gerechten op tafel krijgt.'

'Dat noemen wij in Narbonne de kamerheer,' zegt Willem.

Amalric vindt het niet prettig dat Willem zijn uitleg onderbreekt.

'Aan kleinere hoven heet dat inderdaad zo, maar hier heet hij seneschalk. Hij is de oudste en de belangrijkste van alle dienaren. Het is een hoge eer als je daarvoor uitgekozen wordt. Dan is er de schenker, die voor de wijn zorgt. De koning ontvangt veel gasten en dan is wijn belangrijk. Wijn schenken is een verantwoordelijke taak, waar alleen de allerbesten voor uitgekozen worden.'

'Moet hij alle wijn zelf proeven?' wil Hernaut weten.

Amalric zucht. 'Ja dat zal wel.'

‘Dan wordt zo’n man vreselijk dik,’ lacht Hernaut.

Amalric wil verder en let niet op het commentaar van de jongens.

‘De stalmeester zorgt voor de stallen en de maarschalk moet alle paarden verzorgen. Dat doen ze natuurlijk niet zelf, daar heb je personeel voor. Een hoffunctie is een erebaan. Je laat natuurlijk anderen het werk doen.’

‘Onze stalmeester in Narbonne wist alles van paarden,’ zegt Willem.

‘Ja dat zal wel, in kleine kastelen moet een stalmeester alles zelf doen,’ zegt Amalric een beetje geïrriteerd omdat Willem hem alweer in de rede valt.

De maarschalk is belangrijk, omdat paarden het allerbelangrijkste bezit van een ridder zijn. Hun leven in oorlogstijd hangt af van paard, lans en zwaard. De maarschalk bepaalt ook met welk paard de koning op jacht gaat. Hij weet alles van die dieren.

Dan is er nog een kamerheer, die voor de kleding en de persoonlijke schatten van de koning zorgt en die verantwoordelijk is voor de huishoudelijke dienst.

‘Doet de seneschalk dat niet?’ wil Bernard weten.

‘Nee, die zorgt alleen maar voor de maaltijden en de voorraden in de koninklijke paltsen, de opslagplaatsen waar het voedsel bewaard wordt. Over een paar weken gaan we naar Aken om de winter door te brengen. De voorraadschuren zijn er vol. Als het op is gaan we weer ergens anders heen. Misschien wel naar Nijmegen.’

‘Waarom brengen ze het eten niet hierheen?’ vraagt Willem.

‘Dat is onmogelijk,’ zegt Amalric. ‘De wegen zijn te slecht.

Je kunt niet al die voorraden door de bossen vervoeren. Er zijn overal rovers en dieven die het op voedseltransporten gemunt hebben; als die hun slag zouden slaan, zouden wij honger lijden. Ik noem nog een paar dienaren. Bij een verplaatsing van het hele

hof is de mansionarius belangrijk. Hij bepaalt hoe lang we rijden en waar we overnachten. Naar Aken is het meestal acht dagen reizen. De stoet telt een lange rij ridders, met alle personeel dat daar bij hoort. Allen die aan het hof werken gaan mee. Honderden mensen verplaatsen zich en de mansionarius moet dat allemaal in de gaten houden. Voor rechtszaken hebben we de graaf van het paleis, hij zorgt voor eerlijke rechtspraak aan het koninklijke hof. Verder is er een ridder die valkenier heet. Hij zorgt voor alles wat met de jacht te maken heeft. Er is één geestelijke met een hoffunctie, dat is de kanselier, hij zorgt voor alle belangrijke documenten. Monniken en geestelijken kunnen lezen en schrijven. Ridders meestal niet, daar heb je die mannen van de kerk voor nodig.

Nu heb ik de belangrijkste functies aan het hof opgenoemd. Onder elk van deze ridders staan allerlei andere mensen, maar dat leer je wel als je hier wat langer bent.

De eerste les van Amalric is zó ingewikkeld dat de drie jongens het niet allemaal kunnen onthouden. Ze vragen niets meer en Amalric denkt dat hij nu wel duidelijk geweest is. Hij laat ze het paleis zien en leert ze de weg in het doolhof van zalen en kamers. Willem loopt mee, maar hij begrijpt er niets van. Achter elke deur is een zaal of kamer. Het hof is hem te ingewikkeld. Hij denkt met weemoed aan het overzichtelijke kasteel van Narbonne. Bernard is enthousiaster en leergieriger. Hij is de eerste die de weg in het kasteel kan vinden en de eerste die alle hoffuncties uit zijn hoofd kent. Hernaut laat alle informatie van Amalric gedwee over zich heen komen en denkt ondertussen aan andere dingen. Willem wil zijn best wel doen, nu hij zich bij zijn verblijf aan het hof heeft neergelegd, maar hij begrijpt nog niet veel van wat Amalric vertelt.

Ze komen in een ruimte waar zes ridders bij elkaar zijn. Het zijn vrienden van Amalric en hij gaat bij hen zitten. 'Zo, ben je met je leerlingen bezig?', vragen ze spottend. 'En, weten ze al veel?' Amalric zucht. 'Ik heb ze wat verteld, maar of ze het onthouden weet ik niet. Waar hadden jullie het over?'

'Diederik hier vertelde over het laatste toernooi, een mooi gevecht! Er zijn twee zwaargewonden gevallen.'

Willem hoort de ridders zwetsen over knokpartijen en heldendaden, over lansen en zwaarden. De mannen raken in discussie over hoe je met je lans het snelst iemand uit het zadel slaat. Iedereen weet een betere manier om een ander te vellen. Ze drinken veel wijn en schreeuwen steeds luider. Ook Amalric schreeuwt mee.

Hij let niet meer op zijn pupillen, omdat hij helemaal opgaat in het gekrakeel aan tafel. Bernard let goed op. Dit is dus hoe ridders zich gedragen: veel drinken en hard schreeuwen.

Er is een lange, dunne man die het hoogste woord heeft. Voor elk probleem in een toernooi weet hij de juiste oplossing. Dan zegt een van de ridders lachend: 'jij weet overal raad mee, maar ik heb je nog nooit zien vechten.'

De lange man lacht en boert luid. 'Dat klopt, ik wacht tot er een echt toernooi komt. Wacht maar, dan versla ik iedereen.'

De anderen geloven er niets van. Hij is een opschepper die alleen maar aan de kant staat. 'Blijf jij maar bij de vrouwtjes op de tribune,' lalt een zatte ridder. 'Daar hoor jij bij, vechten is voor mannen.'

Nu neemt een ander het woord.

'Amalric, je moet met je leerlingen verder. Je kunt nu niet bij je oude vrienden blijven zitten.'

Dat is iedereen met de ridder eens.

Amalric staat met tegenzin op. Hij heeft nu een andere taak.

Witiza en broeder Gervold

Amalric let niet de hele dag op de drie broers, hij wil ook wel eens vrij zijn. Zodoende krijgen ze de gelegenheid het kasteel op eigen houtje te verkennen. Willem komt Witiza weer tegen. Ze gaan samen naar een uitkijkpunt op de hoge muur en zien net een groep ridders uitrijden. De ruiters zien er prachtig uit: hun harnassen glimmen, ze hebben sierlijke helmen op en ze zijn gewapend met lans en zwaard. Willem kijkt zijn ogen uit.

‘Zo wil ik ook worden’, zegt hij.

Witiza knikt. ‘Als zoon van een edelman moeten we wel ridder worden.’ Hij zucht. ‘Ik heb er geen zin in, ik zou liever in het klooster gaan.’

‘In het klooster?’ roept Willem verbaasd uit. ‘De hele dag bidden, lezen en schrijven?’

‘Ja, dat lijkt mij een beter leven dan ridder te zijn. Ik heb al eens een oorlog meegemaakt en het is vreselijk. Overal dode mensen, sommigen met de darmen uit hun lijf, anderen met ingeslagen schedel. Ik houd niet van oorlog, ik bid liever.’

Willem denkt na. ‘Het land kan toch niet zonder ridders? Anders komen de Moren en ze veroveren alles.’

Witiza lacht. ‘Dat is jullie zorg daar in het zuiden, dat is ver van hier. Ridders zijn nodig en ridders zullen er altijd zijn, maar ik wil er niet bij zijn.’

Willem zegt: ‘ik wil wel ridder worden, net als Karel Martel en mijn voorvader Savary. Niet doodmaken om de lol van het doden, maar een rechtvaardige strijd voeren. Onderweg hoorden we van iemand die zomaar de stad Orange aan de Moren gaf. Dat is belachelijk, als je een veldslag verliest is het begrijpelijk dat de vijand alles pakt,

maar zomaar een stad weggeven is te gek.'

Witiza zegt: 'als je wat langer aan het hof bent zul je nog heel wat onzinnige dingen horen. Grote mensen zijn niet allemaal even verstandig; zelfs de koning maakt wel eens een fout.'

'Wij zijn er, als ridders, om fouten van de koning weer goed te maken, dat is onze plicht als leenman', antwoordt Willem.

'Daar heb je wel gelijk in, maar dan moet je doen wat je gezegd wordt en ben je al je vrijheid kwijt.'

'Ben je in een klooster dan wél vrij?' vraagt Willem.

'Nee, maar dat is een zelfgekozen onvrijheid. Je bidt voor andere mensen, je doet iets goeds. Oorlog is alleen maar smerig.'

'Wie ridder wordt is ook goed voor anderen, hij beschermt ze,' meent Willem.

'Laten we naar broeder Gervold gaan, die weet het beter uit te leggen,' stelt Witiza voor.

Ze verlaten hun torentje op de muur en zoeken broeder Gervold. Ze vinden hem in een lange zaal, waar hij aan een hoge lessenaar een boek overschrijft.

'Broeder Gervold', begint Witiza, 'we hebben een gesprek over de oorlog. Willem hier wil ridder worden, ik ga liever in een klooster. Wie heeft er gelijk?'

Broeder Gervold glimlacht. 'Jullie hebben allebei gelijk. Er zijn ridders nodig en monniken, de eersten vechten voor alle mensen en de monniken bidden voor hen. Dat is allebei nodig.'

'Ik bedoel: bidden is toch beter dan vechten. Dat is domweg een ander de hersens inslaan.'

'Voor jou wel, jij hebt een roeping. Een ander is geroepen om ridder te worden, dat is ook nodig.'

Witiza had een ander antwoord verwacht, maar broeder Gervold

blijft er bij dat ook ridders nodig zijn. Willem is blij, hij doet een goede keus. Nu hij toch bij een geestelijke is kan hij ook wel iets anders vragen. 'Bij ons in Narbonne heb je christenen, joden en mohammedanen, ze denken allemaal dat ze de ware godsdienst hebben. Wie heeft er gelijk?'

De kloosterbroeder lacht en zegt: 'misschien hebben we wel allemaal gelijk. De waarheid is als een bol met veel spiegels, ieder kijkt ernaar van zijn kant en ziet zich helder in het glimmende metaal weerspiegeld. Iedereen zegt: mijn kant is de ware, de waarheid zelf is echter groter dan wat je ziet.'

'Waarom vechten ze dan tegen elkaar?'

Broeder Gervold zucht. 'Ja waarom vechten mensen? Soms geef je iemand een klap omdat hij je moeder beledigt. Dat was jij toch?'

Willem knikt. 'Zo ontstaan oorlogen soms ook. Iemand voelt zich beledigd door zijn buurman, een ander wil buit halen of een koning wil meer land. Er zijn zoveel oorzaken. Het zou beter zijn als de mensen met elkaar gingen praten voor ze beginnen te vechten, maar zover zijn we nog niet. Nu trekt iedereen meteen zijn zwaard. En dan is het maar goed als er monniken zijn die voor de doden bidden en die iets van geneeskrachtige kruiden weten. Na een oorlog of veldslag zijn er veel gewonden die verzorgd moeten worden.' 'De meesten gaan dood,' zegt Witiza zacht. 'Ik heb dat zelf gezien.' 'En dan is er een kerk die bidt voor hun ziel en een hemel waar elk mens de eeuwige rust zal vinden. Nu moet ik weer verder met mijn boek jongens, ik heb nog veel moeilijke letters te schrijven.'

Broeder Gervold gaat verder met zijn werk en de jongens lopen weer naar buiten. Hun aandacht wordt getrokken door drukte verderop. Helpers van de graaf van het paleis en een menigte

toeschouwers staan bij de galg. De graaf heeft zojuist een doodvonnis uitgesproken. Er is een dief veroordeeld tot de galg.

Een man wordt naar buiten gesleept. Hij jammert en schreeuwt, maar hij kan niet aan zijn straf ontkomen. Willem weet dat dieven meestal de doodstraf krijgen, maar hij heeft nog nooit een straf zien voltrekken. Witiza, die hier al veel langer is, heeft al zoveel executies meegemaakt. 'Een dief wordt opgehangen, maar wie een ander doodmaakt krijgt alleen een boete', zegt hij peinzend.

Willem snapt hem niet helemaal. Als er iemand van je familie gedood is, moet je toch wraak nemen door iemand van die andere familie te doden?'

Witiza knikt. 'Dat klopt, maar omdat bloedwraak eindeloos kan doorgaan, is er de mogelijkheid weergeld te betalen. Dat is een soort boete die je aan de familie betaalt waarvan iemand gedood is. Dan is er geen bloedwraak meer nodig.' De jongens begrijpen het wel. Rijkdom en bezit zijn heilig, wie daaraan komt verdient de doodstraf. Moord is een zaak tussen twee families. Als je de gevolgen kunt afkopen, dan doe je dat. Dan is die zaak weer uit de wereld.

Als ze terugzijn op de uitkijkpost van daarnet, zien ze de ridders terugkomen. Ze hebben een oude vrouw bij zich.

'Dat is vast een toverheks,' zegt Witiza. 'Ze kan wel iemand betoverd hebben. Je hebt hier nog zoveel mensen die de oude goden aanbidden. De koning doet daar veel te weinig tegen. De mensen vieren bijna allemaal op 1 januari het begin van het nieuwe jaar, terwijl ons geloof zegt dat het jaar met Pasen begint. De oude vrouw wordt aan een touw naar binnen gesleurd. Willem weet niet goed wat hij ervan vinden moet. Is dat nu ridderlijk? Hij wil een andere ridder worden, een eerlijke, oprechte man die goed is voor iedereen.'

De jacht in de herfst

Het is herfst, overal worden de bladeren aan de bomen bruin en ze vallen zelfs al. Willem die in Narbonne vooral altijdgroene bomen gewend is, kijkt zijn ogen uit. Wat een kleuren!

Koning Pepijn geeft bevel dat er een grote jachtpartij zal zijn. Iedereen moet daar aan mee doen, dus ook Amalric met de drie broers. De stalmeester en de maarschalk hebben het er maar druk mee. Hoefsmeden zijn dagen bezig om alle paarden opnieuw van hoefijzers te voorzien. De maarschalk is nu elke dag bezig de jachtstoet klaar te maken. Voor de oude koning is er een kalm paard. Hij doet niet meer echt mee, hij is er voor het ceremonieel.

Willem betwijfelt of je met al die ruiters wel wild buit kunt maken. In Narbonne gingen ze met veel minder mannen op jacht, dan kun je tenminste wat vangen. Ga je met teveel ridders, dan is het wild al gevluht voor je in het bos komt. De twaalfjarige jongen weet niet dat deze jachtpartij eigenlijk vooral een oefening is voor de oorlog. Het gaat niet zozeer om de jacht als wel om de verplaatsing van de ruiters. Het wild wordt door drijvers bijgedreven, waarna de ridders er alleen maar een lans door hoeven te steken.

De page van de koning gaat ook mee. Willem gaat naar hem toe en vraagt hem of zijn oog weer helemaal beter is geworden. De page geeft geen antwoord, maar draait zich om en loopt weg.

Willem is verbaasd. Als je vecht hoef je toch niet altijd kwaad te blijven! Hij haalt zijn schouders op. Het zal wel weer een hofgewoonte zijn. Alles is hier anders dan thuis. Thuis wat is dat ver weg! Hij went al aardig in dit grote kasteel; hij kent de weg, weet wie de voornaamste hof functies hebben, maar toch blijft er iets knagen.

Hoe zou het thuis zijn? In Narbonne gaan ze nu ook op jacht, gewoon met de stalmeester en drie of vier ridders. In het najaar moet je vlees verzamelen voor de winter, dat weet ieder kind.

Als straks het gewone volk honger lijdt, dan is er in het kasteel genoeg gezouten vlees opgeslagen in de grote aarden potten of houten tonnen. Een ridder moet goed eten om te kunnen vechten.

Als de dag van de grote jacht aanbreekt, klinken al heel vroeg in de ochtend de trompetsignalen. De ridders en pages zijn druk in de weer met hun paarden. Willem haalt zijn eigen paard uit de stal en pakt de dikke tak die hij op het plein gevonden heeft en als lans wil gebruiken. Hij heeft er een scherpe punt aan gemaakt zodat hij echt lijkt. Zijn lans is niet zwaar, hij kan er de hele dag mee rijden. Tijdens de rit rust de onderkant in een kommetje van touw dat voor hem op zijn paard hangt en dat hij ook zelf heeft gemaakt. Hij houdt zich in evenwicht door zijn voet in een lus te houden aan de andere kant. Een zadel of stijgbeugels kent hij nog niet.

Amalric verzamelt zijn pupillen. Hij vindt het maar niks dat hij de hele dag met die kinderen opgescheept zit. Hij was liever met zijn vrienden meegegaan. Bernard ziet er prachtig uit, hij heeft zijn mooiste kleren aan en hij rijdt op een groot paard. Hernaut heeft net als Willem zijn eigen paardje, maar in de jacht heeft hij niet veel zin. Al dat gedoe, je kan beter met drie man op jacht gaan.

Amalric bekijkt de jongens en is tevreden. Hij lacht zelfs. 'Jullie zullen nu meemaken wat een jachtpartij van het hof inhoudt.

Let goed op, je kunt er veel van leren.'

Hij wijst hun een plaats in de stoet, ergens achteraan. Ze rijden eerst door het stadje St.Denis. De mensen staan langs de kant om de ridders langs te zien komen. Wat een rijkdom, wat een pracht en praal!

Willem merkt dat de woningen van het gewone volk nog kleiner zijn dan die van de armste mensen in Narbonne. Het stinkt in het stadje. De straat is niet veel meer dan een modderpad tussen de hutjes, met een goot voor het afval in het midden. Doordat er al zoveel paarden voorgegaan zijn, is het weggetje veranderd in een grote modderpoel. Het paard van Willem zoekt met moeite een weg tussen al die viezigheid. Buiten de stad wordt het iets beter. Daar verdeelt de maarschalk de ridders in groepen. Elke groep krijgt een bepaald pad en een deel van het bos toegewezen waar ze mogen jagen.

Amalric en de drie broers komen terecht in het gedeelte waar de koning en de beide prinsen jagen. Overal klinkt lawaai van schreeuwende ridders en geschal van jachthoorns en trompetten. Willem vindt het maar vreemd. Hij heeft geleerd stil te zijn, omdat je anders het wild verjaagt. Het lijkt hier meer op een soort toneelstuk dan op een jachtpartij.

Ze komen in een wat stiller gedeelte, waar zelfs vogels te horen zijn. De koning staat oud en moe op een heuveltje. Hij kijkt alleen maar toe, groet minzaam en wacht tot het spektakel weer voorbij is.

Willem groet keurig met zijn lans als hij de koning voorbijrijdt.

Prins Karel ziet het en lacht. Hij mag die jongen wel.

Na een poosje geeft Amalric de jongens een teken te stoppen. Ze stijgen af en rusten even. Willem houdt zijn lans klaar, omdat je nooit weet wat er kan gebeuren. Een ridder moet altijd gewapend zijn.

De page van de koning komt aanrennen. Hij roept tegen Amalric en de broers: 'Daar in de struiken zit een gewond everzwijn. Jullie mogen hem doden.' Ze gaan er heen en zien het beest zitten. Het everzwijn is helemaal niet gewond. Willem beseft heel goed hoe

gevaarlijk de situatie is, omdat everzwijnen met gemak een paard kunnen verwonden. Dat zal zijn paard niet gebeuren. Hij laat zijn paard los en houdt zijn lans met het botte eind omhoog. Het everzwijn valt aan, maar Willem slaat precies op het juiste moment met de dikke onderkant van zijn lans op de kop van het beest. Het dier zwaait op zijn poten, valt om en is dood. Amalric reageert verbaasd. 'Wat ben jij sterk,' zegt hij, 'je hebt zijn kop verbrijzeld.'

De page is weggehold naar de koning. 'Het eerste zwijn is gevangen!' Prins Karel laat zijn paard draven naar de plek van de vangst. Als Amalric vertelt wat er gebeurd is, zegt Karel: 'Willem, jij wordt mijn page, zo'n sterke jongen wil ik wel dicht bij me hebben.' Hij wendt zijn paard en rijdt weg. Over zijn schouder roept hij nog: 'Blijf vandaag nog bij Amalric, maar kom morgenochtend bij me.'

De page is nergens meer te zien. Het ontgaat Willem dat die jongen hem in een val heeft willen lokken. Hij is te beduusd en onder de indruk van de woorden van prins Karel. Hij wordt page in het gevolg van een echte prins, dat betekent weg bij Amalric. Bernard is een beetje jaloers. 'Hij had mij moeten kiezen, want ik ben de oudste.' Er gebeurt die dag niet veel meer. Willem heeft een bloedvlek aan de onderkant van het eind hout dat hij zijn lans noemt, dat is alles. Laat in de middag rijdt de jachtstoet door het stadje terug naar het kasteel. Bedienden hebben het gevangen wild, waaronder het zwijn van Willem, op pakpaarden geladen.

Nu de page met het blauwe oog heeft gehoord dat prins Karel de jongen uit Narbonne in zijn hofhouding opneemt, doet hij opeens poeslief tegen Willem. Wie door de prins wordt uitgekozen, die moet je te vriend houden. Willem heeft het niet door, hij vindt het prettig dat de page eindelijk met hem wil praten. Maar veel geeft hij niet om dat ventje.

Verplaatsing naar Aken

Willem meldt zich de volgende dag bij prins Karel. Zijn nieuwe taak houdt een veel groter verandering in dan hij gedacht had.

Bij Amalric had hij best veel tijd voor zichzelf, maar de prins laat de mannen die voor hem werken geen ogenblik rust.

Page Willem krijgt meteen al de opdracht het harnas van de prins te poetsen. Karel is een forse man, dus ook het harnas is groot. Willem heeft hetzelfde lange, blonde haar als de prins, maar hij is een stuk kleiner. Ze schelen dan ook dertien jaar in leeftijd: de prins is vijftientig en Willem is pas twaalf.

De prins is tevreden over het resultaat van zijn poetswerk. Dan is het tijd voor gevechtstraining. De ridders van de prins oefenen te paard het vechten met de lans. Willem mag meedoen. Hij zit op zijn eigen paard en heeft als wapen de zelfgemaakte lans waarmee hij gisteren het zwijn heeft doodgeslagen. Het valt niet mee. Ze moeten het telkens weer overdoen, want de prins eist het uiterste van zijn mannen. Maar ze krijgen goed te eten. Elke dag is er volop vlees en brood. Bij Amalric kreeg hij minder.

De prins houdt zijn nieuwe page goed in de gaten. Hij ziet wel wat in de jongen. Willem kan een goede ridder worden, denkt hij, als hij maar flink wordt aangepakt.

En Willem zal het weten. Van de vroege ochtend tot de late avond is hij bezig. Hij leert in korte tijd een heleboel, bijvoorbeeld hoe een ridder zijn tegenstander in een toernooi of gevecht uitschakelt door hem van zijn paard te stoten. Er zijn vaste regels voor elk gevecht. Ook het zwaardvechten is bij de prins aan regels gebonden. Je moet er je volle aandacht aan geven: niet zomaar in het wilde weg om je heen slaan, maar kijken wat de zwakke plek van de tegenstander

is en daarop inhakken. Goed je ogen gebruiken, ook als de helm je uitzicht belemmert. Iedere tegenstander heeft een zwak moment of zwakke plek. Klappen op een helm zijn niet zo zinvol, tenzij die helm al slecht is. Dan kan een slag op het hoofd fataal zijn.

Willem luistert goed en doet zijn uiterste best. In korte tijd kent hij van alle ridders hun zwakke plek en in een gevecht met houten zwaarden weet hij ze daar altijd te raken. Hij krijgt zelf ook wel rake klappen, maar daar moet een ridder tegen kunnen. De prins zegt dan: 'Daar word je groot van.'

De dag van het vertrek naar Aken nadert. Het is een lange reis en de etappes mogen niet te lang zijn. De mansionarius heeft er acht dagen voor uitgetrokken. De maarschalk zorgt dat de paarden in goede vorm zijn en de stalmeester dat ze op tijd klaar staan.

Willem slaat met verbazing gade wat er allemaal nodig is om het hof te laten verhuizen. Honderden pakpaarden en tientallen ridders die allemaal hun helpers hebben.

Prins Karel zal de voorhoede aanvoeren. De stoet is zo groot dat ze niet op één dag kunnen vertrekken. Onderdelen van de hofhouding vertrekken op vijf achtereenvolgende dagen. De eerste dag gaat prins Karel op weg, de tweede dag dienaren met pakpaarden. De koning en zijn bediendes volgen op de derde dag. Na hem vertrekt een tweede groep dienaren met pakpaarden en op de vijfde dag sluit Karloman de rij.

De voorhoede verkent de route, dat is een verantwoordelijke taak. Is de weg veilig? Is het onderkomen voor de nacht goed genoeg voor de oude koning? Prins Karel vat zijn werk ernstig op. Zijn mannen moeten precies doen wat hij zegt.

Op de dag van vertrek staan ze al heel vroeg op. Willem is bij de groep die met de prins voorop rijdt. De etappe van die eerste reisdag, tot Meaux, is niet ver, maar de prins wil geen risico nemen. Willem leert veel van hem. 'Beter te vroeg dan te laat,' zegt Karel. Het is niet waarschijnlijk dat rovers hen tegen zullen houden. Ze zijn met velen en de ridders zijn allemaal bewapend. Rovers overvallen weerloze kooplieden; ervaren ridders laten ze liever met rust. Ze rijden door uitgestrekte bossen, de weg is nogal smal. Willem mag naast de prins rijden. Hij praat met zijn paard. Als de prins dat hoort vraagt hij 'waarom praat je met je paard?'

'Dat vindt hij fijn', antwoordt Willem, 'mijn paard is mijn beste vriend. Hij heeft me al van Narbonne naar St.Denis gebracht en nu rijden we samen naar Aken. Een paard denkt met zijn ruiter mee.' De prins lacht. 'Je houdt veel van paarden, geloof ik.'

'Ja', antwoordt Willem, 'de stalmeester in Narbonne heeft me geleerd dat een paard de beste vriend voor elke ridder is.'

De prins knikt. 'Dat is zo, zonder paard zijn we maar stumpers, zeker in dat zware harnas.' De prins heeft die dag zijn harnas niet aan. Hij draagt zijn reiskleding: een helm met een grote pluim en een leren jas. Zouden ze moeten vechten, dan hangt zijn zwaard al klaar.

Willem bewondert de prins. Zijn baas is een grote, sterke man. Bij de prins heeft Willem nog geen enkele zwakke plek in het zwaardgevecht ontdekt. Die man is de ideale ridder.

Ze rijden de hele dag door het bos, heuvel op, heuvel af. Er zijn enkele beekjes, maar daar kunnen paarden wel doorheen waden. Dan ineens ligt daar Meaux, een kleine stad met een stenen muur en een kasteel. De prins zal wel in het kasteel slapen. Zijn helpers moeten in gewone huizen een bed zien te vinden.

Willem mag mee het kasteel in. Daar moet nog veel gebeuren. De prins is niet tevreden over de slaappleaats voor de koning. Het moet anders. Als prins Karel zegt dat iets moet gebeuren, dan moet het snel of hij wordt boos. Iedereen is bang voor die boosheid, dus gebeurt er veel in korte tijd. Pas als alles in orde is gaan ze eten. Onderweg heeft iedereen onder het rijden alleen maar een homp brood gegeten. Nu is er een echte maaltijd. De prins wil weten wat de koning overmorgen te eten krijgt. Hij knikt als het hem verteld wordt. Dat is goed, zo moet een koning ontvangen worden. Die avond slaapt Willem meteen in. Hij is doodmoe van de rit op zijn paard. Zijn makker staat in een stal en wordt goed verzorgd. Willem kan gerust gaan slapen. Als de prins, die nog een karweitje voor Willem te doen heeft, de slapende jongen ziet liggen, glimlacht hij en doet het zelf.

De volgende morgen is het vroeg dag. Allemaal een homp brood voor onderweg en dan gaat de reis weer verder. Eerst door bossen, daarna langs de rivier de Marne tot Château Thierry. Daar speelt zich hetzelfde tafereel af; volgens de prins deugt er niet veel aan de huisvesting. Pas als alles in orde is, mogen ze eten. Vlees en brood, het is er allemaal volop. Willem slaapt ook die nacht goed. Er zijn ridders die klagen dat de prins zo snurkt, maar Willem merkt er niets van. Over Epernay gaat het de derde dag naar Reims. Het wordt al gewoon. Elke dag vroeg op, brood mee voor onderweg en dan maar rijden door eindeloze bossen. Eén van de mannen heeft tot taak gekleurde wollen draden aan takken boven het pad te binden. De draden zijn voor de groep die morgen langskomt een teken dat ze op de goede weg zijn.

Na Reims komen Rethel, Sedan en dan is er midden in de Ardennen ineens een klooster, het is het enige logies in wijde omtrek. Voor Willem is er een bed, hij hoort bij de prins. Veel ridders moeten in het stro slapen in de stal, maar ze zijn gewend aan zulke omstandigheden. In het klooster is voor het eerst alles in orde. Ze eten vroeg die dag.

Willem loopt 's avonds nog wat rond in de tuin. Op een muurtje zit een bejaarde monnik. Binnen is een kerkdienst aan de gang. Willem vraagt de oude man of hij er niet heen moet. De monnik lacht. 'Nee, ik ben al dertig jaar in de kerk geweest. Ik mag nu buiten blijven en naar de vogels luisteren. Als je de vogels hoort is het alsof er engelen met je praten, luister maar.....'. In de tuin is het heel stil, er is geen ander geluid dan het verre kerkgezing en de vogelgeluiden. Een merel die prachtig fluit klinkt boven alles uit. De monnik heeft gelijk, zo zullen vast engelen zingen. De oude monnik en de twaalfjarige jongen zitten samen stil te luisteren. 'Onthoud dit moment,' zegt de monnik. 'Je zult ridder worden en veel vechten, maar vergeet nooit hoe vogelzang je naar de hemel kan brengen.'

De volgende dag bereiken ze Aken. Het kasteel is nogal klein. De prins zou dat graag veel groter zien. Hij lacht naar Willem. 'Kleine page, als ik koning ben maak ik van Aken een bijzondere stad. Deze stad heeft geneeskrachtige bronnen. Daarom moet er een groot kasteel komen met veel zalen en kamers.'

Willem vindt het een prachtig idee. 'Wanneer wordt u koning?' 'Als mijn vader overlijdt verdelen Karloman en ik het rijk. Dan ben ik koning van alle grensgebieden, terwijl Karloman het Frankrijk krijgt.'

In het kasteel van Aken

Precies in vijf dagen komt de hele hofhouding in Aken aan. De stad is vol hovelingen. De koning bivakkeert in het paleis, evenals de twee prinsen. Het is er vol. Prins Karel betreft het gedeelte van het paleis dat aan de tuin grenst en dat eigenlijk het mooiste is.

De koning krijgt het hoofdgebouw. Karel wijst Karloman kamers toe op grote afstand van zijn eigen vertrekken. Willem merkt wel dat de verhouding tussen de twee broers niet al te hartelijk is.

Het personeel van beide prinsen heeft vaak ruzie over kleinigheden. In de tuin staat een paviljoen, waar monniken de zieken verzorgen. Er zijn nogal wat ridders en bedienden ziek geworden tijdens de achtdaagse tocht. Willem gaat op een dag kijken. Hij raakt onder de indruk van de kunde van de monniken; zij weten precies wat iedereen mankeert! Een noviet, een leerling-monnik van Willems leeftijd, leidt hem rond.

‘Deze man heeft last van zijn maag. Als hij rabarbersap krijgt, is hij in een paar dagen beter.’

Ze lopen naar het volgende bed.

‘Deze man heeft tandpijn. Tegen de pijn krijgt hij in azijn gekookte wortel van pyretrum. Hij hóeft niet hier te blijven, maar hij moet goed uitrusten.’

‘Hebben jullie al die kruiden in voorraad?’ vraagt Willem.

‘Ja, er is een grote tuin bij de stadsmuur, waar de kruiden groeien die we nodig hebben. Die man daar verderop heeft wormen in zijn buik, hij krijgt tijm met heldere wijn. Dat helpt, hij zal over een paar dagen beter zijn. Dan moet hij alleen nog voorzichtig zijn met wat hij eet.’ Als Willem al die namen hoort, duizelt het hem. Het is net als bij de specerijen in Narbonne, hij vergeet die namen zó weer.

Koning Pepijn heeft veel belangstelling voor geneeskunst. Hij gaat zelf naar de geneeskrachtige baden en de prinsen gaan vaak mee. Hij kan goed zien hoe sterk Karel is als hij uitgekleed in het bad stapt. Karloman is veel kleiner en lang niet zo sterk. Iedereen zit naakt bij elkaar. Voor Willem is dat heel normaal. De ridders slapen ook naakt.

Koning Pepijn lijkt op te knappen van het baden, hij lacht zelfs weer. Willem ziet de page van de koning nu vaker. Ze praten met elkaar, maar er blijft afstand. Willem tilt er niet zwaar aan. Dat ventje wordt nooit ridder, daar is hij te bang voor en te fatterig. Laat dat kereltje maar aan het hof blijven dan gaat Willem wel vechten in verre landen.

Het wordt winter en het gaat vriezen. Het is overal koud, behalve op de enkele plaatsen waar een vuur gestookt wordt. De tuin ligt er kaal en koud bij; het ziekenpaviljoen is vrijwel leeg. De paar mannen die er nog liggen, zullen wel doodgaan. Dat gebeurt elk jaar. Mensen worden ziek op reis en worden niet meer beter. Meestal zijn ze ook al oud, minstens veertig jaar.

Willem krijgt van de prins een jas van dierenhuid. Dat is lekker warm, het bont zit aan de binnenkant. Van buiten is het een gladde jas, van binnen is hij zacht. Alle pages krijgen zo'n bontjas. De prins zorgt goed voor zijn jongens.

Willem moet nu ook vaker met de anderen samenwerken. Hij werkt graag met Witiza, die bij de koning dient. Samen maken ze harnassen schoon en praten over het ridderleven. Willem heeft er nog steeds zin in, Witiza denkt er steeds sterker over in het klooster te gaan. Hij heeft alweer gesprekken met monniken. Willem snapt dat niet. Kun je ridder worden, ga je in een klooster! Ridder is toch

het mooiste wat een mens in zijn leven kan bereiken? Wat moet je nu als monnik? Je kunt naar vogels luisteren en zeggen dat het net engelen zijn, maar je moet vier of vijf keer per dag bidden en naar de kerk gaan.

Er is nog een page waar Willem graag mee omgaat, Heriger, een jongen uit de buurt van Laon. Witiza, Willem en Heriger trekken veel samen op en vaak werken ze met z'n drieën

Op een dag komt Heriger heel geheimzinnig naar Witiza en Willem toe. 'Gaan jullie mee? Ik heb een waarzegster ontdekt die je vertelt wat er verder in je leven gebeurt.'

De beide vrienden zijn nieuwsgierig en gaan met Heriger mee. In een smal straatje van Aken vinden ze de oude vrouw. Ze kijkt eerst bij Heriger in de hand. Ze wordt bleek en wil eerst niets zeggen. Als de jongen aandringt zegt ze: 'Je zult ziek worden en daarna is het zwart, meer kan ik niet zien.' Bij Witiza lacht ze. 'Jij wordt geen ridder, ik zie een ommuurde tuin en een klooster. Het duurt nog een paar jaar, maar dan zal je een heilig leven leiden.' Bij Willem lacht ze ook. 'Jij wordt een beroemd ridder, je zult veel gevechten meemaken en aan het eind van je leven is er rust. Hoe die eruit ziet weet ik niet, dat zal de tijd leren.'

Ze betalen de oude vrouw, Heriger heeft twee kleine muntjes. Als ze weer op straat staan staat zijn gezicht somber. 'Ik word ziek en daarna is het donker', zegt hij.

Willem lacht. 'Iedereen is wel eens ziek. In het ziekenpaviljoen hebben ze voor elke kwaal een kruid. Ze maken je wel weer beter.' Heriger hoopt het maar gelooft er niets van.

Witiza is blij. 'Dat zo'n vrouw dat allemaal uit je hand kan lezen. Dat is toch wel een wonder.'

Ook Willem is blij met de voorspelling. Hij wordt een beroemde

ridder en als hij oud is gaat hij rusten. Dat is nogal logisch, oude mensen slapen veel, ze zijn moe van het leven.

Het wordt Kerstmis. Vroeger werd in deze donkere maand het joelfeest of midwinterfeest gevierd. Veel mensen vieren ook nieuwjaarsfeest op 1 januari. Joelfeest en nieuwjaar zijn heidense feesten. De kerk verbiedt ze, maar iedereen doet eraan mee. Heidense feesten hebben meer aantrekkingskracht op de mensen dan wat de kerk voorschrijft, omdat de voorvaders ze ook al vierden. Koning Pepijn weet dat hij er tegen op moet treden, maar hij is moe. Prins Karel zou dat heel anders aanpakken, maar hij moet wachten tot hij koning is. En dan heeft hij het alleen maar in zijn eigen gebied voor het zeggen, omdat het Frankrijk aan broer Karloman gaat behoren. Jammer, maar zo gebiedt een oude gewoonte. Bij de Franken moeten twee broers altijd het rijk verdelen.

Op 1 januari viert de bevolking van Aken het heidense feest. Veel ridders doen er aan mee, je weet maar nooit waar het goed voor is. De oude goden zijn nog niet vergeten. Heidense gebruiken kom je nog overal tegen. Het christendom is eigenlijk maar een dun laagje vernis over een dikke laag heidense gewoonten. Witiza keurt het heidense gedoe af. Alleen in de kerk kun je zalig worden, dat is zijn vaste overtuiging. Willem twijfelt, het zou best kunnen dat die oude gebruiken ook goed zijn. Dat moeten geleerde mannen maar eens uitzoeken. Voor hem is alleen het oefenen met lans, paard en zwaard van belang. Denken over godsdienst is goed voor priesters. Witiza maakt zich er druk om, maar die wordt monnik. De waarzegster heeft het voorspeld en wat zo'n vrouw zegt komt altijd uit.

Voorjaar 768

Zodra de winter voorbij is gaan ze terug naar St.Denis.

Willem maakt nogmaals de lange reis in de voorhoede mee. Bij aankomst in het kasteel van St.Denis is het al bijna alsof hij thuis komt. Willem went aan het hof, hij heeft nu een veel betere plaats dan een jaar geleden en hij is al dertien. Nog een jaar en dan is hij een man, zal hij dan ridder worden? Die bode had het in Narbonne over vijf of zes jaar. Willem heeft de indruk dat prins Karel er niet zo lang over wil doen. Hij is het soort man dat van opschieten houdt. Willem bewondert zijn prins, die in zijn ogen de ideale ridder is. In St.Denis vindt in de grootste zaal van het kasteel een vergadering plaats. Alle belangrijke mannen van het rijk der Franken zitten bij elkaar. Zij geven hun koning advies. Koning Pepijn zit klein en ineengedoken op een groot podium. Zijn zoons zitten naast hem, Karel rechts, Karloman links. Willem staat achter zijn prins, zodat hij de hele zaal kan overzien.

De prins heeft nog tegen Willem gezegd: 'Kijk maar goed hoe het gaat. De bijeenkomst is lang en saai, maar je leert geduldig te zijn.' De zaal vult zich met ridders, de een nog mooier uitgedost dan de ander. Iedereen wil met zijn kleding laten zien hoe rijk hij is. Dan gebeurt er iets wat Willem helemaal niet wist. Ieder van die mannen legt een prachtig geschenk neer voor de koning. Bij sommigen is het een zak geld, anderen hebben gouden en zilveren voorwerpen. Van prins Karel hoort Willem later dat iedere deelnemer aan de algemene vergadering verplicht is de koning iets te geven. Ze willen allemaal iets moois geven, dus dat voorschrift levert aardig wat op. Dan begint de vergadering. Het wordt zomer. De zomer is de tijd voor oorlog. Er is altijd wel een deel van het Frankenrijk dat

onderworpen moet worden. Het gezag van de koning wordt nog lang niet overal aanvaard. Geweld moet onwillige leenmannen tot gehoorzaamheid dwingen.

Iedereen is het er over eens: deze zomer moet Bretagne aangepakt worden. De hertog van dat land plundert dorpen in Frankenland. Door te plunderen beledigt men de koning. Dat is een overtreding die beslist bestraft moet worden.

Koning Pepijn wil liever eerst een gezantschap sturen om te praten. Maar prins Karel naast hem bromt: 'Je moet ze stevig aanpakken, alleen geweld werkt.'

En zo denkt iedereen er over.

Willem denkt: als iedereen het met elkaar eens is kunnen we morgen weg. Maar wat duurt het lang voor de vergadering een besluit neemt! Iedereen wil wat zeggen en er zijn er bij die zo lang praten dat ze halverwege niet meer weten hoe ze begonnen waren. Prins Karel geeuwt, hij vindt dit ontzettend vervelend. Als hij koning wordt zal het anders gaan, sneller en zonder gezeur. Willem staat erachter, hij hoort al die deftige mannen praten en snapt er niets van. Ze zijn het allemaal eens en toch praten ze uren.

Prins Karel laat zijn page grote bekers wijn halen. Hij moet nu eenmaal wachten tot iedereen is uitgepraat. De koning is dan wel de baas, maar het oude gebruik van de Franken dat iedere vrije man zijn mening mag geven geldt nog altijd. De koning is door zijn plechtige inwijding in de kerk 'koning bij God's genade', maar de oude stamgebruiken blijven gelden. Vroeger was het land niet groot, maar nu is het rijk groot en uitgestrekt. Van alle kanten komen hertogen en graven die willen laten horen hoe flink ze in de vergadering kunnen spreken.

Zelfs deze vergadering komt tot een einde. In een andere zaal zitten bisschoppen en abten bij elkaar in een eigen vergadering. De kanselier zit de vergadering voor namens koning Pepijn. De kanselier is het hoofd van de administratie, die ook wel de kapel wordt genoemd. Hij kan lezen en schrijven en is een machtig man. Ridders kunnen niet lezen. Omdat geestelijken dat wel kunnen, hebben zij macht en aanzien.

Alle belangrijke besluiten worden door medewerkers van de kanselier op schrift gesteld. Ook de besluiten van de algemene vergadering in de grote zaal worden bij de kanselier op perkament bewaard.

Die avond gaat prins Karel vroeg naar bed. Hij heeft teveel wijn gedronken in die eindeloze vergadering. Als Willem nog een eindje rondloopt door het kasteel, ziet hij een groepje pages bij een oude ridder zitten. Heriger en Witiza, die er ook bij zitten, maken een plaatsje voor Willem vrij.

De oude ridder van vijftig zit verhalen uit de oorlog te vertellen. 'Toen ik veertien was heb ik de slag bij Poitiers meegemaakt. Ik zie dat de kleinzoon van de beroemde koning Karel Martel, die onze aanvoerder was, ook meeluistert.' Hij knikt vriendelijk naar Willem, die een kleur van trots en opwinding krijgt. Die man heeft zijn beroemde grootvader gekend!

De verteller begint heel zacht, de pages zijn een en al oor. 'Let op, ik vertel het verhaal van de beroemdste veldslag uit onze geschiedenis. In de zomer van 732 wilde een aanvoerder van de Moren gaan plunderen in ons Frankenland. De man heette Abd-al-Rahman. Hij verzamelde zijn leger bij de stad Pamplona en trok bij Roncevalle de Pyreneeën over.

Willem van Narbonne kent die bergen wel.' Willem knikt, hij heeft de bergen alleen van verre gezien, maar dat doet er nu niet toe. 'Ze trokken met een groot leger de bergen over en vielen de Franken aan. Graaf Eudes van Aquitanië probeerde ze tegen te houden, maar verloor de strijd bij de rivier de Dordogne. Hij heeft dapper gevochten, maar de overmacht was te groot. De Moren wisten dat er verder naar het noorden een rijke kerk was, de kerk van St.Martinus in Tours, en trokken op om die te plunderen. Eudes hoorde dat en waarschuwde Karel Martel. De koning begreep meteen welk gevaar dreigde en bracht een groot leger bij elkaar. Alle weerbare mannen van de Franken werden opgeroepen en trokken zuidwaarts over een oude Romeinse weg. Bij het dorpje Moussais-la-Bataille raakten de legers slaags. Omdat dat dorp in de buurt van Poitiers ligt, noemen we het gevecht de slag bij Poitiers. Iedere ridder vocht met al zijn kracht, maar velen sneuvelden. Onze koning was overal, zijn zwaard kliefde vele helmen en de Moren vielen als graan voor zijn zeis. Ook de Moorse generaal is door Karel Martel's zwaard gevallen. In een verschrikkelijk tweegevecht heeft onze koning hem verslagen. Na uren vechten hebben we de overwinning behaald. De Moren vluchtten en gingen naar Narbonne, dat toen nog een Moorse stad was. Graaf Eudes kreeg zijn graafschap Aquitanië terug en alles was weer normaal. Na die nederlaag heeft geen enkele Moor het nog gewaagd zo ver naar het noorden te komen. Dank zij Karel Martel zijn wij hier veilig.'

Na een stilte vraagt Witiza: 'Hoeveel zijn er aan onze kant dood gegaan?' De ridder zegt: 'Niemand weet het precies, maar het waren er zeker honderden - allemaal helden en martelaren voor ons christelijk geloof. Die oorlog móest gevoerd worden.'

‘Hadden ze niet met die Moren kunnen praten?’ vraagt Witiza.

‘Praten!’ De ridder is nu echt verontwaardigd. ‘In zo’n situatie praat je niet meer, dan trek je je zwaard en hakt erop los om je vijand te verslaan.’

Dat zijn de andere pages met hem eens. Bij Poitiers moest wel gevochten worden, Witiza kletst uit zijn nek.

Willem denkt aan de woorden van Yusuf. ‘Eens komt de tijd dat mensen hun problemen met elkaar bespreken. Nu heerst nog overal het geweld.’ Hij is het wel met de ridder eens: als ze van de andere kant met plundering en roof beginnen dan sla je erop.

Witiza weet nu heel zeker dat hij geen ridder wil worden. Maar zo lang hij niet zelf mag beslissen, moet hij mee met een veldtocht. Dit keer tegen de Bretons.

Veldtocht in Bretagne

Koning Pepijn vormt een groot leger. Alle vrije mannen hebben de plicht hun koning bij te staan. Van de vrije boeren wordt één op de zes opgeroepen voor de strijd; de rest blijft thuis om het land te bewerken.

De voornaamste stand, de adel, wordt gevormd door de leenmannen ofwel ridders. Zij moeten allemaal opkomen. Ze moeten zelf zorgen voor kleding, wapens, paarden en voedsel voor drie maanden.

De koning is oud en blijft in zijn kasteel. Prins Karel leidt de troepen, hij is het ook die het leger bij elkaar heeft gebracht. De koning heeft Karel tot generaal van dit leger benoemd. Karel doet alles in naam van zijn vader, maar in wezen regeert hij als koning.

Karloman is jaloers, maar kan er niets tegen doen. Karloman troost zich met het feit dat hij het beste deel van het rijk krijgt als vader doodgaat.

Willem is bij het leger als het uittrekt. In vijf dagreizen reist men naar Bretagne. De Bretonse hertog heeft ook een leger samengesteld en rukt op naar het oosten. Bij een klein dorpje vindt in een dal de veldslag plaats. Willem staat met Heriger op een heuveltje. Hij heeft het harnas van de prins blinkend gepoetst. Zij zien hoe de prins overal tegelijk is en alom dood en verderf zaait. Zijn zwaardslagen zijn dodelijk, ridders vallen dood of gewond van hun paard. Prins Karel lijkt de strijd te winnen. Dan gebeurt er ineens iets angstaanjagends. Willem en Heriger staan op hun heuveltje. Een ridder van het vijandelijk leger komt de heuvel op. Vlucht hij? Of is dit een aanval? Willem staat naast zijn paard met de lans waar hij destijds het zwijn mee doodde. Hij klemt zijn lans extra stevig vast. De man stromt op hen toe en slaat met één klap het hoofd van Heriger af. Ondanks zijn schrik en woede ziet Willem een opening in het harnas van de ridder. Met alle kracht steekt hij de punt van de lans door het gat. Hij raakt het hart van de man. De ridder kijkt even verbaasd, gooit zijn helm af en valt dan dood naast zijn paard. Willem huilt om Heriger. De prins rijdt intussen in triomf over het slagveld. De slag is gewonnen, Bretagne is onderworpen. Op de heuvel treft de prins de huilende Willem aan bij het lichaam van Heriger. Als hij hoort wat er gebeurd is mompelt hij: 'De schoft, zoiets doe je toch niet? Je hebt hem goed geraakt Willem. Als je veertien bent maak ik je tot ridder.' De prins draaft meteen weg, er is nog veel te doen.

Heriger wordt met de andere doden in een massagraf begraven. Een priester houdt er een mis bij in de open lucht, maar Willem kan er nauwelijks troost in vinden. Dood is dood, en Heriger komt nooit meer terug.

Na de slag bezwijken nog velen aan de wonden die ze in het gevecht hebben opgelopen. Ook zij worden ter plekke begraven. Alleen de allerhoogste gesneuvelde ridders worden vervoerd naar hun kasteel om in een familiegraf te worden bijgezet.

Willem moet Witiza nu wel gelijk geven. Oorlog is niet eerlijk, oorlog is smerig. Toch vindt hij ook dat oorlog nodig is. Als hij veertien is wordt hij ridder. De prins heeft het gezegd. En wat de prins zegt, dat doet hij ook.

Dood van Pepijn

Tijdens de terugtocht overnachten ze na de derde dag in een klooster. Daar ziet Willem Amalric en zijn twee broers terug. Hernaut is geschokt door de oorlog en hij wil monnik worden. De abt van het klooster heeft graag nieuwe monniken, vooral als ze van adel zijn. Prins Karel wordt erbij geroepen. Hij haalt zijn schouders op; als dat jongetje zo graag in het klooster wil, laat hem dan. Amalric ziet kans van zijn opvoederstaak af te komen, die voelt er ook veel voor. Bernard en Willem aarzelen: kunnen ze deze beslissing wel nemen zonder vader en moeder te raadplegen? De prins wuift alle bezwaren weg en Hernaut blijft in het klooster achter. Zijn broers huilen bij het afscheid. Hernaut is in hun ogen voorgoed in dat klooster opgeborgen. Ze zullen hem pas weer in de hemel terugzien. Wat zullen vader en moeder hiervan zeggen?

Als ze terugkomen in St.Denis, blijkt de koning ziek te zijn. Hij heeft hoge koortsen. Zijn beide zoons nemen zijn werk over. Nu moeten Karel en Karloman wel samenwerken. Door de bemiddeling van moeder Bertrade lukt dat net. Het blijft vrede tussen beide broers, maar de spanning is voelbaar. Willem merkt het aan de prins. Tijdens de veldtocht besliste hij moeiteloos over belangrijke zaken. Nu moet over elke kleinigheid uren overlegd worden en dat ligt prins Karel helemaal niet. Karloman maakt zijn oudere broer razend door te zeuren over allerlei onbelangrijke details.

In september wordt de kwaal van koning Pepijn erger. Omdat hij voelt dat hij gaat sterven, laat hij zijn zoons bij zich komen.

‘Jullie kennen de verdeling,’ fluistert de zieke vorst. Karloman heeft het oosten en Karel de westkant van Aquitanië tot in de Ardennen. ‘Ga geen oorlog voeren, dat is fataal voor het rijk. Beloof me dat jullie goed samen zullen werken.’

De beide broers beloven het de stervende vorst.

Daarna kunnen ze alleen nog maar wachten op zijn einde. Karloman is een poosje minder lastig. Ze moeten samenwerken, hoe moeilijk dat ook zal zijn.

Op 24 september van het jaar 768 sterft koning Pepijn. Het land wordt verdeeld. Willem hoort tot zijn spijt dat Narbonne voortaan onder Karloman valt. Maar de vroegere prins Karel, zijn heer, is ook koning geworden. Hij wordt in het Latijn Carolus Magnus, ofwel Karel de Grote genoemd. Dat komt door zijn lichaamslengte. Nog niet door zijn daden als vorst, dat moet nog komen.

In veel kastelen zucht men: een nieuwe koning, wat moet dat worden. Iedereen weet dat Karel een man van de daad is en niet van veel praten houdt. De regering van Karel de Grote is begonnen ...

Willem wordt ridder

Aan het hof verandert er veel na de verdeling.

Karel moet St.Denis verlaten. Daar is Karloman nu de baas en dat moet iedereen goed voelen, zeker die lastige grote broer.

Karloman is koning geworden in Zwaben, Bourgondië, Provence en Gotië. Voor koning Karel zijn de westelijke grensgebieden, dat was zijn eigen keus. Hij acht zich beter in staat lastige vijanden af te weren dan die slappe broer. En waar kun je nog uitbreiden? Juist, aan de grenzen. Er zijn nog zoveel gebieden die koning Karel wil veroveren. Naar het noorden het land van de Saksen en de Friezen, in het oosten Saksenland en het land van de Alamannen. Voorlopig is er genoeg werk, voor elke zomer een oorlog.

Karel de Grote neemt, op verzoek van Willem, ook Bernard als page aan. Amalric, die bij Karloman blijft, is daarmee verlost van zijn taak als opvoeder. St.Denis is voor velen het echte hof, het centrum van Frankenland. Ook de vervelende page van koning Pepijn blijft bij Karloman.

De hofhouding van koning Karel verlaat St.Denis en vertrekt naar Aken. Tijdens de reis merkt Willem dat hij baardharen krijgt, eerder dan zijn oudere broer Bernard. Bij de eerste baardgroei hoort een ritueel, dat barbatoria heet. Het is een ruw spel van mannen onder elkaar, waarbij de eerste baardharen worden uitgetrokken en door de wind worden weggeblazen. Willem ondergaat deze inwijding in de volwassenheid in Château Thierry. Hij is er trots op dat hij al een baard krijgt. Dat is een teken dat hij een man wordt.

Bernard doet mee, maar niet van harte: dat broertje groeit hem boven het hoofd!

In Aken richt koning Karel zijn hofhouding doelmatig in. Geen onnodige functies om deze of gene ridder tevreden te stellen. Iedereen moet gehoorzamen, de wil van de koning is de wet. Willem vindt dat heel normaal. Ridders die gewend waren aan het wat zwakkere bewind van Pepijn, betreuren het dat ze niet bij Karloman zijn gebleven. Daar schijnt alles op de oude manier verder te gaan. Koning Karel laat ook al meteen plannen maken voor vergroting van het kasteel van Aken. Dit moet het mooiste paleis van Europa worden. Zo wil de koning het en zo moet het gebeuren.

Koning Karel is zijn belofte aan Willem niet vergeten. Zodra alles een beetje op orde is laat hij de page bij zich komen. Die is net veertien geworden, en dus een man voor de normen van die tijd. 'Page Willem, ik beloofde je dat je ridder zou worden als je veertien jaar was. Je hebt je in Bretagne dapper geweest. Gisteren ben je veertien geworden. Volgende week zondag word je ridder.' Willem lacht, denkt dan aan Bernard en zegt: 'Heer koning, mijn oudere broer Bernard is ook page, moet hij niet eerder ridder worden dan ik?'

Koning Karel kijkt zijn page verbaasd aan. 'Je bent een verstandige jongen. Je hebt gevoel voor orde en rechtvaardigheid. Na je ridder-slag word je mijn raadsman. Ik zal eerst je broer Bernard ridder maken, maar ik stuur hem daarna weg naar een ver kasteel. Hij is niet zo geschikt voor dit hof. Jij blijft hier. Je krijgt een plaats onder mijn raadsmanen.'

Bernard vindt het heel normaal dat hij ridder wordt. Hij is de oudste, het had al veel eerder moeten gebeuren. Dat hij meteen daarna naar een kasteel bij de grens met Bretagne zal worden gestuurd, is minder leuk. Het is daar nog steeds gevaarlijk,

want de hertog van Bretagne vergeeft Karel de nederlaag niet. Hij hoopt dat de verdeling het rijk zo verzwakt heeft dat hij rustig door kan gaan met plunderen. Zo heeft ieder zijn eigen gedachten. Ze draaien allemaal om macht en bezit.

Als de zondag van de ridderslag is aangebroken, mogen Bernard en Willem niet eten. Ze moeten nuchter in de kerk komen waar de plechtigheid plaats zal vinden, omdat ze eerst ter communie zullen gaan. Willem is zenuwachtig, waren vader en moeder er maar bij. Ook Bernard is nerveus. Hij eet stiekem wat brood en ijsbeert rond. Er zijn nog drie pages die op dezelfde dag ridder zullen worden. Willem loopt achteraan in die rij naar de kerk, hij is de jongste. In de kerk liggen zwaard, maliënkolder en helm voor vijf nieuwe ridders al klaar op een plank bij het altaar. Het zwaard is het belangrijkste, daar krijgt ieder van hen straks een tikje mee op de schouder. Daarna zal hen het gepantserde hemd, dat maliënkolder heet, en de helm worden gegeven. Ook is er een lans voor ieder klaargelegd. Ten slotte krijgen de nieuwe ridders een paard met een echt zadel en stijgbeugels.

In de kerk wordt eerst de mis opgedragen. Bij de communie ontvangen de aanstaande ridders de hostie. Voor Willem is het een droom, nooit was het brood des heren zo zaligmakend. Hij doet de mis van ganser harte mee. Koning Karel zit iets opzij. Hij ziet in Willem in de toekomst een van zijn beste ridders. Hij zal hem naar zijn opvattingen kunnen vormen, bij oudere ridders is dat veel moeilijker. Die kerels hechten aan oude gebruiken en voorrechten. Willem niet, die neemt van hem alles aan.

Koning Karel heeft voor hem uit een ver klooster uitzonderlijke wapens laten komen. Het zwaard is het beste dat ooit door mensen-

handen gemaakt is. Als extra gift is er een gouden munt uit Spanje die Willem als talisman omgehangen krijgt. Die zal hem beschermen tegen alle mogelijke onheil. Dat Willem al een talisman van zijn moeder heeft gekregen, weet zelfs de koning niet.

Als de mis voorbij is, mogen de jongens één voor één naar voren komen voor de ridderslag. Het is een wat kille ceremonie. Bernard gaat als eerste. Een oudere ridder reikt hem het zwaard aan, geeft de jongen een tikje met het wapen en overhandigt hem de maliënkolder en de helm. Voor elk van de volgende pages staat een ridder klaar. Sommigen hebben de jongen die voor hen staat zelf opgeleid en zijn ontroerd. Bij een van hen is het de vader zelf die hem tot ridder slaat. De man is overweldigd door emotie.

Dan komt Willem naar voren; hem zal de koning tot ridder slaan. De andere jonge ridders zien het met afgunst aan. Waarom de koning zelf? Is dit jongetje zo bijzonder?

Koning Karel maakt er een hele show van. Hij spreekt Willem toe: 'Je hebt al tweemaal bewezen dat je het ridderschap waard bent. Je bent trouw aan je koning en altijd bereid tot vechten ter bescherming van zwakken en verdrukten.' De koning spreekt die woorden om de andere ridders nog eens goed in te prenten wat van hen verwacht wordt. 'Een echte ridder is edelmoedig, trouw en gehoorzaam aan zijn koning. Het zwaard dat je heden krijgt is ooit door keizer Alexander in het oosten buit gemaakt. Het heeft twee kostbare relieken in het handvest, namelijk de beenderen van heilige mannen die dit zwaard gezegend hebben. De zwaardmaker heeft de kostbaarheden zo ingepast dat ze je hand niet hinderen bij het gevecht. Op de snede van het zwaard staat in het Latijn "Wie dit wapen gebruikt, doet dit tot geluk van alle mensen". Kniel nu, page Willem, en ontvang de ridderslag met dit bijzondere zwaard.'

Willem knielt en voelt een zachte tik op zijn schouder. Nu is hij ridder. Zijn helm voelt koel en glad aan. Een brede spleet stelt de jonge ridder in staat om te kijken tijdens het gevecht, maar verder is er niets waar een vijand zijn zwaard door kan steken. Een mooie bos pluimen versiert de helm. Dan kucht de koning en zegt: 'Voor deze jonge ridder, waar ik hoge verwachtingen van heb, heb ik een extra gave. Draag deze wapens, maar neem ook deze talisman. Het is een gouden munt, die je zal beschermen tegen alle gevaar. Ontvang dit geschenk op de dag van je ridderslag.'

De koning kust Willem op mond en kin en hangt hem de bijzondere munt om. Voor de veertienjarige is het alsof hij rechtstreeks in de hemel getild wordt. Wat een eer, maar wat jammer dat moeder er niet bij is. Aan zijn vader denkt hij niet eens.

Buiten staat zijn nieuwe paard. Het is een vurige merrie die meteen kalm wordt zodra haar nieuwe meester haar toespreekt. Willem noemt zijn paard Flore. Ze zijn al vrij gauw aan elkaar gewend. Hij kent Flore al uit de stal, waar hij regelmatig met haar praatte. Omdat de koning wist dat hij een band met het dier heeft, heeft hij Flore als rijdier aan Willem geschonken.

Willems zadel heeft een goudbeslag dat geen van de andere ridders heeft. Ook de teugels hebben al een lange geschiedenis. Ze zijn ooit veroverd in het verre Arabië. Willem ziet meteen dat het leer versleten is en dat hij die teugel beter kan vervangen door een steviger exemplaar. Door er heel voorzichtig mee om te gaan, lukt het misschien het ding althans vandaag heel te houden. Zijn maliënkolder is stevig, maar niet bijzonder. Het is van dubbele ijzeren ringen gemaakt en zal bescherming bieden tegen lansen en zwaardslagen. Een schild maakt zijn uitrusting compleet. Naast de koning rijdt Willem terug naar het kasteel.

Achter hem morren de jonge ridders, vooral broer Bernard is razend. Zijn jongere broertje, de speciale gunsteling van de koning! Belachelijk idee! De anderen vinden dat koning Karel wel wat voorzichtiger had kunnen zijn en dat vinden velen aan het hof. Als de koning ook nog bekend maakt dat Willem toegelaten is tot het kleine groepje raadsmanen van Karel de Grote, dan ontploft zowat iedereen. Zo'n snotaap! Wat weet die nu van staatszaken? De mensen begrijpen niet dat koning Karel op deze manier een geheel nieuwe raad van toegewijde dienaren wil scheppen. Hij wil mensen als Willem van Narbonne opleiden tot vertrouweling en raadsman.

Cunegonde

Na de ridderslag volgt een maaltijd. Er wordt veel gepraat en ook gemopperd. Het eten is overvloedig en lekker, maar niet iedereen neemt de koning zijn beslissing in dank af. De koning is de baas en dat brengt met zich mee dat iedereen van zijn gunsten afhankelijk is. De een treft het beter dan de ander.

Dan staat er ineens een vreemde man in de zaal. Hij ziet er afzichtelijk uit. Hij is uitzonderlijk groot en hij heeft een bult op zijn schouder. Zijn ogen zijn rood en hij heeft lange tanden als een everzwijn. Hij heeft een korte baard. Zijn snor is juist uitzonderlijk lang en ter hoogte van zijn maag samengebonden. Koning Karel begroet de man vormelijk. 'Dat God u zegene. Uit welk land komt u en wat kunt u doen om ons te vermaken?'

De vreemdeling grijnst. 'In de naam Gods, Sire, dat zult u spoedig weten. Ik ben een kampioen uit Bretagne en ik vecht met iedere ridder. Ik ben hier gekomen om de Frankische ridders uit te dagen.

Wie met mij wil vechten komt maar mee naar buiten, ik zal hem klappen geven die hij zijn hele leven niet vergeet.'

Dat is iets heel anders. De koning dacht dat het een of andere potsenmaker was, die wat geld wilde verdienen bij de feestmaaltijd. Dertig ridders vechten met de Bretonse kampioen en zij worden allemaal verslagen. De Breton lacht en roept: 'Franken zijn slappelingen, ik kan voortaan overal vertellen dat niemand mij overwonnen heeft.'

Bij die woorden veert de jonge ridder Willem verontwaardigd op. Hij schreeuwt naar de koning: 'Laat mij met hem vechten!'

Koning Karel schrikt. 'Daar ben je te jong voor, antwoordt hij, die man kan je bij de eerste klap al doodslaan.'

Willem kijkt de koning aan en zegt: 'Vechten heb ik van u geleerd. Ik denk dat ik zijn zwakke plek al ken.'

De koning glimlacht even, maar zegt dan ernstig: 'Ga met Gods zegen, mijn jongen.'

Als de Breton de jonge ridder ziet naderen, lacht hij hem bulderend uit. 'Jonge dwaas,' roept hij luid. 'Bedenk je, ik sla je bij de eerste slag de hersens in.'

Willem laat zich niet uit het veld slaan. 'Opschepper,' roept hij terug, 'als je zweert dat je jezelf nooit meer kampioen noemt, laat ik je gaan. Anders verzeker ik je dat je nooit meer kunt zeggen alle ridders van het hof in Aken verslagen te hebben.'

De Breton wordt boos en trekt zijn zwaard.

Willem is te voet, de ander ook. Hij trekt zijn maliënkolder voor het eerst aan en pakt zijn schild en zwaard. Een verschrikkelijk gevecht volgt. De mannen draaien om elkaar heen en zoeken naar een zwakke plek in de verdediging van de ander. De Breton merkt dat

dit jongetje wel kan zwaardvechten. Ze hebben geen van beiden een helm op. Bij een tweegevecht moet je vooral goed kunnen kijken. Willem krijgt harde klappen op zijn schild, maar weet ze nog steeds af te weren. Hij voelt dat zijn arm met het schild moe wordt. Hij heeft al gezien dat de ander na dertig gevechten ook moe is. De arm met het schild gaat langzamer omhoog dan nodig is. Willem voelt wat een prachtwapen zijn zwaard is. Hij bidt tot de heiligen die in het gevest zitten en ziet ineens dat de Breton geen verweer meer heeft. Hij laat zijn schild vallen en Willem slaat hard op de schouder met de bult. Bloed spuit eruit en je hoort botten kraken. Iedereen juicht, Willem is hun kampioen.

De man valt. Willem schreeuwt hem toe: 'Ellendeling, zweer bij alle heilige relieken dat je nooit meer kampioen voor Bretagne bent en je mag weggaan. Ik schenk je het leven.'

De Breton is razend. Wat denkt dat kind wel. Hij springt op en slaat wild om zich heen. Willem weert een paar slagen af, ziet dan een opening en raakt hard het hoofd van zijn tegenstander.

De Breton valt dood neer.

Willem staat er hijgend bij. Koning Karel is verbaasd, zo jong en dan al zo sterk. Alle hovelingen zijn blij. Het gevaar is geweken, wie achteraan stond omdat hij bang was kan weer naar voren komen.

Om de dode man bekommert niemand zich meer. Dat de overwinnaar raadsman van de koning wordt, is nu voor velen wel te begrijpen. Wat een goede zwaardvechter! Koning Karel merkt tot zijn genoegen dat zijn beslissing nu aanvaard wordt.

Het feest gaat door, zelfs Bernard heeft er nu vrede mee dat zijn jongere broer belangrijk wordt gevonden. Willem is op drie plaatsen gewond. Er gaapt een diepe snee in zijn linkerhand. De Breton heeft

eenmaal zo hard op het schild van zijn tegenstander geslagen dat hij erdoorheen is gegaan. Verder heeft Willem twee steekwonden aan zijn benen.

Terwijl binnen het feest doorgaat worden zijn wonden verzorgd, terwijl hij op een rustbank ligt. Dat doen de vrouwen van de ridders. De vrouwen hebben al heel wat op moeten knappen bij de dertig verslagen ridders, maar Willem krijgt de behandeling van een held. Er is ook een adellijk meisje bij de vrouwen. Ze ziet er lief uit. Als ze zich over hem heen buigt, moet hij ineens aan zijn moeder denken. Die is net zo zorgzaam. 'Hoe heet je?' vraagt hij zachtjes.

'Cunegonde,' zegt ze, terwijl ze zijn hand verbindt.

Het is voor Willem alsof er een engel uit de hemel is neergedaald - wat een lief meisje! Ineens hoort hij in gedachten moeder zeggen: 'Het was liefde op het eerste gezicht, ik hoop dat jullie dit ook mee mogen maken.' Cunegonde besteedt extra veel aandacht aan hem. Hij laat haar maar wat aanrommelen met zalfjes en verband. Het is heerlijk als zij hem aanraakt.

Zij voelt zich ook een beetje warm worden. Stel je voor dat deze dappere jonge ridder haar als vrouw wil! Als dertienjarig meisje had ze al een jaar getrouwd kunnen zijn. Ze is nu blij dat het nog niet gebeurd is. Dit is haar Willem, met hem wil ze wel trouwen!

Van het feest daarna heeft Willem slechts een vage herinnering. Hij ziet steeds het gezicht van Cunegonde voor zich. Willem zit vlak bij de koning; Cunegonde zit ergens aan het verre eind van de tafel. Hij kan haar net niet zien.

De romance tussen Willem en Cunegonde valt spoedig op. Iedereen praat erover. Het valt de koning op dat zijn jonge raadsman in de lange vergaderingen soms wat afwezig zit te dromen. Willem leert

veel van de wijze mannen in de raad, maar zijn gedachten dwalen ook wel eens af naar Cunegonde. Een van de raadsheren is de vader van Cunegonde.

Op een dag spreken Willem en Cunegonde af in de stal bij Flore. De merrie is getuige van hun eerste kus. Spoedig weet het hele paleis van hun stiekeme ontmoetingen.

De koning lost het op zijn manier op en vraagt zijn raadsheren: 'Heren, wat moeten we doen als een ridder verliefd is?' Een van de oudere mannen lacht. 'Laat ze trouwen, dan is de verliefdheid het snelst over.'

'Dat had ik ook gedacht,' zegt koning Karel. 'Ik stel voor dat onze raadsman Willem en Cunegonde volgende week in het huwelijk treden. Haar ouders hebben er vast geen bezwaar tegen. Cunegondes vader knikt. 'Dat zegt u goed, heer. Mijn vrouw en ik zien de verbin-
tenis tussen Willem van Narbonne en onze dochter als een eer.'
Willem kan wel lachen en huilen tegelijk. Zomaar toestemming voor het huwelijk! Met Cunegonde had hij al eens voorzichtig over trouwen gepraat, maar zij dacht dat haar ouders tegen zouden zijn. Willem kon zich dat indenken, want haar vader is in het overleg met de koning altijd een vreselijke ouwe zeur. Zo'n man als schoonvader, je moet er niet aan denken. Maar dat is van later zorg.

Hij springt op en rent weg om het zijn aanstaande bruid te gaan vertellen. Cunegonde is even verbaasd als hij. 'Vindt mijn vader het zomaar goed?'

Een lange kus bezegelt het nieuwe verbond. De stalmeester en Flore zijn getuige. Als de stalmeester lacht en weg wil lopen, zegt Willem trots: 'Mag ik u voorstellen aan mijn toekomstige echtgenote?' De man is stomverbaasd. Hij is de eerste die het nieuws te horen krijgt, maar spoedig weet heel het kasteel het.

De trouwerij gaat met veel pracht en praal gepaard, maar de gelieven merken er niet veel van. Alles lijkt in een roes te gebeuren. Voor het eerst in zijn leven kan Willem niet navertellen wat de koning gezegd heeft. Ze krijgen een apart hoekje in het kasteel om te gaan wonen. Het is er krap, maar er staat een bed met gordijnen eromheen, een tafel en een kast. Tot het kasteel uitgebreid wordt moeten ze het daarmee doen.

Die nacht ontdekken Willem en Cunegonde elkaars lichaam. Cunegondes moeder heeft een oude verzorgster aan het meisje meegegeven. De twee oudere vrouwen hebben afgesproken dat Cunegonde niet meteen een kind moet krijgen, daar is ze nog erg jong voor. Vandaar dat de oude verzorgster steeds met kruiden in de weer is. Oude vrouwen weten hoe je een kind kan voorkomen. De jonggehuwden hebben daar geen idee van, die zien alleen elkaar.

3e Terzijde

Met de ridderslag en het trouwen van Willem is zijn jeugd afgesloten. Of de echte Willem zich op dat moment zo voelde als hier beschreven is, daar kunnen we niet meer achter komen. Als schrijver ben ik ervan uitgegaan dat menselijke reacties in uiteenlopende tijden ongeveer gelijk verlopen zijn. Er is altijd ruzie, afgunst, haat en nijd geweest en mensen hebben ook altijd vriendschap en liefde gekend. In de achtste eeuw zal het daarmee niet wezenlijk anders zijn geweest dan in onze tijd.

De gegevens over het gevecht van Willem met de Breton komen uit een 'chanson de geste', een riddergedicht. De situatie is in het gedicht iets anders; ik heb er wat aan veranderd en een gedeelte van het gedicht is zo onwaarschijnlijk dat ik dat maar heb weggelaten. De historische betrouwbaarheid van de verzen is vrijwel nihil, maar er zijn wel opvallende verhalen bij. Over deze Ridder Willem is bitter weinig bekend. Vandaar dat een romanschrijver onbekommerd zijn verhaal kan vertellen.

3

Hoofdstuk 3

Raadsman van de koning

Voor Willem is nu een heel ander leven aangebroken.

In de raadsvergaderingen hoort hij vaak spreken over moeilijkheden met Karloman. Meestal snapt hij niet waar het over gaat.

De ervaren raadsheren leggen de nieuwkomer af en toe wat uit en laten hem verder met rust. Ze vinden hem eigenlijk nog veel te jong. De koning raad geven is werk voor wijze, oude mannen en niet voor zulke kinderen.

Toch leert Willem meer dan ze denken en af en toe reikt hij verstandige oplossingen aan. De andere raadsheren weten het dan zo in te kleden dat het hún voorstel lijkt, maar daar trekt Willem zich niets van aan. De koning kijkt toe en zwijgt. Elk moet zijn leerschool in diplomatiek overleg doorlopen.

Cunegonde vraagt Willem wel eens wat er in hun vergaderingen besproken wordt, maar hij laat niets los. Over raadsgeheimen praat een man niet met zijn vrouw. Zo hoeft hij haar ook niet toe te geven dat hij soms niet begrijpt waar de anderen het over hebben.

In bed vergeet Willem het taaie overleg altijd op slag. Daar wacht steeds zijn verliefde vrouw. De liefde van Cunegonde en Willem is zo roerend dat een troubadour er later een lied aan wijdt.

De coupletten sluiten af met het refrein:

*Zij zijn gelieven voor het leven,
Elkaars geluk is heel hun streven.*

Des te merkwaardiger is het dat Cunegonde niet zwanger wordt. Als de twee echtelieden erachter komen dat de oude helpster dit met kruiden verhindert, stuurt Willem haar terug naar zijn schoonmoeder. Al na een paar maanden is Cunegonde zwanger. Het eerste kind is een dochter; ze noemen haar Hélinbruch. Het meisje is zwak en het huilt voortdurend. Na drie weken overlijdt ze. Cunegonde huilt en ook Willem kan zijn tranen nauwelijks inhouden.

De moeder van Cunegonde trekt een gezicht alsof ze dit allemaal al lang voorzien had. Gelukkig zegt ze niets. Willem zou een belediging aan het adres van zijn vrouw zeker afgestraft hebben.

Dan komt er in de koninklijke raad een heel ander probleem aan de orde: het huwelijk van koning Karel. Zijn moeder Bertrade wil tot elke prijs vrede hebben met het Longobarden rijk van koning Desiderius. Een huwelijk van Karel met de dochter van de koning kan zo'n vrede bezegelen. De weduwe van Pepijn zet alles op alles en Karel geeft uiteindelijk toe. Voor de paus vormt deze ontwikkeling een bedreiging, omdat hij de ondergang van zijn kerkelijke staat vreest als Desiderius en Karel de Grote een verbond sluiten. Om het geheel nog ingewikkelder te maken blijft Karloman de Longobarden bedreigen. Vooral dat laatste is voor koning Karel een reden om het huwelijk door te zetten.

Het is een politiek huwelijk, waarin genegenheid tussen man en vrouw geen enkele rol speelt. Sybilla komt voor de huwelijksvoltrekking met haar vader naar Aken. Vanaf het begin is het duidelijk dat koning en koningin niets om elkaar geven.

Sybilla is dwars en wil naar het warme Lombardije. Karel is autoritair en eist absolute gehoorzaamheid van zijn vrouw. In de vergadering is Willem getuige van de manier waarop koning en

koningin met elkaar omgaan. Zij wil de besprekingen meemaken, hij weigert dat. Ook de raadsheren zijn erop tegen dat de koningin bij overleg aanwezig is. Bertrade was er vaak bij, maar zij was een ander soort vrouw en Pepijn was een heel andere koning.

Aan het hof is al spoedig bekend dat koning en koningin ruzie maken. Ze slapen zelfs niet bij elkaar en er komen geen kinderen. Een echt hofschandaal. Voor de hofleden vormen de incidenten het gesprek van de dag. Ze brengen afleiding in het anders zo saaie hofleven.

De koning benijdt Willem. Die heeft de vrouw van zijn hart, terwijl hij met Sybilla zit opgescheept. Dat hij allerlei vrouwen in zijn bed vindt is een andere zaak, dat gaat de koningin niet aan. En dat hij veel bastaardkinderen verwekt is zijn eigen zaak. Aan een koning is niets verboden.

Dan komt er, o wonder, een verzoek van Karloman of zijn broer Karel hem met een leger wil helpen. Narbonne wordt door een Morenleger bedreigd en Karloman kan het alleen niet aan. Het is het voorjaar van 771. Willem wil er meteen bij zijn. Cunegonde huilt en bidt en smeekt hem om niet weg te gaan. Ze is weer zwanger. Willem is niet te vermurwen. 'Ik moet gaan; voor het kind geboren wordt ben ik weer terug,' zegt hij resoluut. Daarmee is de beslissing gevallen. Cunegonde onderdrukt haar tranen en maakt de uitrusting van Willem in orde. Zelf zorgt Willem voor Flore en de pakpaarden. Vijfhonderd ridders met helpers gaan naar St.Denis, waar ze hartelijk worden ontvangen. Het leger van Karloman is al onderweg naar het zuiden; de versterking reist erachteraan. Willem is ongerust. Zal de hele stad uitgemoord zijn? Hoe is het met zijn vader en moeder?

Die ongerustheid blijkt overbodig, want als ze bij Narbonne aankomen is de stad al ontzet. De Moren zijn weggetrokken bij het bericht dat er een groot leger in aantocht was.

Voor Willem is het een meevaller dat hij niet hoeft te vechten. Hij had weliswaar gehoopt dappere daden te kunnen verrichten, maar zo loopt hij minder risico's en is hij eerder thuis.

Zijn moeder Ermengard is oud geworden. Ze omhelst haar zoon en beiden huilen. Als hij vertelt wat er in de afgelopen vier jaar allemaal gebeurd is, merkt hij verbaasd op dat hier nog niemand weet dat Hernaut monnik is geworden.

Wat is er in die vier jaar veel met hemzelf gebeurd! Hij is ridder en getrouwd. Als moeder over Cunegonde hoort, voelt ze dat Willem gelukkig is. Zijn vader is vooral geïnteresseerd in zijn zwaard en in het amulet dat de koning hem geschonken heeft. Over het kleinood dat zijn moeder hem destijds gegeven heeft praat Willem niet.

Hij vertelt over Bernard, ook al ridder en nu ergens bij de grens met Bretagne. Vader Aymeri zegt nors dat hij zijn zoon nodig heeft als opvolger. Hij geeft een priester opdracht bij de koning te bepleiten dat Bernard naar Narbonne terug mag om daar zijn vader op te volgen. Aymeri voelt dat hij oud wordt en dat de dood niet ver meer is. Willem krijgt van zijn moeder heel veel mee. Kleertjes voor de nieuwe baby en allerlei dingen waar Cunegonde blij mee zal zijn. Het afscheid is moeilijk. Zullen ze elkaar nog eens op deze wereld zien? Het kan een afscheid zijn voor altijd. Ermengard is al bijna vijfendertig en dat is voor een vrouw een hoge leeftijd. Op de kade vraagt Willem nog naar Yusuf, maar die is op een dag weggegaan en niemand heeft hem terug zien komen.

De reis naar St.Denis en naar Aken verloopt vlot en de priester krijgt toestemming om Bernard uit Bretagne naar Narbonne te laten terugkeren. Raadsman Willem heeft daar een duidelijke mening over en naar hem luistert de koning.

Intussen wordt bekend dat Karloman, die in St.Denis verblijft, ernstig ziek is. De jonge koning gaat nog naar Samoussy bij Laon om een bekende arts te raadplegen, maar hij is te ziek om zijn land te regeren. Overal zijn eigenwijze leenmannen die het zelf wel even zullen regelen. Karel staat klaar om het hele land over te nemen, zodra zijn broer overlijdt. Karloman heeft zoons, maar daar weten ze wel raad mee.

Een week na terugkomst van Willem schenkt Cunegonde het leven aan een jongen, die ze Witcher noemen. Het is een stevige baby, gezond en met flinke eetlust. Willem laat een voedster komen om zijn zoon te voeden. Haar eigen kind is bij de geboorte gestorven. Als de vrouw de kleine Witcher bij zich laat drinken, huilt ze om het andere leven dat verloren ging.

Voor Willem begint de alledaagse routine. Allesoverheersend is echter: hoe loopt het af met Karloman?

Uit het Longobardenrijk komt ondertussen het verrassende bericht dat koning Desiderius Rome heeft bezet. Hij wil inderdaad de paus zijn kerkelijke staat afhandig maken. Koning Karel vindt het schandelijk, maar de koningin zegt dat het heel begrijpelijk is van haar vader. De raadsheren zeggen veel om niets te zeggen. Het is 771, een jaar waarin er veel gebeurt.

De dood van Karloman in Samoussy

De twintigjarige koning van Frankenland wordt verzorgd in een klooster in Samoussy. Koning Karloman heeft de lange reis van St.Denis hierheen gemaakt in de hoop te genezen, maar hij voelt zich steeds zwakker worden. In het klooster is een beroemde geneesheer, maar ook zijn kennis schiet tekort. Karloman vecht wanhopig om in leven te blijven, maar weet diep in zijn hart dat hij gaat verliezen. Zijn moeder is vaak bij hem, maar houdt haar tranen in tot buiten de ziekenkamer. Ook zijn vrouw Gerberga probeert zich flink te houden. De zoon is nog te klein om zijn vader op te volgen. Karloman ziet terug op zijn leven; eerst het wachten op de dood van vader, daarna de verdeling van het rijk. Hij weet dat zijn broer het hele koninkrijk wil hebben, hij weet ook dat zijn zoons echte aanspraken hebben op de opvolging. Wat zal Karel doen, als hij doodgaat?

Daar praat hij over met Gerberga. De jonge koning zit rechtop in bed, bleek en uitgeteerd. 'Gerberga, we moeten iets doen. Ik voel dat ik ga sterven, Karel wil zich het hele rijk toe-eigenen. Ik benoem jou tot regentes tot onze oudste zoon meerderjarig is en de regering kan overnemen. Jij zult hem ook daarna moeten blijven steunen, maar in naam zal hij regeren. Karel zal er niet tegen opzien jullie allemaal in een klooster op te sluiten. Als dat gevaar dreigt, vlucht dan naar Desiderius in Lombardije.'

'Naar Desiderius,' zegt Gerberga verbaasd. Karloman lacht. 'Ja, naar Desiderius. Karel en hij zijn geen vrienden en zijn huwelijk met Sybilla loopt niet goed. De koning van de Longobarden zal je beschermen, tot je terug kunt keren. Pas op voor Karel, hij zal niet rusten tot hij alles heeft.'

De jonge koning zwijgt, uitgeput. Hij zakt weg in een onrustige slaap en zijn vrouw dekt hem zorgvuldig toe. Het is december, een koude maand.

Op 4 december 771 overlijdt Karloman, voorzien van alle genademiddelen die de kerk beschikbaar heeft. Vrouw en moeder huilen bij elkaar. Via een achterdeurtje galoppeert een ijlbode weg, richting Aken. Karel heeft overal zijn spionnen, ook in dit klooster. Wekenlang hebben mannen klaargestaan met hun paard om deze boodschap door te geven. Vroeg in de ochtend van de zesde december bereikt het nieuws Aken.

Daar roept Karel meteen zijn raadsheren bijeen om de situatie te bespreken. Willem is erbij. Hij krijgt voor het eerst te horen wat de koning van plan is.

‘Ik neem het hele Frankrijk over. We sturen Gerberga en haar zoons naar een ver en eenzaam klooster.’ De koning zegt het rustig en zijn raadsheren knikken; ze vinden het een goed plan. Op die manier hoeft er geen bloed te vloeien. Een klooster is een goede plek om familieleden die in de weg staan, buiten spel te zetten. Het is een doeltreffende manier om het hele rijk in bezit te krijgen. Aldus wordt besloten.

Karel gaat nog diezelfde dag met een groot gevolg van ridders op weg om de begrafenis bij te wonen en vervolgens Gerberga en haar zoontjes naar het klooster te brengen.

Op 11 december komt de stoet aan in St.Denis. Daar heeft men met het bijzitten van de overledene in de kerk gewacht tot er meer familie is. Het vriest, dus het lijkt stinkt niet.

Willem maakt deel uit van het gevolg van koning Karel de Grote. Met enig mededogen kijkt hij naar de kleine prinsjes en Gerberga.

Hij weet wat hun lot is. Als hij de oude koningin ziet, valt hem op hoezeer zij vermagerd is. Het overlijden van haar jongste zoon heeft haar meer aangegrepen dan ze zelf weet. Wat is er terecht gekomen van haar pogingen om vrede te bewaren tussen de broers? Ziekte en dood heersen overal. Wat heeft het nog voor zin het land te regeren? Ieder doet toch waar hij zin in heeft. Het huwelijk van Karel en Sybilla is slecht. Ze betreurt dat ze er ooit zo op heeft aangedrongen. Wat heeft regeren voor zin? Haar man kon ze sturen, die was gewillig en lief, maar Karel ... die gaat overal dwars doorheen.

In de nacht na de begrafenis is er veel gefluister en stille activiteit in het kasteel. Gerberga heeft wel gemerkt dat Karel er niets voor voelt haar als regentes voor haar zonen te aanvaarden. Ze weet nu dat Karloman gelijk had, ze moet weg. Met haar twee oudste zonen vlucht ze nog diezelfde nacht. Reizen in de winter is geen pretje. Ze is van plan in elk geval tot de bergen te gaan, waar een klooster haar een voorlopige schuilplaats biedt. In het voorjaar kan ze dan over de bergen naar Lombardije. Gerberga huilt om de kinderen die ze achterlaat.

Niemand van Karels mannen merkt iets van deze vlucht. Ze hebben na de begrafenis een uitgebreid maal genoten waarbij nogal wat wijn gedronken is. Ze slapen allemaal vast. Zelfs de volgende ochtend duurt het uren eer de vlucht van Gerberga en haar zoons ontdekt wordt. Karel stuurt onmiddellijk ridders uit om te zoeken, maar Gerberga is spoorloos verdwenen. De twee kleine kinderen die zijn achtergebleven, worden afgevoerd naar verre kloosters. Nog dezelfde dag neemt Karel in St.Denis de regering over. Iedereen gehoorzaamt hem, het gaat eigenlijk heel gemakkelijk.

Willem ervaart de gebeurtenissen alsof ze buiten hem om gebeuren. Dit zijn dingen waar hij geen verstand van heeft. Bij politiek gedoe voelt hij zich niet zo thuis. Bij Flore, zijn paard, voelt hij zich meer op zijn gemak. Hij is nu zestien. Hoe koningen het land regeren weet hij, maar begrijpen doet hij het niet. Hoe kan een eerlijke ridder zoals Karel de Grote zo op macht uit zijn? Voor Willem is dat een onoplosbaar raadsel. Hij wou dat Cunegonde hier was. Er is een mooi hoekje in het paleis waar ze zouden kunnen wonen, veel ruimer dan in Aken. Hij heeft er al beslag op willen leggen, maar de kamerheer wilde er nog niet van horen. Willem denkt bij zichzelf: in het klein doe ik eigenlijk precies hetzelfde als de koning, ik eigen me toe wat ik begeer. Alles draait om macht en geld. Daar slaan mensen elkaar de hersens voor in.

Het gaat als een schok door heel Frankenland: Karel de Grote heeft het hele rijk. De leenmannen die dachten hun eigen gang te kunnen gaan weten nu dat ze op moeten passen. De koning der Franken is geen zachtzinnig type. Willem merkt het in de vergadering van raadsheren. Er zijn er nu veel meer. Ook deze koning ontkomt er niet aan bepaalde figuren om hun verdiensten te belonen met een plaats als raadsman. Soms doet hij het alleen maar om iemand tevreden te stellen en op die manier een gevaarlijke tegenstander uit te schakelen.

Willem is veruit de jongste en de andere raadsheren behandelen hem met soevereine minachting. Hij is 'dat jongetje dat zulke harde klappen kan uitdelen'. Zelfs de vroegere page van Pepijn komt in de koninklijke adviesraad. Karloman heeft hem destijds tot ridder geslagen. De voormalige page hoort zichzelf graag spreken en houdt de vergaderingen lang op. De koning breekt zijn raadsman

soms abrupt af en zegt dan: ‘Dank u, uw advies is gehoord, is er nog iemand die iets te zeggen heeft?’ Als de koning op die toon spreekt, durft niemand meer iets te zeggen.

Karel drukt meestal zijn eigen plan door. Naar buiten lijkt het alsof alle raadsheren medeverantwoordelijk zijn, maar zijzelf weten wel beter. Het overleg is van een gezellige bijeenkomst veranderd in een strak stafoverleg waar de koning de dienst uitmaakt.

Het is januari 772, de winter loopt op zijn eind. De algemene vergadering verklaart de overname van Karel wettig. Aan het eind van de bijeenkomst houdt de koning een toespraak.

‘Hertogen en graven,’ buldert hij de zaal in. ‘Wij zijn hier bijeen om ons aanvalsplan voor de komende zomer op te stellen. Ik stel u voor dat we de Saksen aanpakken. Het zijn heidenen die nodig bekeerd moeten worden. We houden een veldtocht, veroveren vruchtbaar land waar velen van u een leen kunnen krijgen en doen tegelijkertijd goed werk voor de kerk.’

Zo gaat hij nog een tijdje door. Er zijn een paar oude hertogen die nog wat willen zeuren, maar dat wordt nu niet meer toegestaan. De vergadering moet snel een besluit nemen en dat doet ze. De veldtocht tegen de Saksen zal die zomer plaats vinden. De koning heeft met opzet gezegd dat er mooie leengebieden in Saksenland liggen. Er zijn nogal wat mannen in de vergadering die jongere zonen hebben waarvoor geen grond beschikbaar is. Uitbreiding van het Frankische rijk zou een oplossing kunnen zijn.

Willem ziet met verbazing aan hoe zijn koning de vergadering bespeelt. Dat al die mannen meedoen! Het zal wel om meer macht en geld gaan. Velen vinden een plundertocht in zogenaamd vijandelijk gebied een welkom avontuur en verbreiding van het

christendom is het motto om de tocht te rechtvaardigen.

De veldtocht wordt goed voorbereid. Willem kent het klappen van de zweep nu zo ongeveer. Hij krijgt er aardigheid in om met een hele stoet ridders naar een ander land op weg te gaan en dat te veroveren. Niemand twijfelt eraan dat de Saksen zich snel zullen overgeven; wie kan er nu tegen het leger van Karel de Grote op? Zelfs Willem denkt wel eens aan een eigen stuk grond in Saksenland. Hij zou er met zijn gezin een eigen kasteel kunnen bewonen. Wat meer ruimte zou niet gek zijn. Vorig jaar is midden in de verwarrende tijd rond de dood van Karloman een tweede zoon geboren die Hildehelm heet.

De veldtocht begint precies op de afgesproken dag. Wat daarna gebeurt is Willem zijn leven lang een gruwel. Het leger dat met de koning ten strijde trekt, is niet meer dan een bende plunders en verkrachters. Het Saksische volk krijgt zelfs geen tijd voor verweer. De Franken plunderen dorpen, steken huizen in brand en moorden op zinloze wijze hele streken uit.

Willem spreekt de koning erop aan. 'Dit is toch niet ridderlijk meer, we plunderen alleen maar en laten ze niet eens de tijd om zich te bekeren. Een echt gevecht hebben we niet gevoerd!'

De koning zucht. 'Willem, je stelt te hoge eisen aan het ridderschap. Dit is de realiteit van alle oorlogen, hierom gaan de mannen mee. Oorlog draait om buit en vrouwen. Door deze veldtocht bind ik mijn leenmannen aan me; dat is voor mij het belangrijkste. Volgend jaar wil ik een nieuw controlesysteem invoeren. Ik zal graven aanstellen die de leenmannen regelmatig bezoeken en het beheer van hun leen controleren. Houdt de leenman zich aan de juiste rechtspraak, worden de belastingen goed binnengehaald - in al die

dingen moet de leenman opening van zaken geven. Mijn mannen voelen weerstand tegen dat plan. Om hen tevreden te stellen laat ik ze nu plunderen. Dat zal hun verzet afzwakken.'

Willem begrijpt waarom Karel het doet, maar het is hem nog steeds een gruwel als hij al die ruwheid ziet en het zinloze leed dat mensen wordt aangedaan.

De veldtocht tegen de Saksen gaat voorbij. Er is, afgezien van de plunderingen, eigenlijk niets gewonnen. Hun koning is geen christen geworden en de Saksen hebben zich niet onderworpen.

Terug in St.Denis treft Willem zijn Cunegonde met haar twee kinderen in goede gezondheid aan. Ze heeft een nog mooier hoekje van het paleis weten te vinden en daar zijn ze gelukkig. Om hen heen gonst het van intriges en machtsstrijd, maar zij zijn er alleen voor elkaar.

Het wordt weer winter en het jaar 773 breekt aan. In de raadsvergadering staan gesprekken met afgezanten van paus Adrianus centraal. Ze vragen de koning der Franken om Desiderius te verjagen en de kerkelijke staat aan de paus terug te geven. Dat Desiderius twee jaar geleden zomaar Rome innam moet afgestraft worden. Er wordt uitvoerig over beraadslaagd. Koning Karel is dit keer voor een diplomatieke oplossing. Oorlog voeren over de bergen is bezwaarlijk, omdat vervoer van een heel leger over smalle bergpassen een lastige operatie betekent en het moeilijk te voorspellen is hoe het aan de andere kant zal gaan. Oorlog tegen de Saksen zou veel gunstiger zijn. Een plunderoorlog in Lombardije is onmogelijk; Karel heeft tegen koning Desiderius de steun van de

bevolking nodig. Toch is het zaak de paus te vriend te houden. Het dilemma is groot.

Als eerste stap in de oorlog tegen Desiderius verstoot Karel zijn vrouw Sybilla en laat haar teruggaan naar Lombardije. Daarna gaat het tamelijk snel. De koning van Lombardije is boos en weigert het gezantschap van Karel te ontvangen dat over een diplomatieke oplossing wil praten. Oorlog wordt onvermijdelijk en in de algemene vergadering van 773 besluit men daartoe. Het zal een leger van speciaal geselecteerde manschappen worden, die niet mogen plunderen. Eén deel van het leger onder koning Karel zelf gaat over de pas van Mont Cenis, een ander deel onder leiding van ene Bernhard zal over de grote St. Bernhardpas trekken. Het plan ligt klaar, de oorlog kan beginnen.

In de zomer worden er nog volop pogingen gedaan om langs diplomatieke weg een oorlog te voorkomen. Willem ziet dat desondanks de voorbereidingen voor de tocht over de bergen gewoon doorgaan. Dat vindt hij vreemd, wat willen ze nu, oorlog of vrede?

In de vergadering met de koning verneemt hij dat gezanten van de paus urenlang vergeefs met Desiderius gepraat hebben. Desiderius ontvangt ook een delegatie van Karel de Grote. Hun voornaamste wens: uitlevering van Gerberga met haar zonen. Inwilliging van die eis zou een oorlog kunnen voorkomen. Teruggave van de kerkelijke staat langs diplomatieke weg zou dan alsnog mogelijk zijn.

Niets helpt, de koning van Lombardije houdt de delegaties van Karel en van de paus zo lang mogelijk aan de praat. Hij hoopt dat het goede seizoen voor de oorlog voorbij zal gaan en dan is er weer een jaar gewonnen.

In de koninklijke raad valt uiteindelijk het besluit: de oorlog gaat door. Oorlog, nu of nooit. Willem is opgelucht dat het eindeloze gezeur voorbij is.

Het is al volop zomer. De voorbereidingen zijn snel klaar omdat iedereen al die tijd gewoon doorgedaan is zich klaar te maken voor de tocht naar Noord-Italië. Na een week staat het hele leger al in Genève, waar het in tweeën wordt gesplitst. Willem blijft bij koning Karel. Het is vol in de stad. Een groot deel van het immense leger verblijft daarom buiten de stad. De manschappen slaan hun tenten op in de weiden en op de akkers. Dat de boeren daardoor niet kunnen oogsten is de zorg van de koning niet, het leger gaat voor. Al na een paar dagen beginnen ze aan het moeilijke bergtraject. Willem merkt nu wat reizen door de bergen betekent. Langzaam kronkelt de stoet omhoog, gaat dan weer naar beneden, weer omhoog, eindeloos. Ze slapen op harde steen en in de hoogte ligt zelfs hier en daar nog sneeuw. Het pad is smal en de stoet lang, waardoor het dagen duurt eer alle ridders met hun manschappen over de pas zijn. Aan de andere kant wacht eenzelfde landschap van eindeloze bergen waarin geen boom te zien is. Willem heeft vijf bedienden bij zich en tien pakpaarden. Het kost hem moeite dat groepje bij elkaar te houden op het smalle en gladde pad. Hij merkt nu dat hij beter muilezels had kunnen nemen. Een paard is zenuwachtig, een muilezel of een gewone ezel stapt rustig verder. Dan ziet hij vanaf een hoogte een groot leger in de vlakte dat hen opwacht. Willem rijdt zo snel mogelijk naar koning Karel en vertelt wat hij gezien heeft. De koning knikt. 'Alle boogschutters naar voren,' gelast hij. 'Als ze eerder aanvallen schiet je ze maar door hun donder.' Een grote groep boogschutters haast zich naar de voorkant van de lange

stoet om het leger te beschermen tegen onverwachte aanvallen. Of het genoeg is? Desiderius had in de bergen met zijn geoefende soldaten het leger van Karel zware verliezen toe kunnen brengen. De Longobarden hebben het niet gedaan, het terrein is te ongelijk voor een aanval.

Laat in de avond staan de twee legers tegenover elkaar. Morgen zal de veldslag plaats vinden, dat weet iedereen. Hoeveel mannen zullen er dan gedood worden of aan hun wonden bezwijken? Dat weet niemand.

Heel vroeg laat Karel zijn trompetters rondgaan en het sein 'aanval' klinkt. De tegenstander is nog niet klaar voor het gevecht. Willem, in de voorhoede, slaat zich met zijn zwaard door de linies voetknechten heen. De tegenstanders dragen geen pantser. Zijn zwaard wordt rood van het bloed. De vijand schiet met pijlen. Willem grijnst, zijn maliënkolder beschermt hem en zijn helm is zo glad dat geen pijl er zelfs maar een deuk in schiet. Het zwaard ligt goed in de hand en in een kwartier heeft hij al zeker veertig Longobarden gedood. De vijand vlucht al zodra hij eraan komt. Dat gaat goed.

Dan weet Desiderius zijn leger te hergroeperen en gaat tot de tegenaanval over. Willem staat op een heuveltje bij koning Karel als de andere partij toeslaat. De Franken worden teruggedrongen en het lijkt wel of ze de slag gaan verliezen. Dan maakt zich een groepje ridders los uit de massa mannen en wapens en stormt op de heuvel af waar Karel staat. Twintig ridders vangen die aanval op en Willem is één van hen. Hij wipt de eerste ridder met zijn lans uit het zadel. De lans breekt en de vijand is nu al zo dichtbij dat het wel een zwaardgevecht moet worden. De arm van ridder Willem zaait dood

en verderf. Maar hij wordt moe en lang zal hij het zeker niet meer volhouden. Dan klinkt ineens het signaal ‘terugtrekken’ in het leger van Desiderius. Er ontstaat verwarring onder de aanvallende ridders, hetgeen drie man het leven kost. Wat is de reden van dit signaal? Uiteindelijk dringt het tot iedereen door: het tweede deel van het Frankenleger is gearriveerd. Tegen die overmacht kan Desiderius niet op. De Lombardische hoogvlakte ligt open voor koning Karel.

Koning Desiderius vlucht naar Pavia. Die stad wordt nog diezelfde week omsingeld en belegerd. Pavia heeft sterke muren, die een belegering bemoeilijken. Dat het beleg maanden zal gaan kosten, beseft nog niemand. Gerberga blijkt met haar zoons in Verona te zitten. De koning stuurt Willem met een flink leger onder leiding van een oude ervaren ridder naar Verona om Gerberga met haar zonen gevangen te nemen.

In twee lange dagritten komt de groep bij Verona. Daar is men volkomen verrast en het kost geen moeite Gerberga en haar zoons in handen te krijgen. Willem moet nog eenmaal ingrijpen.

De oudste zoon van Gerberga en Karloman heeft een mes bemachtigd en bedreigt daarmee een jonge ridder. Die trekt zijn zwaard en wil het jongetje onthoofden. Willem schreeuwt: ‘stop, geen bloed vergieten!’ Hij gaat naar het kind, pakt het mes af en laat zijn handen vastbinden. De jonge ridder moppert nog wat na. ‘Dat joch had doodgeslagen moeten worden.’

‘Had je nog wat te zeggen?’ vraagt Willem zelfbewust. Hij is de raadgever van de koning en dat mag iedereen weten. De heetgebakerde ridder, die zeker vijf jaar ouder is dan de achttienjarige Willem, loopt weg. Moeder Gerberga bedankt Willem voor de redding van

haar kind. Willem knikt minzaam. 'U zult tot uw dood in vrede in een klooster kunnen wonen. Ik hoop dat u daar gelukkig bent.' Gerberga beseft dat Karloman gelijk had. Ze gaat het klooster in en ze zal haar kinderen waarschijnlijk nooit meer zien. Nog een geluk dat haar oudste zoon gespaard is. Misschien komt er nog eens een tijd dat hij kan regeren - je weet maar nooit.

Diezelfde dag worden Gerberga en haar zoons weggevoerd naar Frankenland. Ze worden er apart van elkaar opgesloten in kloosters. Ze zijn er nooit meer uit gekomen.

Intussen veroverft Karel een heleboel steden, maar Pavia blijft weerstand bieden. Het wordt winter, het leger blijft rond Pavia liggen teneinde de stad uit te hongeren. In maart 774 reist Karel naar Rome. Hij wil het paasfeest met de paus vieren en er zijn ook allerlei dingen te bespreken. Het beleg bij Pavia gaat onder leiding van andere aanvoerders gewoon door. Willem mag mee naar Rome en ziet voor het eerst de stad waar de paus regeert en waar nog zoveel gebouwen staan uit de Romeinse tijd. Bij de basiliek van Sint Pieter kruipen de koning en Willem op hun knieën de trappen op. Het is een nogal overdreven manier van doen, maar het maakt een goede indruk. Koning Karel weet situaties altijd heel goed uit te buiten.

Op 6 april zijn er onderhandelingen. Willem is er weer bij. Als Pavia valt, wat doen ze dan? In de loop van het gesprek besluit men de kerkelijke staat te herstellen en Karel zal koning van Lombardije worden. De ijzeren kroon van dat land zal op het hoofd van de koning der Franken komen.

In de zomer van het jaar 774 opent Pavia de poorten. Koning Desiderius verdwijnt met vrouw en dochter naar een verafgelegen klooster. De oudste zoon Adalgis vlucht naar Constantinopel. Daar moet hij ervaren dat niemand bereid is hem te helpen.

In twee jaar is de strijd om Lombardije gewonnen. Karel wordt koning over het nieuwe gebied en veel Frankische edellieden worden leenman in het nieuw veroverde land. Zo profiteert iedereen van de overwinning. Voor de paus is het een rustig gevoel dat zwart op wit staat dat Karel de kerkelijke staat met rust zal laten. Karel is blij dat die Lombardische kwestie de wereld uit is. Zijn vroegere vrouw zit in een of ander klooster en hij kan trouwen met Hildegardis, de vrouw waar hij al een tijd mee samen leeft.

Willem denkt nog vaak aan Rome terug. Wat een mooie stad! Hij zou er wel eens als pelgrim heen willen. Even het hof achter zich laten zonder verantwoordelijkheden. Zou Cunegonde mee willen? Wat doe je in die maanden met je kinderen? Zou er iemand zijn die op de kleintjes wil passen? Dat komt allemaal volgend jaar wel, nu eerst naar huis. Naar huis.... wat een heerlijk idee! Daar heeft Cunegonde intussen weer een kind gekregen, een jongen die Thierry genoemd wordt.

De lange reis naar St.Denis kan beginnen. Het leger trekt weer in een rij over de bergpas, net als een jaar geleden. Het went al. Willem ziet niet meer zo op tegen een tocht door de bergen.

Thuiskomst

De reis naar het kasteel in St.Denis duurt Willem veel te lang. Ook nu de bergen achter hen liggen, is het dag aan dag moeizaam voort-sukkelen met een te groot leger door te uitgestrekte bossen. Elke dag brengt opnieuw de zorg: hoe krijg ik eten voor al die mannen en paarden?

Willem heeft Cunegonde bijna twee jaar niet gezien. Twee jaar plicht en ridderlijkheid, twee jaar zonder de omhelzingen van zijn lieve vrouw, en dat alles voor de koning. Twee jaar tussen mannen, ruwe mannen - ridders, dat wel, maar toch voor alles gericht op plundering en verkrachting. Het is teveel voor onze negentienjarige ridder.

Hij denkt na over een pelgrimsreis naar Rome, samen met zijn vrouw. Hij zou eerst met Cunegonde naar Narbonne kunnen reizen, daar een tijdje blijven en vervolgens een schip naar Ostia nemen. Daarvandaan is de voettocht naar Rome te doen. Sommige pelgrims trekken te voet de Alpen over. De meesten verkiezen evenwel de gemakkelijke weg door het laagland boven het gevaar van de bergen. Willem ziet nog voor zich hoe twee jaar geleden een van zijn knechts reddeloos weggleed in een afgrond. Het pakpaard stapte mis, viel en sleurde de man mee. Eer ze een touw hadden gevonden was hij al buiten bereik. Een mens zo te zien ondergaan, door een val in het ravijn, is veel erger dan een makker te verliezen in het gevecht. Elke man aanvaardt de dood in een veldslag. In de strijd is het de één of de ander, dat weet de tegenstander net zo goed. Als hij op tijd gebiecht heeft, is zijn ziel vrij van zonden.

Willem mijmert verder over zijn pelgrimstocht. Hij wil met een klein gezelschap reizen. Met een grote groep duurt het allemaal

veel te lang. Een klein groepje kan aankloppen bij een klooster, een lange stoet ridders maakt de streekbewoners bang. Hij besluit voor zichzelf: de pelgrimstocht zal doorgaan.

Eindelijk is daar St.Denis. Willem galoppeert voor de stoet uit om de poortwachter te vertellen dat het leger in aantocht is. Zijn eigenlijke bedoeling is Cunegonde eerder te zien. Als hij haar eindelijk in zijn armen houdt, weet hij: dit is thuiszijn. Hij omhelst zijn kinderen, de driejarige Witcher, de tweejarige Hildehelm en de baby Thierry. Witcher en Hildehelm beginnen te huilen; zij herkennen hun vader niet. Voor hen is de man die hen omhelst een vreemde kerel met lang, blond haar. De baby vindt alles best, zolang hij maar kan drinken bij zijn moeder.

Als de eerste emotie om de hereniging van het gezin geluwd is, komt het leger aan. Het kasteel is ineens vol ridders, knechten en paarden. De koning komt naar voren en omhelst Willem. 'Je hebt je dapper gedragen'. De jonge ridder is een beetje verbaasd. Wat hij gedaan heeft is alleen maar de plicht van elke hoveling. De terugtocht was wel moeilijk, misschien bedoelt de koning dat. Willem lacht, de koning zal een beetje in de war zijn. Hij heeft vast veel zorg om de regering van het land. Een koning is nooit vrij.

Die nacht beleven Cunegonde en Willem hun huwelijk alsof ze gisteren getrouwd zijn. Tegen de ochtend moet de baby drinken. Terwijl zijn vrouw daarmee bezig is, vraagt Willem: 'hoe lang houd je hem nog aan de borst?' Cunegonde lacht. 'Wil jij ook een drupje? Onze jongen zal spoedig ander eten krijgen, maar we vinden het allebei zo fijn.'

Willem brengt voorzichtig zijn pelgrimsplan ter sprake. 'Ik zou wel

eens een lange reis willen maken, samen met jou.' Cunegonde kijkt bedenkelijk. 'We hebben drie kinderen die verzorgd moeten worden. Dat is onze belangrijkste taak op dit moment.' Willem zucht. 'Vanochtend is er alweer een vergadering van de koninklijke raad. Ik ben al dat gezeur zo moe. Rome is zo'n prachtige stad. Ik wil er zo graag met jou heen op pelgrimsreis.'

Cunegonde kijkt hem verbaasd aan. 'Ik dacht dat ridders alleen aan hun plicht dachten. Hun vrouw komt meestal op de tweede plaats. Bovendien, een pelgrimsreis is meer iets voor oude mensen. Die voelen de dood naderen, maar voor ons is dat nog ver weg. En dan zo'n reis door de bergen ... wat je daarover vertelde trekt me niet zo aan. Ik blijf liever hier. We hebben hier ons eigen hoekje, hier zijn we samen gelukkig.'

Daar blijft het bij die ochtend. Willem gaat naar de raadsvergadering van de koning, Hij zit er afwezig bij. Er zijn moeilijkheden met de Saksen. De veldtocht van 772 heeft die wilden alleen maar opstandiger gemaakt. Ze plunderen in de grensstreken en vermoorden de Franken. Het verbaast Willem allemaal niet meer. Hij zit nu al enkele jaren min of meer als buitenstaander bij dit soort besprekingen en hij heeft gemerkt dat geweld altijd weer geweld uitlokt. Mensen vinden het heerlijk elkaar de hersens in te slaan. Na wat de Saksen is aangedaan in 772 kan hij zich indenken dat ze wat terug willen doen.

Een heel oude ridder merkt op dat hij de verhalen over de plundering en moord graag onderzocht wil zien, men overdrijft zoiets nogal eens. Zijn voorstel wordt weggehoond. De meerderheid is het erover eens dat er meteen teruggeslagen moet worden. Nu kan er een flinke legermacht naar Saksen om ze te laten voelen dat je Franken niet zomaar mag doden. Het plunderleger kan snel

samengesteld zijn. Velen die zich twee jaar in Lombardije moesten inhouden, willen nu wel weer eens een echte oorlog. Lekker die Saksen afmaken, plunderen, brandstichten, wijven pakken, dat willen ze allemaal.

De koning kijkt in de richting van Willem, die zachtjes zijn hoofd schudt. De koning begrijpt het. Hij zegt: 'Mijn trouwe neef Willem heeft in Lombardije twee jaar de kroon gediend, hem houd ik graag hier.'

De anderen horen het niet eens, ze willen weg om hun maats te waarschuwen. De koning laat ze gaan en nog voor het eind van de week vertrekt de eerste groep ridders naar het land van de Saksen. Meteen daarna gaan er anderen, het is al laat in de zomer, maar iedereen wil er op af.

Die avond voor het slapen gaan begint Willem opnieuw over de pelgrimsreis. 'Er komt oorlog tegen de Saksen,' zegt hij zacht. 'Ik hoef er niet heen. Ik wil weg, met jou.'

Als antwoord omhelst Cunegonde hem en fluistert: 'Hier hebben we alles, kinderen, een dak boven ons hoofd, elkaar.'

Willem laat zich zomaar niet uit het veld slaan. 'We zouden kunnen bidden voor Helinbruch.' Cunegonde schrikt. Denkt hij nog aan zijn dochtertje? Nu ze drie gezonde kinderen hebben, wil ze die smartelijke eerste bevalling liever vergeten. Ze wil niet meer denken aan de oude vrouw die haar steeds kruiden gaf. Dat Willem nog aan het overleden meisje denkt verbaast haar.

'We kunnen voor het kind bidden,' geeft ze toe. 'Ik wist niet dat jij daar over tobt.'

'Tobben is een te zwaar woord', antwoordt Willem, 'ik denk regelmatig aan haar.'

Ze praten nog lang over de pelgrimsreis. Als er iemand is die op de kinderen wil passen zou het kunnen. Ze slapen in en dromen allebei van een lange reis naar het verre Rome.

Als het leger naar Saksenland vertrokken is, is het merkwaardig rustig in het kasteel. Willem en Cunegonde praten vaak over hun pelgrimsreis, waar ze nu allebei zin in hebben. Maar wat te doen met de kinderen?

Er is onder hun personeel een vrouw die net een kind heeft gekregen en overvloedig melk heeft. Zij zou een goede verzorgster zijn voor Thierry, die natuurlijk ook het minste van de afwezigheid van zijn ouders merkt. Hildehelm kan ondergebracht worden bij een vrouw bij wie hij graag is en die goed voor hem zal zorgen.

Blijft over Witcher.

‘Die nemen we mee,’ zegt Willem. ‘We gaan eerst naar Narbonne. We kunnen hem vast wel bij mijn vader en moeder achterlaten. Op de terugweg uit Rome halen we hem dan weer op.’ Het klinkt simpel, maar Cunegonde weet wat reizen is. Met een driejarige op een paard door gevaarlijke bossen is geen kleinigheid. Een kind is gewend aan regelmaat, het wil op vaste uren zijn eten en elke nacht in hetzelfde bedje slapen. Dat valt allemaal weg. Willem doet er luchtig over.

‘Hij zal ééns moeten wennen aan de wijze waarop een ridder leeft,’ zegt hij. ‘Daar kun je niet vroeg genoeg mee beginnen.’

Er valt nóg een hindernis te nemen: ze moeten eerst toestemming hebben van de koning. Karel de Grote is blij dat zijn neef behouden terug is uit Lombardije en kan hem maar node missen. Willem doet er tijdens besprekingen meestal het zwijgen toe, maar de weinige

keren dat hij wat zegt weet hij het voorgaande geleuter altijd handig in een paar zinnen samen te vatten.

Toch geeft de koning toestemming en in het vroege voorjaar van 775 kan de pelgrimsreis beginnen. Willem is bijna twintig. De kleine Witcher vindt het prachtig dat hij met vader en moeder meemag. Hildehelm is blij dat hij bij zijn lievelingsoppas mag logeren en Thierry is allang tevreden dat hij weer volle borsten heeft waaruit hij zoveel mag drinken als hij wil.

Willem lacht. 'Nu iedereen gelukkig is, kunnen we op reis!' Maar Cunegonde ziet op tegen het moment dat ze haar twee jongste kinderen achter moet laten.

De pelgrimstocht

Koning Karel weet voordeel te trekken uit de reis van Willem, Cunegonde en hun zoontje. Ridder Willem krijgt brieven mee voor de paus en de kardinalen in Rome. 'Dan word je bovendien beter ontvangen,' zegt hij erbij.

Cunegonde wil veel meenemen, Willem heeft de bagage liefst zo beperkt mogelijk. Na veel heen en weer praten worden ze het eens, dat wil zeggen: het meeste wat Cunegonde mee wil nemen gaat mee. Het is een kleine stoet die St.Denis verlaat: Willem en Cunegonde, de nu vierjarige Witcher en drie bedienden, vijf rijpaarden en drie pakpaarden. De kleine jongen zit afwisselend bij zijn moeder of bij de dienstmeid op het paard. Er is een apart stoeltje voor hem gemaakt, dat op een paardenrug past. Witcher kan er zelfs in slapen. De eerste dag reizen ze tot een klooster bij Melun, waar ze overnachten. Willem merkt dat hij als raadsman van de koning met

eerbied behandeld wordt. Cunegonde, die al langer gewend is aan het hofleven, vindt dat heel normaal. Het zou haar verbaasd hebben als de monniken hen niet eerbiedig bejegenden. Het duurt de volgende ochtend lang voor ze weg kunnen. Er is veel te doen en Cunegonde moet nog wennen aan het reistempo van haar man. Ze bidt vurig voor haar eerste dochtertje. Jarenlang heeft ze de onbeantwoorde vragen verdrongen. Was het haar schuld dat het kind doodging? Ze weet het niet, maar deze pelgrimstocht geeft gelegenheid over haar vage schuldgevoel na te denken en te bidden voor het gestorven kind. Willem ziet de reis meer als een militaire actie, opschieten en niet zeuren. Toch werkt de reis door de uitgestrekte bossen ook bij hem kalmerend. Ze hoeven niet vroeg op, de groep is klein en de dagmarsen zijn niet lang. Ze kunnen deze reis ontspannen maken.

Man en vrouw vinden elkaar elke nacht in een warme omhelzing. Gelukkig raakt Cunegonde tijdens deze reis niet zwanger, voorlopig nog niet. Wat de toekomst kan brengen is nog onduidelijk. Ze maken zich er geen zorgen over. Het is stil in de bossen, ze komen geen rovers tegen en vinden overal kloosters waar ze warm onthaald worden. De reis gaat goed.

Dat duurt tot ze in de buurt van Nevers komen. Opeens staan er vijf rovers op hun weg. Willem en zijn twee helpers doen een uitval, het zwaard al in de hand. De rovers slaan terug. Eén stormt er met een zware lans op Willem af. Die ontwijkt op het laatste moment de gevaarlijke punt, waarna de rover in de doornstruiken valt. Een houw van Willems zwaard schakelt de man uit. Ondertussen zijn de beide knechts ook in fel gevecht gewikkeld. Eén rover probeert zijn tegenstander van achteren aan te vallen. Willem geeft Flore

de sporen. Hij haalt de vent in en slaat hem in de nek, net voor hij Willems knecht kan doden. Die maakt op zijn beurt zijn tegenstander af en dat doet ook de andere man van Willem. De rover die nog over is rent voor zijn leven.

De beide vrouwen, die op veilige afstand het gevecht hebben gevolgd, verzorgen de wonden van de mannen en dan kunnen ze verder reizen. De kleine Witcher juicht en lacht. Voor hem was het gevecht een soort toernooi. Alle boeven gedood en zijn vader overwinnaar, zo hoort het. In een toernooi wint vader altijd.

In Nevers houden ze de volgende dag rust. De monniken zijn blij dat de rovers afgestraft zijn, want de streek wordt al lang door dat tuig onveilig gemaakt. Er zijn uiteindelijk zelfs twee rustdagen nodig; één van de helpers is zwaarder gewond dan ze dachten.

De monniken verzorgen de gewonde goed en de derde dag kan hij weer verder. Ze gaan dit keer vroeg op pad, want de etappe voor deze dag is lang. Ze reizen helemaal tot Moulins, waar ze weer een rustdag verdiend hebben. Willem went aan het kloosterleven. Hij gaat met Cunegonde bidden in de kerk. Er loopt een oude priester. Als Willem vraagt: 'Komen pasgeboren kinderen in de hemel?' knikt de priester met een glimlach. 'Zeker, zij hebben nog niet gezondigd.' En ook Cunegonde's vraag 'Kunnen zonden van de ouders het kind niet aangerekend worden?' wordt overtuigend beantwoord. 'Het kind is onschuldig aan uw zonden.' Opgelucht verlaten de ouders de kerk. Het kind is gered.

Ze reizen verder naar Lapalisse. In een donker gedeelte van het bos staat daar opeens een ridder in volle wapenrusting. Hij valt Willem meteen aan. Er is niets gezegd, niet geschreeuwd. De ridder bedreigt

Willem met een lange lans, maar die ziet kans de lans te ontwijken. Als ze dicht bij elkaar staan, laat de roofridder zijn lans vallen en wil zijn zwaard trekken. Willem is net iets sneller, hij hakt de hand af waarmee de ridder naar zijn zwaard grijpt. Die schreeuwt van pijn en weet niet meer wat hij doen moet. Willem ziet een zwakke plek op de helm van de ridder. Hij slaat hard toe en de man valt dood van zijn paard.

Cunegonde omhelst haar man, Witcher juicht. De beide knechten zijn nog te beduusd om iets te doen. Eén stijgt van zijn paard, loopt naar de dode roofridder en bekijkt diens zwaard. Het zwaard is beter dan wat hij zelf heeft. Ook zijn maliënkolder is mooi. Hij berooft de dode man van alles wat waarde heeft en trekt zelf de pantsering aan. Willem laat het maar gebeuren; plunderen na de strijd is normaal. Dat zijn helper er nu als ridder uitziet, hoort eigenlijk niet en in Narbonne zal hij zijn oude kleren weer aan moeten. Maar onderweg kan het nuttig zijn.

Ze bereiken Lyon, waar ze in een groot klooster wat langer verblijven. De koning heeft brieven meegegeven voor de abt. Willem weet wat er in staat. Het is een verzoek een boot aan de pelgrims ter beschikking te stellen die hen naar Arles kan varen. Dat maakt de reis gemakkelijker en minder gevaarlijk. Het duurt een paar dagen voor alles in orde is, maar dan ligt er een mooi schip voor hen klaar. Ze kunnen er slapen en eten en er is ruimte voor de paarden. De twee vrouwen zorgen ervoor dat er genoeg voedsel aan boord komt. Het is krap op de boot, maar varen is beter dan over land reizen. De kleine Witcher vindt het prachtig. Hij geniet ervan dat vader en moeder nu alle aandacht voor hem hebben. Ze spelen de hele dag met hem. Nu ze weten dat zijn zusje in de hemel is, kunnen ze zich

aan het levende kind wijden. Het duurt drie dagen voor ze met de stroom mee Arles bereiken. In het klooster mogen ze enkele dagen blijven. Willem wordt nu ongeduldig. Zo dicht bij huis kan hij alleen nog maar aan verdergaan denken. Na twee dagen is het zover. De wonden van de gevechten zijn geheeld en iedereen is weer gezond. In drie dagreizen bereiken ze Narbonne, waar hun komst voor veel opschudding zorgt.

Moeder Ermengard huilt. Ze is mager geworden en ziet er oud uit. Ze is ook al achtendertig, wat voor een vrouw in die tijd een hoge leeftijd is.

Vader Aymeri wordt ook oud. Gelukkig heeft hij zijn zoon Bernard bij zich, die het graafschap in feite al bestuurt. Als Willem zijn broer hoort praten over tol en rechtspraak, denkt hij 'het is ook overal hetzelfde'. Hij is niet geïnteresseerd in verhalen over regeren, hij wil weten of er kooplieden naar Ostia varen. Op dit moment gaat niemand die kant uit. Er is weinig handel. Er zijn nogal wat piraten op zee en zelfs de joodse kooplieden worden voorzichtig.

Het verblijf in Narbonne duurt weken. Willem voelt zich hier gelukkig en op zijn gemak en hij laat dat ook blijken. Met zijn moeder, die blij is dat ze haar kleinzoon leert kennen, heeft hij lange gesprekken. Cunegonde vindt het ook fijn in Narbonne te zijn. Ze begrijpt nu beter waarom Willem zo vaak over zijn ouderlijk huis praat. Ze hebben het hier goed. Moeder Ermengard is lief, zonder al te toegevend te zijn. Vader Aymeri is, zoals elke man, vooral geïnteresseerd in Willems positie aan het hof en in wapens. De kleine Witcher is de lieveling van iedereen, hij loopt kamers in en uit en is overal welkom.

Na weken ontmoet Willem een joodse koopman die bereid is naar Ostia te varen. De man wil zelfs in Rome wachten om hen mee terug te nemen. Het kost uiteraard veel geld, maar dat is hier geen bezwaar. Willem heeft zelf nogal wat meegenomen en zijn vader wil ook een deel betalen.

De afspraak wordt gemaakt: over een week varen Willem en Cunegonde met hun bedienden uit. Dat alles mits de wind gunstig is. Flore is het enige paard dat meegaat.

Op de dag van vertrek staat de hele familie Aymeri op de kade. Het kost Cunegonde moeite haar oudste zoon in Narbonne achter te laten, maar zij zal hem, als alles goed gaat, over enkele weken weer terugzien.

De wind is gunstig: een straffe westenwind belooft een snelle overtocht naar Ostia. Dat is belangrijk, want overal loert het gevaar van piraten. Ze zien het land in de verte verdwijnen. Al na enkele uren is er nog alleen maar zee om hen heen. Er komen geen piraten in zicht. De schipper vaart 's nachts door terwijl de onervaren reizigers proberen te slapen op het deinende schip. Dat lukt maar matig. Zodat iedereen de volgende ochtend een beetje wit om de neus ziet. Gelukkig heeft moeder Ermengard genoeg brood meegegeven; een goed ontbijt helpt tegen de misselijkheid.

Nog diezelfde middag bereiken ze Ostia. Het is een snelle overtocht geweest. Ze gaan aan land en bedanken de schipper, die belooft op hen te wachten tot ze klaar zijn met hun zaken in Rome. Hij zal hen dan - mits er een goede wind staat - terug naar Narbonne brengen. Ze aanvaarden het laatste stuk van de tocht naar Rome. Cunegonde rijdt op Flore, de anderen lopen. Ze worden nog diezelfde dag bij de paus ontvangen. Die neemt de brieven in ontvangst en zorgt voor

een goed onderkomen voor zijn gasten. Willem en Cunegonde logeren in een ruim huis met een prachtige tuin. De bedienden slapen in een wat eenvoudiger huis. Het eten is goed. Voor Flore is er een ruime stal.

Die nacht heeft Willem een angstige droom. Hij ziet een groot vuur uit het oosten komen, dat heel Rome in brand zet. Een meute honden komt aanstormen. Eén hond valt Willem aan. Hij is ongewapend en vlucht in een boom. Met één haal van zijn poot slaat de hond Willem uit de boom om hem te verslinden.

Als hij badend in het zweet wakker schrikt, vertelt hij Cunegonde zijn droom. Ze weten niet of de droom een voorspelling bevat, maar in de loop van de dag wordt dat duidelijk.

De paus stuurt Willem een spoedbericht: hij moet onmiddellijk komen. In het paleis verneemt Willem dat de Saraceense vorst Galaffre met duizenden manschappen naar Rome optrekt.

Graaf Gaifier is reeds met al zijn manschappen gesneuveld. Willem begrijpt nu ook waarom er geen piraten op zee waren: alle schepen waren nodig om troepen te vervoeren.

De paus onderhandelt met koning Galaffre. Hij biedt hem alle rijkdommen van Rome aan, maar daar neemt de Saraceen geen genoegen mee. Als alternatief stelt hij een tweegevecht voor. Indien de paus een kampioen wil aanwijzen, zal Galaffre dat ook doen. De overwinnaar beslist de oorlog.

Corsolt, een soort reus, zal de kampioen van Galaffre zijn. De paus smeekt Willem om namens hem in het strijdperk te treden. Na enige aarzeling stemt Willem toe. Nog diezelfde dag zal het tweegevecht plaatsvinden. Cunegonde is bang, maar ze laat het niet blijken. De wapens van Willem worden in de kerk gezegend.

Als de reus Willem met zijn lans ziet aankomen, lacht hij om dat kleine mannetje dat met hem wil vechten. Spottend roept hij: 'Jij mag als eerste aanvallen, ik zal nog niets doen.' Dat laat Willem zich geen twee keer zeggen. Hij geeft Flore de sporen en rijdt in volle galop op de reus af. Zijn snelheid en kracht maken dat hij dwars door het pantser steekt en de reus verwondt. De reus is verbaasd, dat ventje is gevaarlijker dan hij dacht. Hij trekt zijn reusachtige zwaard en slaat Willem hard op de voorzijde van zijn helm. Die voelt een felle pijn in zijn neus; de voorzijde van zijn neus is afgeslagen. Maar zelfs de pijn en de stroom bloed weerhouden hem niet. Snel doet hij het vizier omhoog, ziet dat de reus Corsolt zich buigt en ontdekt een zwakke plek op zijn helm. Hij slaat er uit alle macht op en doodt Corsolt door zijn schedel te splijten. De reus wankelt en valt dood neer, tot ontzetting van koning Galaffre en zijn mannen. Het lijkt een herhaling van het gevecht met de vreemde ridder van jaren geleden.

Willem heeft zich intussen het paard van de reus toegeëigend. Daar zal hij voortaan op rijden. Cunegonde heeft sinds zijn vertrek in de kerk gebeden voor zijn overwinning. Als ze hem als overwinnaar ziet terugkeren met een grote wond aan zijn neus, gilt ze: 'Wat is er gebeurd? Je bent gewond, je neus is korter!'

Willem grijnst. 'Mijn neus zal nooit meer aangroeien. Voortaan kan men mij wel Willem met de korte neus noemen.' Die naam houdt hij tot zijn dood toe.

In het pauselijk paleis wordt de wond verzorgd, de neus is inderdaad niet te redden. Nadat zijn wond verbonden is gaat hij naar de stal. Daar staat Flore, moe van het zware gevecht. 'Lieve Flore,' zegt Willem. 'Voortaan trek ik op een ander paard ten strijde. Jij hebt na

al die jaren je rust verdiend. We gaan samen terug naar huis, maar oorlog en tweegevechten hoef je niet meer mee te maken.'

Het paard lijkt hem dankbaar aan te kijken.

De Moorse koning houdt zich aan zijn afspraak. Hij ontruimt het bezette land en gaat terug naar Noord-Afrika. In Rome juicht het volk; Willem van Narbonne heeft de stad gered.

De pelgrimage naar Rome is vreemd begonnen. Veel tijd voor kerkbezoek en bedevaart hebben ze nog niet gehad. De paus geeft Willem en zijn vrouw nu alle hulp voor hun eigenlijke reisdoel. Maar ze zijn moe. Na enkele dagen willen ze terug naar huis. Er waait een stevige oostenwind en de schipper is blij als hij zijn gasten weer ziet. Het verhaal van Willems overwinning is inmiddels overal bekend. Hij heeft Rome gered.

Ze varen zonder moeilijkheden terug naar Narbonne. Thuis wordt Willem geprezen om zijn heldendaad in Rome, zo uitgebreid dat iedereen vergeet te vragen hoe de pelgrimsreis was.

Die nacht wordt moeder Ermengard ziek, ze is misselijk en bleek. Een te hulp geroepen monnik weet niet wat hij moet doen. Een oude vrouw die veel van kruiden weet probeert nog te helpen, maar niets helpt.

'Ik moet sterven,' zegt Ermengard zacht. Willem pakt zijn kruis, misschien wordt moeder dan nog weer beter. Ze glimlacht. 'Ik heb je dat destijds niet voor niets gegeven mijn jongen, maar voor mij helpt het niet meer. Neem mij in je armen en geef me rust.' Willem omhelst zijn moeder en wacht op het einde. Nadat geestelijken de genademiddelen van de kerk hebben toegediend, sterft Ermengard in de armen van haar liefste zoon. Willem huilt uren, het is voor hem alsof zijn wereld instort. Witcher weet niet wat hij ziet. Zijn vader

huilt; dat heeft hij nog nooit gezien!

Cunegonde probeert hem te troosten. 'Door onze pelgrimsreis kon ze in jouw armen sterven. Dat is beter dan dat je ergens ver weg in het noorden had moeten vernemen dat je moeder dood was.' Willem weet dat ze gelijk heeft, maar tranen blijven over zijn wangen stromen. Ook bij de begrafenis in hun hofkapel, huilt hij.

's Avonds zegt zijn vader: 'Je moet terug naar het hof jongen. Het was mooi dat je hier was op het moment dat ze stierf, want ze was op jou van al haar kinderen het meest gesteld. Ze is nu in de hemel, dat weet ik zeker. Ik zal haar spoedig volgen, treur niet te lang om mij. Voor ieder mens is er een tijd van geboren worden en sterven. Onze familie leeft voort, er zijn genoeg zonen en kleinzonen.'

Willem weet dat voor Aymeri het voortbestaan van de familie het allerbelangrijkste is. Hij weet ook dat ze terug moeten, in St.Denis wacht werk op hem. Hij kan er nu beter tegen. Hij, Willem met de korte neus, zal een goede raadsman van de koning worden.

Ze vertrekken de volgende dag en reizen in rustig tempo terug naar St.Denis. Flore krijgt een lichte last op haar rug, ze is nu pakpaard. Willem rijdt op het paard van reus Corsolt. Hij noemt het Blanche, want het is helemaal wit. De terugreis verloopt zonder problemen en als de bladeren beginnen te vallen zijn ze terug in St.Denis.

4e Terzijde

Gegevens over het gevecht van Willem met de reus Corsolt komen uit het boek 'Guillaume d'Orange, le marquis au court nez' van Dr. W.J.A. Jonckbloet, uitgegeven in Amsterdam in 1867.

Het is een prozabewerking van de gedichten (wel alles in het Frans). De vertelling in dat boek is uitvoeriger dan hier: alle gesprekken tussen Willem en Corsolt komen er in voor. Voor ons verhaal was alleen de hoofdzaak van belang, de overwinning van Willem en de sportieve aftocht van Galaffre.

Dat laatste is trouwens een merkwaardig gegeven. De man had genoeg soldaten om Rome plat te branden maar hij hield woord.

Zo geeft althans het gedicht de gebeurtenissen weer. Of het verhaal historisch betrouwbaar is, daar twijfelt men aan.

Geleerden voeren al jaren een discussie of de benaming 'Willem met de korte neus' niet een verbastering is van Willem 'au cornet'.

De cornet is een soort jachthoorn die voorkomt in het wapen van Orange en er door onze Willem aan toegevoegd zou zijn.

Zoals in alle wetenschappelijke discussies zal het ook hier wel lang duren eer het laatste woord gezegd is.

De beslissing van een oorlog door een tweegevecht komt in de achtste eeuw wel vaker voor. De condities bij de afloop werden vooraf overeengekomen. Het was een eenvoudige en doeltreffende manier om aan een gewapend conflict een einde te maken. De achterliggende gedachte was dat God zou beslissen wie er gelijk had.

Eigenlijk vraagt men dus om een godsoordeel. Dat gebruik kwam vaker voor, bijvoorbeeld in een gerechtelijk proces. Of iemand de waarheid sprak kon blijken als hij (of zij) barrevoets over gloeiende

sintels liep. Verbrandde de gedaagde, dan was zijn verhaal onwaar, verbrandde hij niet, dan had hij de waarheid gesproken. De test kon ook worden uitgevoerd door de gedaagde in het water te gooien: verdronk hij, dan was de waarheid gesproken, bleef hij drijven, dan was er gelogen. Deze laatste methode is nog heel lang toegepast, onder andere bij heksenprocessen.

Het gewone hofleven

Cunegonde en Willem vinden de achtergelaten kinderen in goede gezondheid terug. Hildehelm is zelfs zo op zijn verzorgster gesteld geraakt, dat hij de omhelzing van zijn moeder niet prettig vindt. Vader Willem moet al helemaal niet bij zijn nu driejarige zoon komen. Het kind schreeuwt het uit van angst. Dat is niet zo vreemd, want Willem ziet er nu meer uit als een roofdier dan een zorgzame vader. De beschadigde neus valt iedereen op. Het zwaard van Corsolt heeft het neusbeen afgehakt, waardoor het gezicht er zwaar verminkt uitziet. Willem tilt er zelf niet zwaar aan. 'Willem met de korte neus' is voor hem een eretitel. Iedereen weet dat hij Rome heeft gered door een reus te verslaan en men heeft groot ontzag voor de kracht van de jonge ridder.

In een gesprek met de koning zegt Karel de Grote: 'De paus is je voor eeuwig dankbaar dat je de stad gered hebt. Hij hecht nogal aan zijn staatje. Maar ons heeft jouw heldendaad ook groot voordeel gebracht. Een goede verstandhouding met Rome zal ons geen windeiren leggen.'

Meteen na dit gesprek is er vergadering van de raadsheren van de koning. Willem vindt het overleg sinds de pelgrimage interessanter. Dat hij méér zegt, valt ook de anderen op.

Uit Saksenland komen goede berichten. Het gebied is nu bijna onderworpen. Hun koning wil christen worden en in het nieuwe land zijn er voor Frankische edelen mooie lenen te verwerven. Alleen de Saksische edelen, die in de Franken een vreemde bezetter zien, verzetten zich nog.

Willem zegt bedachtzaam: 'Ze onderwerpen zich, noodgedwongen, maar bij de eerste de beste gelegenheid zullen ze vast in opstand

komen. Ik vraag me af of die koning van harte christen wordt. Doet hij het niet alleen voor de buitenkant, om ons tevreden te stellen? Zijn volk is zwaar geplunderd en moet zich onderwerpen; naar mijn mening zullen ze loeren op de mogelijkheid zich weer vrij te maken.' De andere raadsheren zijn het daar helemaal niet mee eens. Ook de koning denkt dat de Saksen voorgoed onderworpen zijn. 'Ze zullen nog even moeten wennen,' zegt hij. 'Als ze merken wat voor voordelen het heeft om in een groot rijk opgenomen te zijn, zullen ze meewerken.'

Iedereen is het met de koning eens. Willem zwijgt verder. De rest van de vergadering gaat over het verdelen van leengoederen.

Iedereen zit op het puntje van zijn stoel. Zodra er eigen voordeel te behalen is zijn de raadsheren zo oplettend. Karel de Grote wordt er bitter door. Waarvoor zijn zijn mannen eigenlijk uit op voordeel? Het leven is zo kort. Wie wordt er veertig of vijftig?

Willem weet dat hij nu vooraan zou moeten staan om een mooi leen te krijgen. Hij doet het niet en de koning waardeert dat.

Willem en Cunegonde wonen nog steeds op hetzelfde plekje in het kasteel van St.Denis. Helaas moeten ze naar Aken, waar het allemaal kleiner is. De verplaatsing van het hof is al bijna een routineklus geworden. In Aken wacht hen evenwel een verrassing: aan het kasteel is een geheel nieuwe vleugel gebouwd, evenals een mooie hofkapel. Willem kiest nu maar eens voor zijn eigen belang. Voor zijn gezin weet hij, vóór anderen eraan denken, het mooiste hoekje van de nieuwe vleugel te bemachtigen. Cunegonde omhelst haar man. 'Dat heb je mooi geregeld, Willem.'

Het wordt winter en het gewone hofleven gaat door. Drie of vier keer in de week een vergadering met de koning, een leven vol intriges. Er zijn fatterige types die zich kost wat het kost omhoog willen werken.

Willem is nu een belangrijk man. Hij is bijna eenentwintig en al jaren raadsman van de koning. Hij luistert beleefd naar andermans verhalen over heldendaden en gelooft er het zijne van. Inwendig lacht hij om al dat gedoe. Ondertussen vergeet hij wel eens voor zichzelf op te komen. Wie niet schreeuwt krijgt niets.

In het voorjaar 776 zijn ze terug in St.Denis. Daar breekt opeens een besmettelijke ziekte uit. Niemand weet waar hij vandaan komt en wat er tegen te doen is. Velen worden ziek, sommigen gaan dood, anderen genezen. Het is precies de slechtste tijd van het jaar: de oude voorraden zijn op, de nieuwe oogst moet nog komen. Vooral onder het gewone volk is de sterfte schrikbarend. Er zijn al plaatsen waar alleen nog begraven wordt in massagraven. In het paleis is de voedselsituatie beter, maar het is wel de tijd van het jaar dat je alleen maar brood en pap krijgt. Vlees is er bijna niet meer en de aanvoer van vis ligt stil. De vissers zijn ziek of dood.

Thierry is de eerste in het gezin van Cunegonde en Willem die ziek wordt. Het jongetje is na drie dagen dood, ze vinden hem in een hoek van zijn bedje. Cunegonde schreeuwt het uit: 'Waarom zijn we dan op pelgrimsreis gegaan? Je bidt voor het ene kind en je verliest het volgende!'

Willem is ook bedroefd, maar hij weet van mensen die al hun zeven kinderen in een paar dagen dood hebben zien gaan. De kleine Thierry wordt begraven. Dan worden de andere kinderen ook ziek. Hildehelm en Witcher liggen er bleek en uitgeteerd bij; als je niet

zou zien dat ze nog ademden konden ze evengoed dood zijn. Cunegonde gaat naar de oude kruidenvrouw en vraagt haar hulp. Het lijkt te helpen. Witcher is de eerste die weer wat zegt; dan knapt ook Hildehelm op. De vrouw die hem verzorgt, bezwijkt aan de ziekte. Ze heeft zo trouw bij het kind zitten waken dat ze zelf besmet is geraakt.

Cunegonde is blij met het herstel van haar kinderen. Dat om haar heen velen sterven is erg, maar haar kinderen moeten leven. De epidemie trekt uiteindelijk met de eerste voorjaarswarmte weg en het gewone hofleven herstelt zich.

Na de massale sterfte ontstaat een verbitterd gevecht om de opengevallen posities aan het hof. Willem ziet het en lacht erom. De mensen werken zich met puntige elleboogjes omhoog en waarvoor? Iets meer eer, iets meer geld en bezit. Niemand heeft iets geleerd van die ziekte. Het heil is niet hier beneden, dat ligt in de hemel.

De jaren verstrijken, het wordt 777. Cunegonde is weer in verwachting en baart een gezonde dochter die ze Gerberge noemen. Het kind is levendig, lacht al heel vroeg en wordt door haar broertjes met aandacht bekeken. Het gezin van Willem en Cunegonde telt nu, afgezien van de twee op het kerkhof, drie kinderen. De kleine Witcher is al zes; hij wil ridder worden net als zijn vader. Hildehelm, die vijf is, is een in zichzelf gekeerd kind. Willem ziet in hem meer een monnik dan een ridder.

In de zomer van 777 krijgt Willem een speciale opdracht van de koning. Hij moet met brieven naar Tours. Hij overnacht er in een klooster waar hij weer andere brieven voor het klooster in Aniane krijgt. Van dat klooster is zijn oude vriend Witiza abt geworden,

onder de monniksnaam Benoît.

Twintig ridders bieden de boodschapper bescherming. Er gaan bovendien veertig bedienden en veel pakpaarden mee. Willem krijgt de leiding. Het is voor het eerst in zijn leven dat hij zo'n hele groep mag commanderen. Het wordt een waar avontuur. De brieven zijn in de raad van de koning besproken. Het gaat om zeer geheime onderhandelingen met de Spaanse stad Saragossa. Niemand mag er iets van af weten. Benoît van Aniane is de laatste schakel in dit geheime contact. De koning wil, vóór hij iets doet, zeker weten dat Saragossa zijn kant zal kiezen. Het is nu overal rustig in het rijk der Franken, maar hoe lang zal dat duren?

De tocht naar Tours verloopt vlot. Ze doen er vijf dagen over en er is geen enkel gevecht nodig. Rovers vallen zo'n grote groep zwaar bewapende mannen niet gauw aan. In de stad Tours is de ontvangst in het klooster heel goed. Ze krijgen wijn uit de streek en er is volop eten. Monniken werken hard aan de brieven en na ruim een week kan Willem met zijn groep verder reizen naar Aniane. Hij weet dat het klooster in Aniane klein is, daarom laat hij tien ridders achter in Tours. Die hebben daar geen bezwaar tegen, het eten is goed en er is volop wijn.

In twee weken rijden Willem en de tien andere ridders naar Aniane. Daar ziet hij Witiza terug, nu als strenge abt. De beide mannen zijn ontroerd, ze huilen en omhelzen elkaar. Er is heel wat te vertellen, maar abt Benoît weet al hoe Willem aan zijn korte neus komt. Dat verhaal heeft zich door het hele land verspreid.

In de afgesloten kamer van de abt praten ze over staatszaken.

'Het zou heel mooi zijn als Saragossa onze kant kiest,' zegt Benoît. Vandaaruit is het mogelijk een neutraal gebied tussen het moham-

medaanse noorden van Spanje en het christelijke rijk der Franken te creëren. Dat zou veel schelen. Er is dan een wapenstilstand mogelijk; de geleerden zullen meer contact krijgen en kennis kunnen uitwisselen.'

'Geleerden?' vraagt Willem verbaasd.

'Ja, geleerden. Wij kunnen van hun wijze mannen nog heel veel leren. Zij zijn veel verder dan wij, ze hebben veel Griekse boeken vertaald en ze weten alles van de Romeinen. Wij zijn nog ver achter bij de cultuur van de Moren.'

'Maar hoe praat je dan met die lui?'

'Soms in het Arabisch, maar er zijn er ook die vlot Latijn spreken. Meer contact zou goed zijn voor ons en voor hen misschien ook. Er zou vrede kunnen zijn in plaats van die voortdurende oorlogen. Je weet dat ik fel tegen oorlog ben. Oorlog maakt alleen maar kapot, het lost niets op. Van de ene oorlog komt de andere. Vrede is wat de mensen nodig hebben, vrede en samenwerking. Dat moet beginnen bij de mensen die nadenken, de geleerden. De vrede kan later in aangepaste vorm ook aan ridders uitgelegd worden.'

'Zijn wij zo stom?' vraagt Willem.

'Jij niet, jij bent slim genoeg, maar je zult met me eens zijn dat de meeste ridders niet veel anders kunnen dan vechten.'

Willem knikt. Benoît heeft gelijk, de verandering moet bij de geleerden beginnen en dan kan er vrede in het hele rijk komen.

'Gaan die geleerden onderling niet zitten kibbelen?' vraagt hij.

Benoît lacht. 'Die kans is er zeker. De één wil niet onderdoen voor de ander en over tal van kleinigheden hebben ze langdurig ruzie.'

'Dan zijn geleerden net ridders,' zegt Willem.

Ze gaan kijken bij de ridders en hun knechten. Het logies is eenvoudig, in een stal waar ze op stro slapen. Maar het eten is goed en de wijn ook en daar gaat het in de eerste plaats om. Willem blijft ruim een week in Aniane en gaat dan over Tours terug met weer andere brieven die hij geen van alle kan lezen. Een ridder leest niet, een ridder vecht. Lezen is monnikenwerk.

De veldtocht van 778

Na veel heen en weer praten besluit Karel de Grote in het voorjaar van 778 met zijn troepen over de Pyreneeën te trekken. Bij de pas van Roncevalle gaat het leger over de bergen. Ze veroveren Pamplona en onderwerpen de Basken in die stad. Tot zover gaat alles goed. Dan marcheert het hele Frankische leger naar Saragossa, maar daar gaat het mis. De afspraak is dat Abd al Rahman de stadspoorten zal openen zodra het hele leger er is, maar dat gebeurt niet. Er volgt een regulier beleg van de stad. Contact met de man die de stad zou overleveren komt niet tot stand.

Het beleg duurt weken, het wachten is tot de poorten open gaan. Niemand kan de stad in of uit. Willem bivakkeert met zijn mannen bij een toren van de hoge muur. In een hutje in het veld woont een wijze man die Habib heet. Willem praat graag met hem op de lange dagen van de belegering.

Habib spreekt Frankisch, dus een taalprobleem is er niet. 'Het is jammer,' zegt Habib, 'dat er nu een belegering is. Als de stad in handen van de Franken was, zouden de Basken weliswaar niet gelukkig zijn, maar de geleerden zouden ervan profiteren.'

'Waarom zouden de Basken niet gelukkig zijn?' wil Willem weten.

‘Dat volk hecht aan zijn vrijheid. De Basken hopen dat de Moren en Franken elkaar afmaken en dat er dan vrijheid is voor het Baskenland.’

‘Een goede vriend van mij had het ook al over de uitwisseling van geleerden. Hij ziet er het begin in van een rijk van vrede en begrip.’ Habib glimlacht. ‘Dat zal lang duren. Er zijn nog zoveel mensen die oorlog willen, maar geleerden begrijpen elkaar zonder dat de godsdienst daartussen komt. Het zou goed zijn als wij elkaars cultuur leerden kennen; dat bevordert het wederzijds begrip en aan het eind van alle begrip is er vrede. Dat zullen wij niet meer meemaken, dat kan wel duizend jaar of meer duren.’

Willem denkt na. ‘Wat moeten de ridders doen als er altijd vrede is?’ ‘Ze kunnen leren lezen en schrijven, ze zullen het land regeren en misschien gaan ze wel op het land werken, je weet maar nooit.’ Habib ziet wel aan het gezicht van de jonge ridder dat werken op het land hem helemaal niet trekt. Lezen en schrijven zou nog kunnen, maar landwerk is voor het domme volk.

Willem begrijpt dat er veel meer in de mohammedaanse godsdienst verborgen zit dan zij weten. Het is inderdaad jammer dat mensen elkaar veroordelen zonder te begrijpen wat de ander wil.

Zo ontstaan er oorlogen, en wat dat is weet hij maar al te goed.

‘Hoe heet die vriend?’ vraagt Habib.

‘Dat is Benoît, hij is abt van het klooster in Aniane en hij zou graag een wereld van vrede stichten.’

‘Misschien ga ik naar hem toe, een eerste contact kan nooit kwaad. We moeten toch ergens beginnen aan dat rijk van vrede.’

Later op de dag is Willem terug bij zijn ridders en soldaten. Er komt een kleine jongen aan, een page. Ridder Willem met de korte neus

moet meteen bij de koning komen. Hij laat Blanche komen en rijdt naar de koninklijke tent, die op een laag heuveltje staat. Daar stijgt hij af, geeft zijn paard aan een page en gaat de tent binnen.

De koning kijkt zorgelijk. Andere raadslieden zijn er niet. 'Willem, ga zitten,' zegt Karel de Grote. 'Er is zojuist een bode gekomen met het bericht dat de Saksen weer in opstand zijn gekomen. Jij had dat al voorspeld, hoe kwam je daar bij?'

'Ik heb gezien hoe die mensen mishandeld zijn bij de eerste veldtocht, ik heb begrepen dat het fiere mannen zijn en dan is opstand hun enige mogelijkheid van verzet.'

Koning Karel knikt. 'Ik denk dat je gelijk hebt, ik had een deel van mijn leger daar moeten laten. Deze stad krijgen we zo nooit, we zijn te ver gegaan. We gaan terug.'

'Terug?' vraagt Willem verbaasd. 'Ja, beste neef, we hebben onszelf overschat, we zitten hier aan de andere kant van de bergen en we kunnen deze stad niet krijgen. Bij Pavia was het nog warm in de winter, hier wordt het bitter koud. We kunnen niet nog eens een jaar wachten. Laat iedereen zich klaarmaken; morgen gaan we via de pas van Roncevalle naar ons eigen land terug en dan moet er meteen een leger naar Saksenland.'

Willem gaat naar buiten en geeft het bevel van de koning door aan iedereen die er iets mee van doen heeft. De volgende ochtend trekt de voorhoede al naar Pamplona - dat verwoest wordt - om vandaaruit door te trekken naar de pas van Roncevalle.

Het duurt vele dagen eer de rest van het leger uit de omgeving van Saragossa is weggetrokken.

Terwijl de bewoners vanaf de stadswallen de soldaten van de trotse Frankenkoning zien wegtrekken, ontstaat er een plan. Als ze in de pas van Roncevalle een aanval doen op de achterhoede, kunnen ze

met hulp van de Basken veel manschappen verslaan. Karel zal een gevoelig verlies lijden en misschien nooit meer terugkomen. Meteen gaat men aan het werk. De Basken zijn woedend over de verwoesting van Pamplona en willen graag wraak nemen.

Intussen trekt het voorste deel van het leger langzaam door de pas van Roncevalle. Dat in de bossen tientallen Basken verborgen zitten, weet niemand. De voorhoede wacht tot de achterhoede zich bij hen heeft gevoegd.

Willem rijdt bij de koning, vooraan. De kop van de stoet is al in de vlakte als ze ver weg het klagelijk geluid van een hoorn horen. 'Dat lijkt de hoorn van Roeland wel,' zegt Karel de Grote. 'Wat zou er aan de hand zijn?'

Ze kunnen niet weten dat op dat moment de achterhoede tot de laatste man wordt afgemaakt. Ook Ridder Roeland sterft; vele jaren later zal een dichter het hele verhaal opschrijven in het Roelandslied.

In de avond wordt bekend wat er achter hen gebeurd is. Teruggaan en slag leveren heeft geen zin. De mannen die de Franken vanuit hun hinderlaag hebben aangevallen, zijn al weg. Karel kan alleen maar rouwen om de ridders die gedood zijn.

De Basken hebben hun wraak kunnen nemen en voor Karel de Grote zal het tientallen jaren duren voor hij weer naar Spanje gaat.

Terug in zijn paleis zet Karel nog datzelfde jaar een expeditie tegen de Saksen op touw. Het is wel laat in het jaar, maar het moet gebeuren. Op 15 augustus 778 heeft hij een zware klap gekregen in de pas van Roncevalle; nog dit najaar moeten de Saksen onderworpen worden, zonodig met geweld. Hij laat hele dorpen verdwijnen en dwingt de bewoners naar andere streken te trekken.

Dat er tijdens die verplaatsingen talloze mensen omkomen doet er niet toe, Saksenland moet tegen elke prijs rustig worden.

Het verdrijven van de heidense godsdienst lukt maar matig. De mensen doen wel alsof ze christen zijn, maar in het geheim offeren ze aan de oude goden.

De onderwerping van de Saksen vormt een van de bloedigste bladzijden uit het boek van Karel de Grote. Duizenden levens zijn opgeofferd om de zegeningen van het grote Frankrijk ook in Saksenland te brengen.

4

Hoofdstuk 4

Familie en hofhouding

Terug bij Cunegonde is Willem de eerste tijd volmaakt gelukkig. De nu zevenjarige Witcher wordt al een flinke jongen. Hij weet goed de weg aan het hof. Willem leert hem paardrijden op de goede oude Flore. De oude merrie is geduldig en draagt Witcher waarheen hij maar wil. Draven doet ze niet meer, dat is voorbij. Het is een prima paard om te leren hoe je in het zadel moet blijven. Want Witcher leert meteen al rijden met een zadel.

Zijn zes jaar oude broertje Hildehelm heeft geen zin om paard te rijden; hij is liever bij broeder Gervold, die hem lezen en schrijven leert. Dat is moeilijk, maar hij wil het beslist kunnen. Hij vreest dat hij ridder moet worden en daarom beweert hij dat een goede ridder ook kan lezen en schrijven.

Met Cunegonde gaat het minder goed. Zij treurt nog steeds om de dood van Thierry. Ze neemt Willem kwalijk dat hij de dood van zijn kinderen zo gemakkelijk aanvaardt. Ook steekt het haar dat hij steeds meer opgaat in zijn werk. Hij wordt een echte hoveling met alle trucjes die daarbij horen. Zo kent ze haar Willem niet. Ze weet wel dat haar kleine vrolijke Gerberge die tegen iedereen lacht haar nodig heeft, maar het verdriet om haar twee overleden kinderen knaagt. Wat voor zin had die pelgrimsreis? Haar man is in het gevecht verminkt en is lang zo mooi niet meer als vroeger. Nu noemt iedereen hem 'Willem met de korte neus'. Hij is er nog trots op ook. Als ze elkaar omhelzen, houdt ze haar hoofd opzij om die vreselijke neus niet te zien.

Op een avond komt het tot een uitbarsting. Ze weert hem af als hij haar streelt. Verbaasd wil Willem weten wat er is. Cunegonde zegt snikkend: 'Die neus ...' Willem voelt aan de resten van zijn neus.

'Je weet toch hoe het gekomen is?' 'Dat is nu juist het stomme,' gilt Cunegonde. 'Jij moest zondig Rome redden! Je bent voor altijd mismaakt.'

Willem weet niet wat hij ermee aan moet. Het is nogal gehorig in dit paleis. Morgen zal het in het roddelcircuit overal rondzoemen: 'Willem en Cunegonde hadden ruzie.'

'Stil nou maar, dat hoeft niet iedereen te weten,' probeert Willem haar te sussen. Maar dat is olie op het vuur.

'Als ik iets te zeggen heb mag het hele stinkhof het horen,' schreeuwt Cunegonde. 'Al die roddelaars en achterbakse figuren, ik heb er schoon genoeg van. Als jij weg bent, noemen ze me liefje en proberen ze me met me aan te pappen. En dat noemt zich ridder.' Willem schrikt. 'Wie was dat?'

'Het doet er niet toe. Ik heb hem weggestuurd en nu is hij diep beledigd. Waar het mij om gaat is dat jij met al je domme gevechten geschonden bent en dat is erg.'

Willem haalt zijn schouders op. 'Wees blij dat ik het overleefd heb, ik had ook kunnen verliezen; dan lag ik nu ergens op een kerkhof in Rome.'

Cunegonde huilt nog steeds. Willem trekt haar tegen zich aan. Zij snikt: 'Het kan je ook niets schelen dat onze kinderen doodgaan. Mij wel, ik hield zo veel van ze.'

'Ik vind het ook heel erg, maar ik wou er niet met je over praten om je niet weer verdrietig te maken. Ik droom vaak van Thierry. Het eerste kind heb ik niet gekend, hem wel.'

Cunegonde maakt zich verbaasd los uit zijn omhelzing en vraagt:

‘Denk jij aan ze? Droom je over hen?’

Willem heeft nu ook tranen in zijn ogen. ‘Ja. Ik weet dat wij geluk hebben gehad dat de anderen het overleefd hebben. Er zijn ook mensen die al hun kinderen op het kerkhof hebben liggen na die vreselijke ziekte.’

Cunegonde omhelst Willem hartstochtelijk. ‘Ik zal wel wennen aan die kapotte neus,’ fluistert ze. ‘Je bent de fijnste man van de wereld, maar laat me niet zo vaak alleen.’

Willem belooft het. ‘Alleen als de koning me oproept moet ik wel gaan,’ zegt hij.

Cunegonde kan alweer lachen. ‘Je bent te trouw aan de koning,’ zegt ze zacht. ‘Het is je neef, zeg gewoon eens een keer nee.’

Willem grijnst. ‘Een ridder mag nooit nee zeggen, zeker niet als hij een mooie vrouw in zijn armen houdt.’

Het wordt winter, het hof moet weer verhuizen. Koning Karel is somber omdat er zo veel problemen zijn met de Saksen en omdat hij verslagen is in Spanje. Bovendien zijn veel leenmannen dwars en lastig. Waar is hij als koning mee bezig? Hij probeert in het hele land dezelfde rechtspraak in te voeren, maar overal zijn eigenwijze baasjes die zich ineens herinneren dat het vroeger allemaal anders ging. Oude gewoonten zijn ineens belangrijk, terwijl het erom gaat één groot rijk te stichten met één wetgeving en één koning die alles te zeggen heeft. Koning Karel twijfelt eraan of hij dat wel zal bereiken. Altijd is er gebrek aan geld. De mohammedanen beheersen de handel. De Franken komen er nog nauwelijks aan te pas en dat betekent dat er wel geld uitgaat, maar niets binnenkomt. Hij moet wel doorgaan met veroveren en plunderen om aan geld te komen. Geld voor zijn ridders, voor zijn hofhouding, overal is geld voor nodig.

Willem weet dat de koning somber is. Hij is het niet, met Cunegonde zijn alle problemen uitgepraat. Ze zijn weer even verliefd alsof ze gisteren getrouwd zijn en ze verwacht in het voorjaar weer een kind. Willem hoopt dat ze dan in St.Denis terug zullen zijn.

En die hoop komt uit. Hun dochter Rolinde wordt geboren in hun eigen vertrekken in St.Denis. Het is een flink kind, ze drinkt gulzig en zal wel blijven leven. Willem ziet dat Cunegonde weer gelukkig is. Een dochter ... zijn vader moest daar niets van hebben. Hij wel, elk kind is welkom. Voor dochters is er bovendien aan dit hof altijd wel een geschikte bruidegom te vinden. Komt tijd, komt raad. Geen zorgen voor morgen.

Voor koning Karel de Grote zijn de zorgen er iedere dag. Op hem rust de verantwoording voor het hele rijk en dat is een zware taak.

Naar Toulouse

De zomer van 779 is mooi. Voor de kinderen van het hof is er een echt toernooi, Witcher doet ook mee. Hij is al acht jaar. Willem leert hem hoe hij zijn kleine lans moet vasthouden en geeft hem de eerste lessen in het vechten met een houten zwaard. Het helpt niet. Flore is te traag voor een toernooi en Witcher wordt bij de eerste aanval al op de grond gegooid. Flore stapt voorzichtig over hem heen en weert zodoende alle klappen af. Willem ziet zijn zoon vallen en ziet wat het paard doet. 'Blijf liggen Witcher!' schreeuwt de ongeruste vader. Pas als het gevecht zich verplaatst rent Willem naar de kleine jongen en raapt hem op. Flore stapt rustig achter vader en zoon aan; zij heeft rake klappen gekregen, maar dat geeft niet. Het kind is veilig, daar gaat het om.

Witcher heeft niets, maar huilt toch. Het is zo vernederend om als jonge ridder bij de eerste stoot al te vallen. Zijn vader troost hem en zegt: ‘over een paar jaar ben je sterker, dan zwiep je ze allemaal op de grond. Dan doe je het met een echte lans en een stalen zwaard. De achtjarige jongen snikt nog na en lacht dan door zijn tranen heen. ‘Ik sla ze allemaal verrot,’ zegt hij. Vader en zoon lachen erom.

Een paar dagen later is Willem bij de koning. Karel vraagt: ‘Wordt het niet eens tijd voor Witcher om zijn opleiding aan een ander hof te ontvangen?’

Willem weet niet wat hij hoort. ‘Het kind is pas acht jaar!’ ‘Een mooie leeftijd om vader en moeder te ontwennen,’ vindt de koning. ‘Jij bent veel te lief voor hem, zo wordt hij nooit een echte vent.’

Willem is het niet met zijn neef eens. ‘We zullen hem eens moeten missen, maar nu nog niet. Ik was twaalf toen ik bij mijn moeder vandaan moest, dat zal ik nooit vergeten.’

‘Ja dat was te laat,’ meent Karel de Grote.

‘Het was te vroeg, ik kwam hier en ik wist niets, ik was volkomen hulpeloos.’

De koning glimlacht. ‘Ik weet het, jullie werden uitgescholden voor boeren uit het zuiden. Dat pikte jij niet en dat leverde je een mooi blauw oog op. Na die tijd werd je wel ontzien. Het is niet zo slecht voor een kind om vroeg de ouders te verlaten.’

Daar blijft het die dag bij. Het valt Willem mee dat hij heeft nee heeft durven zeggen tegen de koning en dat die niet eens boos werd. Hij kan dus toch wel wat terugzeggen.

De zomer van 779 gaat over in de herfst en het hof moet weer verhuizen. Ook dat went, al heeft Cunegonde steeds meer moeite om met al haar kinderen die lange reis te maken.

‘Kunnen wij niet eens een graafschap krijgen?’ vraagt ze Willem. Die kijkt bedenkelijk. ‘Zodra er een graafschap vrijkomt staat iedereen bij de koning te dringen om het te krijgen.’

‘Waarom sta jij daar dan niet bij?’

‘Het ligt me niet zo ...’

‘Kom nou toch Willem, je bent al een echte hoveling, je bent al jaren raadsman van de koning, zou er voor jou niet iets zijn? Je moet beter voor jezelf opkomen. Wie zwijgt wordt overgeslagen.’

Willem zucht en zegt: ‘Ik zal eraan denken.’

Het wordt 780, maar er verandert niets. Willem zwijgt als er een mooi leen beschikbaar komt. Tijdens de algemene vergadering wordt weer veel gepraat en uiteindelijk doet iedereen wat de koning wil. Viermaal per jaar worden de koningsboden naar de verschillende graafschappen uitgestuurd. Het is hun taak toezicht te houden op de rechtspraak, de tolheffing en het bestuur. Tegelijkertijd maken ze de besluiten van de algemene vergadering bekend. Missi dominici, zoals deze boden heten, gaan altijd samen met een ridder en een bisschop of abt. Terwijl de officiële stukken voor de koningsboden worden klaargemaakt, krijgt Willem bericht uit Narbonne dat zijn vader zwaar ziek ligt.

Koning Karel zegt: ‘Je kunt er wel heen gaan, als je dan aansluitend in Toulouse gaat kijken. Daar zijn tegen die tijd mijn boden op bezoek bij graaf Chorso. Ik denk dat ze daar iets zullen vinden.’

‘Wat is er aan de hand?’ vraagt Willem.

‘Geknoei, ze dragen te weinig geld af, dat klopt niet. Het kan geen

kwaad als er een derde man bij komt, daar schrikken ze soms van.' Willem vertelt Cunegonde dat hij naar Narbonne gaat en daarna naar Toulouse. 'Ik heb haast, mijn vader is ernstig ziek.'

Zij is bedroefd. 'Nu ga je alweer weg. Dan moet ik hier zeker achterblijven?'

'Je kunt meegaan,' antwoordt Willem, 'ook al is het een lange en zware reis.'

Cunegonde zucht en besluit met haar vier kinderen in het paleis te blijven. 'Wie was dat nou die jou lastigviel?' vraagt Willem.

'O, dat is alweer zo lang geleden. Die man is allang weg, hij heeft een of ander graafschap gekregen ergens in Saksenland.'

Willem heeft wel een idee om wie het gaat, maar hij is gerust nu hij weet dat de man inderdaad ver weg is. Nog voor hij op reis gaat hoort hij bovendien dat een jaloerse Saks de vent heeft doodgestoken toen hij hem bij zijn vrouw vond.

Willem reist met twintig ridders mee naar het zuiden. Met de missi dominici die in Narbonne de zaak moeten onderzoeken, reist een bisschop mee. Die zegt tegen Willem: 'Jouw broer heeft altijd alles voor ons klaar liggen, bij hem vinden we nooit geknoei of bedrog.'

'Is dat in andere graafschappen dan wel het geval?' vraagt Willem.

'O ja, de mensen zijn slecht als het om macht en geld gaat.'

Willem is blij dat Bernard zo goed bekend staat. Hij had ook niet anders verwacht, Bernard is altijd goudeerlijk geweest.

In Narbonne is het stil. Graaf Aymeri ligt op sterven en dat wordt in de hele stad gevoeld. Willem zit bij zijn vader, een oude man die er bleek en mager bij ligt. Dit sterfbed grijpt Willem niet zo erg aan als dat van zijn moeder. Hij is er, maar op afstand. Zijn vader was nooit zo vertrouwelijk met hem. Het is bovendien al dertien jaar geleden

dat hij hier wegging. De twaalfjarige jongen van toen is nu een man van vijftientig met een gezin en een vertrouwenspositie aan het hof. Willem zit de hele nacht bij zijn vader en bidt voor het zieleheil van de stervende. De kerkelijke genademiddelen zijn voorhanden en bij het opgaan van de zon overlijdt Aymeri van Narbonne, de man die eens de stad veroverde en die zo trots was op zijn familie.

Bijzetting in de hofkapel gebeurt na een requiemmis en ook die ervaring ontroert Willem nauwelijks. Hij is er bij, dat is voldoende. Ook andere kinderen van Aymeri en Ermengard zijn gekomen. Het is een goed weerzien met zijn broers en zusters. Iedereen vindt het jammer van zijn mooie neus. Het verhaal hadden ze al gehoord, maar nu zien ze in het echt hoe groot de schade is. Willem doet er luchtig over. 'Ik heet nu Willem met de korte neus,' zegt hij. 'Iedereen weet hoe het gekomen is. De klap kwam hard aan, maar mijn klap was nog harder.'

Na ruim een week reist hij door naar Toulouse, waar hij het hof in rep en roer vindt. De koningsboden hebben alle inkomsten van de graaf onderzocht en geconcludeerd dat hij veel te weinig geld aan de koning heeft afgedragen. Dat is bedrog. De graaf beweert dat hij er niets van wist en Willem is bereid hem te geloven. Als hij de geestelijke ontmoet die voor de tolheffing moet zorgen, weet hij al genoeg. De man ziet eruit als een echte schurk, een doortrapte onverlaat die zeker in staat is de graaf te beduvelen. Willem ventileert zijn mening tegenover de beide koningsboden. Zij zijn het wel met hem eens, maar de bisschop is onverbiddelijk. 'De graaf heeft die man zelf op deze vertrouwenspositie benoemd. Hij is aansprakelijk voor het verschil. We moeten dit aan de koning melden.'

Graaf Chorso zuivert het bedrag aan en doet er nog veel geld bij om als 'gift' aan de koning te dienen. De man die voor de tolheffing verantwoordelijk is geweest, wordt ontslagen. Als Willem ziet wie er voor in de plaats komt, moet hij helaas vaststellen dat het net zo'n onbetrouwbaar mannetje is als de vorige.

Voor Willem is de inspectie bij graaf Chorso in veel opzichten leerzaam. Toulouse is een belangrijk en geenszins gemakkelijk graafschap. Het ligt tegen de Pyreneeën aan en moet bij Moorse invallen de eerste schok opvangen. Dat is een grote zorg voor de graaf. Hoe houdt hij genoeg ridders paraat om elke inval af te kunnen slaan? Waar haal je genoeg eten voor al die ridders vandaan? Ze hebben bovendien goede paarden nodig en wapens. Naast deze zorgen voor graaf Chorso zijn er nog de Basken. Willem weet dat zij een vrijheidslievend volk zijn. De Frankische overheersing wordt maar node aanvaardt; elk ogenblik kunnen de Basken in opstand komen.

Met graaf Chorso kan hij het goed vinden, ze gaan vriendschappelijk met elkaar om. Chorso vraagt Willem of hij zijn zaak bij de koning wil bepleiten en benadrukken dat hij echt van geen fraude wist. Dat belooft Willem en reist dan met de koningsboden mee terug naar het noorden. Wanneer die twee laatsten in een ander graafschap op inspectie gaan, reist Willem verder met twee knechten.

In St.Denis is Cunegonde blij dat ze hem weer ziet. Over zijn kapotte neus praat ze niet meer.

Het jaar loopt weer ten einde. Het gewone hofleven gaat elke dag door. In de zomer van 781 bevalt Cunegonde van een zoon Gaucelme, een gezond kind dat voorspoedig opgroeit. Twee jaar later krijgt Cunegonde opnieuw een kind, een jongetje dat maar

twee dagen leeft. Ze begraven het bij de andere dode kinderen. Vader en moeder huilen bij elkaar uit en gaan dan verder met hun drie zonen en twee dochters. Levende kinderen zijn belangrijker dan dode, dat weten ze allebei. Het blijft pijn doen, maar het leven gaat voor de dood.

Cunegonde blijkt in de jaren die volgen onvruchtbaar. Niemand weet waardoor het komt, maar ze krijgt geen kinderen meer.

Willem gaat nog een aantal malen mee naar graafschappen waar de missi dominici op bezoek zijn. Hij leert er veel van; hij weet nu waar ze op letten en hij weet wat er mis kan gaan in een graafschap. Hij geeft steeds vaker raad aan de koning en wordt de meest gewaardeerde adviseur.

In 785 wordt zijn oudste zoon Witcher ridder. Hij moet nu naar een ander hof. Hij komt bij de graaf van Laon om daar verder opgeleid te worden. Het kost zijn vader en moeder moeite hem te laten gaan, maar ze weten dat het moet. Kinderen laat je ergens anders opvoeden, dat is in die tijd de regel.

Drie jaar later is er een opstand van de Basken in het graafschap Toulouse. Graaf Chorso geeft naar de mening van de koning veel te veel toe aan de eisen van de opstandelingen. Hij wordt ontslagen en Willem wordt als de nieuwe graaf van Toulouse aangewezen. Hij is dan drie en dertig jaar en weet dat hem een zware opgave wacht. Met Cunegonde, Gaucelme en de twee meisjes verhuizen ze naar Toulouse. Hildehelm is bij abt Benoît in het klooster van Aniane ingetreden. Hij schijnt er bijzonder gelukkig te zijn en praat steeds over eeuwigdurende vrede. Willem weet dat zij dat niet zullen beleven. Er is overal strijd, hij heeft te lang in de koninklijke raad gezeten om nog illusies te hebben.

Voor Cunegonde is het voor het eerst dat ze helemaal zelfstandig als gravin een hofhouding moet leiden. Willem is in het begin ook nog wat onzeker, maar hij laat meteen alle bedienden van Chorso ontslaan en in kloosters opbergen. Hij benoemt nieuwe mensen die elkaar controleren. Maakt iemand een fout, dan gaat hij er meteen uit. Zo doet Karel het ook.

Samen proberen ze van het hof iets moois te maken, Cunegonde en Willem. Ze weten dat het moeilijk zal zijn. Willem voert strijd tegen de Basken, onderwerpt ze en legt ze zwaardere regels op dan Chorso deed. De Basken accepteren de nieuwe graaf; hij heeft begrip voor hun verlangen naar vrijheid, maar stelt daar duidelijke grenzen aan. Die duidelijkheid misten ze bij Chorso. Willem heeft veel geleerd van Karel de Grote: snel beslissen en de beslissing onmiddellijk met kracht van wapens opleggen.

Karel de Grote is tevreden over Willem. Hij is een goede graaf van Toulouse. Goed dat die man beschikbaar was op het moment dat hij nodig was. De koningsboden geven goede rapporten over hem af. Bij graaf Willem is alles in orde, net als bij zijn broer.

Dan, als alles goed lijkt te gaan, breekt er een geheimzinnige ziekte uit. Eerst wordt Willem ziek. Cunegonde verzorgt hem zelf en hij wordt beter. Dan wordt zij ziek en ze kwijnt weg.

Willem probeert het met zijn amulet, maar niets helpt. Ze wordt broodmager en ligt bleek en moeizaam ademend in haar grote bed. De kinderen zorgen voor haar waar mogelijk, maar niets helpt. Willem beseft dat zijn vijfendertigjarige vrouw stervende is. Hij laat een priester komen, die haar bedient en dan slaapt ze in om nooit meer wakker te worden.

Voor Willem is het alsof zijn wereld instort. Hij doet wat er van hem

verwacht wordt, hij laat een plechtige mis lezen, hij is bij de begrafenis, maar het lijkt allemaal buiten hem om te gebeuren. Als er een deur opengaat kijkt hij op, hij denkt dan dat Cunegonde binnenkomt. Meteen daarna weet hij dat het niet meer kan. Hij beseft dat zijn dochters Gerberge van dertien en Rolinde van elf verdrietig zijn en huilt samen met hen. Dat lucht op. De twee meisjes troosten hun vader. 'Moeder is zeker in de hemel,' zegt Rolinde. 'Ze zal het niet goed vinden als wij steeds maar huilen.'

Willem knikt. 'Dat is waar kind, we moeten dapper verdergaan.' Hij laat de negenjarige Gaucelme komen en praat met zijn drie kinderen. 'Moeder is dood, we moeten samen verder. Treuren helpt niet meer. Ze is in de hemel en daar zullen wij haar terugzien.' Zijn kinderen knikken en kijken ernstig. Ze zullen hun vader steunen en samen verdergaan. Gerberge zegt haar geliefde Jean Adhémar dat zij voorlopig niet met hem kan trouwen, omdat ze voor haar vader moet zorgen.

5

Hoofdstuk 5

De verovering van Nîmes

Willem herstelt langzaam van het geleden verlies. Andere vrouwen interesseren hem niet. Hij zorgt voor zijn kinderen en regeert zijn graafschap, zo goed en zo kwaad als het gaat. Zijn medewerkers zuchten, de baas is wel veeleisend. Iedereen moet zijn uiterste best doen om zijn functie te behouden. Vroeger was hij veel gemakkelijker.

Er vindt een rechtszaak plaats tegen een Bask; de man zou de vrouw van een ridder verleid hebben. Dat kan betekenen dat hij opgehangen wordt. Willem leidt de rechtszaak zelf. De beklagde blijkt een zielig mannetje en de vrouw van de ridder een uitdagende dame, die de geboorte van een buitenechtelijk kind moet goedpraten. Dit kan niet waar zijn. De Basken volgen het proces vol spanning.

Willem heeft dit keer geen haast; hij laat de vrouw haar verhaal doen en merkt op dat er allerlei tegenstrijdigheden in zitten. Hij hoort haar zeggen dat verdachte in de ochtend binnenkwam en even later kan ze zijn gezicht niet herinneren omdat het zo donker was. Zo is er meer dat niet klopt. Willem zwijgt en luistert. De vrouw denkt dat de graaf de woorden van een edele dame zwaarder weegt dan van zo'n verachtelijke Bask en ze praat steeds meer. Daardoor neemt het aantal onwaarschijnlijkheden toe. De graaf luistert en zwijgt. Dan mag de verdachte zijn woordje doen. Omdat hij moeite heeft met de Frankische taal, laat Willem het hem in zijn eigen taal vertellen. Dat gaat veel beter. Er is voor alle zekerheid een tolk,

een priester die zelf uit de Baskische groep komt. De verdachte, zo blijkt nu, was op de bewuste ochtend bij zijn moeder. Die vrouw wil bij alle heilige relieken bezweren dat het waar is. Willem laat twee relieken halen en de vrouw zweert dat haar zoon thuis was. Willem knikt en zegt: 'Morgen zal ik uitspraak doen in deze zaak.'

De volgende dag noemt hij alle tegenstrijdigheden uit het verhaal van de edelvrouw en zegt dan: 'Verder heeft de moeder van verdachte op heilige relieken bezworen dat hij bij haar was. De vrouw heeft het gezicht van betrokkene niet gezien, hoewel het al daglicht was. Het moet dus een ander geweest zijn. Het kind is door iemand anders verwekt dan door verdachte, hij kan dit hof als vrij man verlaten.' Willem krijgt door deze uitspraak bij zijn ondergeschikten de naam het recht toe te passen zonder op rang of stand te letten, maar bij de Basken valt het iedereen mee. Eindelijk een graaf die recht spreekt.

Het proces heeft nog lang een positief effect. Het vertrouwen van de Basken in hun nieuwe graaf groeit en ze zijn meer dan voorheen bereid de onaangename kanten van de Frankische bezetting voor lief te nemen. Ze bieden zelfs aan soldaten te leveren bij een Moorse inval. Willem neemt dat aanbod aan en zo komt er in de troepen van koning Karel een Baskisch regiment.

Het paard Blanche wordt te oud, ze mag verder grazen tot ze dood gaat, net als haar voorgangster Flore, die al jaren dood is. Het nieuwe paard is zwart; een vurig beest dat niemand kan temmen. Willem wil dat wel eens meemaken. Hij gaat de wei in, praat met het paard en klimt op zijn rug. De hengst maakt rare sprongen en probeert de ruiter af te werpen. Door rustig te blijven en te praten kalmeert Willem hem en even later stapt het paard kalm

rond. De ruiter zit nog steeds op zijn rug. Dat wekt verbazing bij de stalmeester en bij het hele hof.

In de dagen die volgen laat Willem het paard, dat hij Nero noemt, steeds een half uurtje aan hem wennen. Dan komt er een zadel op de rug van Nero en dat laat het beest ook toe.

Bij het eerstvolgende toernooi rijdt Willem op Nero en heeft alle succes. Het is het beste paard dat hij ooit gehad heeft. De Basken merken op dat het een Baskisch paard is, dat gehoorzaamt aan de nieuwe graaf.

Het wordt 791 en daarna 792. Gerberge houdt nog steeds haar minnaar Jean Adhémar op afstand, haar vader kan haar nog niet missen. Ze vindt het wel jammer, want Jean is een lieve jongen en ze zou dolgraag met hem trouwen. Vanuit Nîmes komt het bericht dat de bevolking van de stad door de broer van de mohammedaanse koning Otrant wordt gehinderd. De burgers mogen niet meer naar de kerk, terwijl dat jaren geleden wel afgesproken was. Otrants broer, Harpin, wil iedereen mohammedaans maken. Willem herkent dat. Zo zijn de heidense Saksen met geweld tot het christendom bekeerd. Hij keurt dat niet goed, hij zou de mensen liever in vrijheid voor hun godsdienst laten kiezen.

Het is Benoît van Aniane die hem die verhalen komt vertellen.

‘Je weet dat ik tegen oorlog ben,’ zegt de abt van Aniane, ‘maar nu zou een passende afstraffing wel op zijn plaats zijn.’ Willem zit met het probleem in zijn maag. Nîmes is twee dagreizen ver en een stevig ommuurde stad. Een beleg heeft geen zin; in de kortste tijd zou er een leger over de Pyreneeën komen en je had een oorlog op volle sterkte. Dat kan hij met zijn geringe legertje niet aan.

Ze zouden eigenlijk de stad op onopvallende wijze binnen moeten

komen en Nîmes van binnenuit veroveren. Voor een heel ridderleger sluiten de poorten. Er moet iets anders gebeuren, maar wat? Willem vraagt raad aan ridder Garnier. Die heeft een idee. 'We kunnen ons voordoen als Engelse kooplieden, die een vracht tonnen op karren vervoeren. In de tonnen zit zogenaamd handelswaar, maar in werkelijkheid verstoppen we er ridders en gewapende soldaten in. Op een signaal dat we van te voren afspreken komt iedereen tevoorschijn en dan nemen we de stad in.' Het lijkt een goed plan. Hoe kom je aan zoveel karren en vaten? Willem laat een Bask komen en vraagt om vijftig karren en vijftig grote tonnen. Dat kan, nog diezelfde week staan de karren en lege vaten klaar.

Willem wil nog niets tegen zijn ridders zeggen; de kans is te groot dat iemand zijn mond voorbij praat. En als de vijand er lucht van kreeg, zou het hele plan mislopen.

Op maandagochtend staan vijftig ridders met hun helpers klaar. Willem spreekt ze toe: 'Mannen, het is nodig dat we ons overal laten zien. Als er geruchten circuleren dat er een inval op handen is, dan worden ze wel bang.' De ridders juichen en de stoet verlaat Toulouse.

Na twee dagen zijn ze in de buurt van Nîmes. Daar moet het plan aan de manschappen bekend gemaakt worden. Willem laat de ridders in groepjes van tien bij zich komen. 'We moeten proberen Nîmes te veroveren. Een gewoon beleg duurt te lang en is te gevaarlijk. We hebben een list nodig. Ik weet dat velen het vreemd vonden dat we die karren en vaten bij ons hadden. Dit is de verklaring: jullie moeten je in de tonnen verstoppen tot je het signaal hoort. Een trompet blaast de eerste maat van Montjoie;

dat kent iedereen. Op dat teken kom je te voorschijn. We verdrijven de Moren en Nîmes is van ons.'

De ridders sputteren tegen. Ze mogen geen enkel geluid maken, ze moeten passief afwachten tot ze het trompetsignaal horen en het is nog riskant ook. Toch begrijpen ze wel dat deze verrassingsaanval grotere kans van slagen heeft dan een echte oorlog. Elk tental verdwijnt in de vaten, een stel knechten klimt als koopmanshelpers verkleed op de bok en dan rijden ze naar Nîmes. De stoet kooplieden wordt daar opgemerkt. Willem is zelf ook verkleed, hij noemt zich Tiacre en zegt dat hij uit Canterbury in het verre Engeland komt.

De poorten van het stadje gaan open en weldra staan overal de karren met 'koopwaar'. Koning Otrant komt zelf kijken, evenals zijn broer Harpin. Willem vertelt over verre landen en avonturen op zee en gaat helemaal in zijn rol van koopman op.

Dan zegt Harpin ineens: 'Die neus komt me bekend voor; je lijkt op Willem met de korte neus die de reus Corsolt versloeg.'

Willem lacht en zegt: 'Dat is een herinnering aan mijn jeugd. Ik was toen erg arm en bedroog de mensen, ik ging ook wel stelen. Op een dag liep het mis, toen hebben ze mijn neus afgehakt. Dat is een normale straf in ons land.'

Intussen is er bij de keuken rumoer ontstaan. De koks kunnen hun werk niet doen, nu overal karren staan. Als Willem hoort dat Harpin opdracht geeft twee trekossen te doden, beseft hij dat er nu iets moet gebeuren. Hij knikt naar de man op de wagen het dichtst bij hem. Die heeft op dit signaal gewacht. Hij haalt een trompet onder een lap te voorschijn en blaast het eerste regeltje van Montjoie. Met de kreet Montjoie, die ridders altijd gebruiken bij een aanval op Moren, komen ineens overal gewapende mannen tevoorschijn.

De verrassing is compleet en binnen een uur is de stad veroverd. Koning Otrant mag met al zijn soldaten vertrekken. Willem zegt toe dat Otrants mannen geen haar gekrenkt zal worden als zij zich niet verzetten, en daar houdt hij zich aan. De Moren trekken scheldend weg en de stad Nîmes is toegevoegd aan het bezit van de graaf van Toulouse.

Nog diezelfde dag is er een plechtige mis in de enige kerk die Nîmes nog telt. Willem woont hem met al zijn ridders bij. Op de wallen staan mannen op de uitkijk, je weet maar nooit of de vijand niet terugkomt. Zo ver is het nog niet. Koning Otrant trekt de Pyreneeën over, terwijl zijn broer Harpin hem de hele weg uitscheldt. 'Dit had niet mogen gebeuren. Die christenen moeten eens een flinke les leren. De verovering van Nîmes zal ze nog lang heugen!'. Wraak is het hoofdmotief.

Dat ziet er niet goed uit voor graaf Willem.

In Spanje blijkt men niet zo happig op snelle actie over de bergen. Maar Harpin geeft niet op, het smadelijk verlies van Nîmes moet gewroken worden. Is het niet nu, dan maar volgend jaar. Otrant probeert zijn broer af te remmen, maar dat maakt de fanatieke Harpin alleen maar kwader en meer op wraak belust.

De slag bij Ornaisons

Het jaar 792 gaat voorbij. Willem heeft van zijn ridders veel kritiek gekregen op het besluit koning Otrant vrije aftocht te gunnen.

Vooraf Garnier is duidelijk: 'Die komen terug met een groot leger, dan kunnen wij Nîmes weer afstaan.'

Willem beseft dat zijn ridders gelijk hebben, maar het is al gebeurd.

Hij kon nu eenmaal niet het besluit nemen de vriendelijke Otrant met al zijn mannen af te laten maken. Hij weet wel dat iedere andere aanvoerder dat gedaan zou hebben, maar hij heeft teveel naar Benoît geluisterd. Ook Yusuf zei dat al in zijn vroege jeugd: dood niet om de lol van het doden.

Wat ervan komt zal hij wel zien. Nîmes krijgt een sterk garnizoen onder ridder Garnier en verder moeten ze maar afwachten.

Het wordt 793 en er gebeurt nog steeds niets. Dan valt ineens een groot Morenleger het land binnen. Willem heeft op dat moment maar een kleine groep ridders in Toulouse, de rest is in Nîmes. Toch gaat hij er op af; wat kan een graaf anders? Versterking vragen aan Karel de Grote kan niet, ze zouden te laat komen. Het Moorse leger trekt in de richting van Nîmes, Willem probeert het de pas af te snijden.

Dat lukt, op enige afstand van Narbonne treft hij de grote legermacht bij Ornaisons. Dat is een plaatsje van zes huisjes op een plek waar twee kleine rivieren samenkomen. Het land is heuvelachtig, maar er is een vlak stuk waar de veldslag kan worden uitgevochten. Het voordeel van deze plaats is dat niet alle Moorse soldaten tegelijk in actie kunnen komen.

Als de strijd begint, is er veel geschreeuw aan beide kanten. De ridders van Willem geven rake klappen, maar de overmacht is te groot. Aan beide zijden zijn veel slachtoffers. Willem zelf slaat flink om zich heen, maar voelt dat zijn arm moe wordt. Dat is nog nooit gebeurd, dat zijn arm moe wordt. Zijn klappen verliezen aan kracht. Dan dringt Harpin naar voren en valt Willem aan. De man kan goed zwaardvechten en is nog niet moe. Willem voelt dat zijn pantser hem redt van een wisse dood. Dan ziet hij ineens een opening, slaat hard met zijn zwaard, Harpin valt en breekt in die val zijn nek. De Moor is dood, maar Willem weet dat hij het niet gedaan heeft. Overall om hem heen zijn de ridders in wanhopig gevecht gewikkeld. Willem beseft dat de nederlaag onvermijdelijk; ze moeten hier weg. 'Terugtrekken!' schreeuwt hij. De ridders geven daaraan maar al te graag gehoor. Wie nog niet gedood is of gewond, vlucht. Het wordt een wilde aftocht. Willem moet zelf ook rennen voor zijn leven. Nero doet zijn best en weldra laat hij zijn achtervolgers ver achter zich. De Moren juichen omdat ze gewonnen hebben. Maar als ze hun doden tellen, zijn het er veel die dit gevecht niet meer na kunnen vertellen. Van de gewonden sterven er ook nog een groot aantal. De Moorse generaal ziet dat Harpin dood is. Die zou de tocht nooit opgegeven hebben, maar de generaal doet dat wel. Hij heeft leuk kunnen plunderen in steden en dorpen. Huizen bij Narbonne zijn in vlammen opgegaan en van Ornaisons staat geen huis meer overeind. Ze kunnen het beste met hun buit terug naar Spanje. Dat is veiliger dan in dit gevaarlijke land te blijven. Het is wel zeker dat graaf Willem een groter leger zal oproepen en dat de volgende slag de ondergang kan betekenen van zijn legertje. De Moren trekken terug en Willem gaat naar Nîmes. Daar voelt hij pas goed wat het is verslagen te zijn. Dat is voor het eerst in zijn leven.

Hij kan Garnier niet recht in de ogen kijken. Diens beide broers zijn omgekomen in de slag bij Ornaisons. Garnier zegt niets, maar Willem weet dat hij denkt: 'Dit was niet nodig geweest.'

Diep in zijn hart weet Willem dat Garnier gelijk heeft. In deze wereld past geen genade. De tegenstander afmaken, dat is de wet van de oorlog. Hij heeft dat niet gedaan en moet nu ervaren dat veertien ridders dood zijn en anderen zo zwaar gewond dat ze eraan bezwijken. In Toulouse sterven nog eens tien man. Het Moorse leger is weggetrokken, dat is het enige lichtpunt. Zullen ze met een nog groter leger terugkomen of zijn ze tevreden met de behaalde buit? Niemand weet het en Willem sluit zich totaal af.

Temidden van deze sombere gedachten wordt er een bezoeker aangekondigd: het is ene Gilbert, zoon van graaf Gui van de Ardennen. Hij heeft meer dan drie jaar gevangen gezeten in Orange, maar heeft kunnen ontsnappen.

Wil de graaf deze Gilbert ontvangen?

Willem knikt. Op dit moment doet het er niet meer toe. Hij heeft voor het eerst in zijn leven een slag verloren. Misschien heeft de bezoeker iets aardigs te vertellen.

'Laat die man verder komen,' zegt de graaf van Toulouse.

Even later komt er een keurig geklede edelman binnen, die de graaf van Toulouse heel vormelijk begroet. 'Dat God, die ons elke dag licht geeft, u zegene, heer Willem met de korte neus, graaf van Toulouse en de beroemdste ridder van Frankrijk. Zelfs in mijn cel hoorde ik over uw heldendaden.'

Willem antwoordt even vormelijk. 'Dat God jou ook zegene goede vriend, maar je zat zoveel jaren in de gevangenis, hoe ken je mijn naam en mijn daden?'

‘De Moren hebben een heilig ontzag voor u heer ridder. Sinds u de reus Corsolt verslagen hebt, denken zij dat u de sterkste man op aarde bent. Ik heb jaren in hun gevangenis gezeten, tot het me lukte te ontsnappen. Ik kon via een geheime gang weggkomen.’

Willem vraagt: ‘hoe heet je en uit welk land kom je?’

‘Ik zal het u naar waarheid zeggen, maar ik ben nu moe, ik heb vier dagen vrijwel niets gegeten.’

De graaf van Toulouse knikt en geeft zijn bediende opdracht eten te halen voor de vluchteling. De onbekende jongeman eet, zucht van voldoening en zegt dan: ‘Ik heet Gilbert. Mijn vader is graaf Gui van de Ardennen. Ik was op reis. Alles ging goed, maar op het meer van Lausanne overviel een storm me. Met veel geluk bereikte ik Genève en reisde verder. Na een paar dagen namen de Moren me bij Lyon gevangen en sloten me op in Orange. Orange is prachtig, er is geen stad zo sterk ommuurd, met hoge torens en een sterk kasteel. Er zijn ook veel gebouwen uit de Romeinse tijd. Orange kan niemand veroveren. Nu is Arragon, de zoon van koning Thibaut, er gouverneur.’

‘Hoe lang heb je daar gevangen gezeten?’

‘Drie jaar, het lukte me nooit te ontsnappen. Tot ik op zekere ochtend, toen mijn wrede bewaker me weer wilde slaan, terugsloeg. Ik brak zijn kaak met mijn vuist en sloeg hem bewusteloos. Ik had gehoord dat er een geheime gang was. Die vond ik en zo kwam ik buiten.

Daarna ben ik langs de Rhône gelopen en uiteindelijk hier gekomen.’

‘Is dat Orange echt zo mooi?’ vraagt graaf Willem.

‘Als u het paleis zou zien ... alle zalen zijn van gewelven voorzien en je vindt er alle bloemen van de wereld op de muren geschilderd. Het is gebouwd door Griffonet d’Almérie, een zeer begaafde Moorse bouwmeester. Maar het mooiste is koningin Orable, de meest

volmaakte vrouw die ik ooit gezien heb. Ze heeft een prachtig figuur en ze is heel blank, met schitterende ogen. Ze is altijd vriendelijk, ook tegen een gevangene zoals ik was. Het is jammer dat ze geen christen is, dan was het echt de mooiste vrouw van de wereld.’ Willem krijgt een idee. ‘Zou je die geheime gang terug kunnen vinden? Dat is een mogelijkheid om Orange te veroveren zonder belegering.’

‘Ik loop er zo heen. Achter een smal poortje ligt een nauwe wenteltrap waar maar één man tegelijk doorheen kan. Het leger moet niet te groot zijn, want het zal vrij lang duren eer iedereen boven is. Vanuit de cellen zijn alle zalen van het paleis te bereiken.’

Graaf Willem weet genoeg, hij laat Garnier komen en met hun drieën bespreken ze de mogelijkheden van een verovering van Orange.

‘Garnier, deze jongeman Gilbert kent een geheime gang die ons in het kasteel van Orange kan brengen.’

‘Wilt u nog meer veroveren?’ vraagt Garnier verbaasd.

‘Ja, het is een prachtige stad en de koningin daar is beeldschoon. Ik heb al vanaf mijn jeugd over haar gehoord en ik wil haar zien. Verder is de stad een prachtige uitvalsbasis om de Moren uit Lyon te verdrijven. Koning Karel zal dit waarderen. In mijn jeugd is Orange zomaar weggegeven aan de Moren, ik heb dat nooit begrepen. De mooie Orable is tegen haar zin gekoppeld aan koning Thibaut.’

‘Hoe weet u dat het tegen haar zin was?’ vraagt Garnier.

‘Dat zei een monnik. Wat wij nodig hebben is een kleine groep dappere mannen die via een geheime gang naar binnen gaan. Buiten de stad stellen we een groter leger op, dat doet alsof we de stad gaan belegeren. De mannen binnen overvallen de poortwachters,

openen de poort, laten de brug zakken en we zijn binnen.'

Garnier knikt. 'Zo zou het kunnen gaan. Het is ook mogelijk dat ze u in een val lokken. Hoe betrouwbaar is deze bode?'

Gilbert reageert verontwaardigd. 'Mijnheer de ridder, ik ben de zoon van Gui van de Ardennen, ik lieg niet. Ik heb mijnheer de graaf al uitgelegd dat de poort waardoor we binnen kunnen komen smal is en dat de trap maar voor één man tegelijk begaanbaar is. Boven is een deurtje dat dicht kan zijn.'

'Toch is het de moeite waard,' zegt graaf Willem. 'We nemen zware ijzers mee om die deur te openen en veertig flink bewapende mannen, die stuk voor stuk goede zwaardvechters zijn. We vallen meteen de poort aan, doen die open en ons hele leger kan naar binnen.'

Na lang heen en weer praten is ook Garnier voor het plan gewonnen. Ze zullen het voor iedereen geheim houden. Pas bij de muren van Orange worden de veertig man aangewezen voor de gevaarlijke opdracht.

Het leger is binnen een week klaar voor de tocht. Ze nemen op boten over de Rhône grote belegeringswerktuigen mee, om het allemaal echt te doen lijken. Dat duurt lang, want de boten moeten door sterke paarden stroomopwaarts gesleept worden.

Het leger is intussen voor de poorten van Orange aangekomen. Als het beleg begint en de grote machines worden opgesteld, lachen de Moren in de stad om al die drukte. Ze weten dat er voor maanden voedsel is en ze weten ook dat er een leger onder aanvoering van koning Thibaut onderweg is uit Afrika.

Aan het eind van de middag laat Willem de veertig uitgezochte mannen bij elkaar komen en zegt wat er gaat gebeuren. Ze doen allemaal mee.

Gilbert voert de mannen in de schemering naar binnen. Het is een smalle trap en de deur is inderdaad dicht. Met zware ijzers breken ze die open en staan ineens in een ruime zaal. Gilbert trekt zijn zwaard, slaat de bewaker dood en schreeuwt 'naar de poort!' Hij holt erheen en de veertig volgen hem.

Willem is bij het leger buiten. Als hij rumoer bij de poort hoort, de brug ziet zakken en de poort opengaan, laat hij op de trompet blazen en de aanval begint. Het wordt daarbinnen een vreselijk gevecht van man tegen man. Willem vecht tegen Arragon, de zoon van koning Thibaut. In een zwaar tweegevecht overwint hij de jongeman, die dood achterblijft. Tegen de ochtend is de hele stad veroverd.

De verliezen zijn aan beide zijden aanzienlijk, maar Willem heeft Orange in zijn bezit. Hij laat het paleis schoonmaken en bezoekt koningin Orable.

Ze komt hem lachend tegemoet. 'Ik wist dat dit eens zou gebeuren,' zegt ze. 'Al jaren hoop ik dat Willem met de korte neus mij uit dit kasteel zal bevrijden. Ik ken al uw daden en ik weet dat u de dapperste ridder van heel Frankenland bent.'

Willem heeft dezelfde ervaring als toen hij heel jong was. Toen was het Cunegonde, nu heet ze Orable. Hij voelt dat hij met deze vrouw zal trouwen. Hij heeft heel zijn leven op Orable gewacht, dat wist hij eigenlijk al toen hij hoorde van haar huwelijk en het weggeven van Orange.

'Mevrouw, het is mij een eer u bevrijd te hebben. Bekeer u tot het ware geloof en alle hindernissen voor een huwelijk zijn uit de weg geruimd.'

Orable knikt. 'Dat zal ik doen,' zegt ze eenvoudig.

Willem moet terug naar zijn soldaten. De stad moet verder schoon-geveegd. Er zijn hier en daar nog weerbare mannen die zich willen verdedigen en Willem maakt dezelfde fout als bij Nîmes: hij schenkt hen het leven, maar laat ze beloven dat ze zo snel mogelijk naar hun land van herkomst terug gaan.

Dat doen ze ook. Ze komen op de terugweg koning Thibaut tegen en weigeren mee te vechten tegen de veroveraar van Orange. De koning weet dat zijn vrouw hem niet trouw meer is, veel liefde was er nooit tussen hen. Als hij zijn uitgedunde leger ziet en van de belofte hoort, besluit hij weg te gaan.

In Orange praat Willem langdurig met Orable. Ze voelen dat ze voor elkaar bestemd zijn. De stad wordt in staat van verdediging gebracht, je weet maar nooit. Vooral Garnier dringt daarop aan, hij weet dat Willem verliefd is en verliefde mensen denken niet helder. Na een week wordt Orable gedoopt, ze krijgt een nieuwe naam: Guibor. Als Guibor trouwt ze nog diezelfde dag met Willem. Het is een sobere plechtigheid, want te velen zijn er in dit avontuur omgekomen om nu een groot feest te vieren. Maar die avond weten man en vrouw dat het goed is en Guibor weet ook heel zeker dat ze nu wel kinderen zal krijgen, ook al is ze al ver in de dertig.

Er is meteen na de verovering van Orange een bode naar koning Karel de Grote gestuurd. De man bereikt St.Denis in een paar dagen en daar besluit de koning Willem de titel 'Graaf van Orange' te verlenen. Op de dag na het huwelijk komt de bode terug met het officiële perkament waarop staat dat Willem met de korte neus nu ook graaf van Orange is.

5e Terzijde

De hier vertelde inname van Orange is een vrije bewerking van het gedicht 'De inname van Orange', waarin het verhaal (geschreven in de twaalfde eeuw) op veel dramatischer wijze wordt weergegeven. Daarin zou Willem zich verkleed hebben als Saraceen en met twee helpers naar Orange gegaan zijn. Hij deed zich daar voor als bode uit Afrika, maar werd herkend en opgesloten. Orable is meteen weg van de Frankische ridder en hun romance bloeit al op tijdens de gevangenschap. Een man vlucht langs de geheime gang, haalt versterking uit Nîmes en dan gaat de verovering in zijn werk zoals hier beschreven (zonder de belegeringswerktuigen). In het gedicht trouwen Willem en Orable op de dag dat de stad veroverd is. Ze kenden elkaar immers al wat langer.

Hoe staat Ridder Willem met de korte neus nu in relatie tot onze Willem van Oranje, Willem de Zwijger? Volgens één bron ging de afstamming na Ridder Willem via een dochter van hem naar de familie Adhémar, die regeerde tot 1173. Zo staat het in 'Het prinsdom Oranje' van H.M. Werner. Volgens een andere bron zou Ridder Willem het graafschap Orange nagelaten hebben aan zijn oudste zoon. Hier is voor de Adhémar-oplossing gekozen. In 1173 stierf de laatste graaf Adhémar kinderloos en kwam Orange aan Bertrand de Baux. Vanaf 1178 is Orange een prinsdom. Tot 1393 zijn het steeds mensen uit het huis De Baux die erover regeren, tot het overgaat in handen van het huis Châlon. In 1530 staat René van Châlon het prinsdom Orange af aan Willem van Oranje, die wij de Zwijger of Vader des Vaderlands noemen.

Over de slag bij Ornaisons zijn de geleerden het ook al niet eens. In veel boeken wordt de slag bij Carcassonne gelocaliseerd; in het boek 'Die Altfranzöscher Wilhelmsage' door Ph. Aug. Becker wordt echter op overtuigende wijze aangetoond dat dat niet kan. Eigen verkenning heeft me geleerd dat Ornaisons een waarschijnlijke locatie is voor dit gevecht. Bij Ornaisons zag ik een plek die overeenkomt met de beschrijving. In de gedichten worden de legers steeds te talrijk voorgesteld; het zullen in de achtste eeuw kleine legertjes geweest zijn. Maar het blijft allemaal gissen, zoals zoveel in dit verhaal.

6

Hoofdstuk 6

Thuiskomst

Willem gaat eerst naar Toulouse. Guibor komt later; ze moet nog zoveel regelen in Orange. Het is een andere ridder Willem die thuiskomt. Getrouwd weet de nu achtendertig jaar oude graaf van Toulouse weer waarvoor hij leeft. Willem begroet zijn dochter Gerberge hartelijk, maar haar ontvangst is koel. Ze is nu zestien. Al haar vriendinnen zijn getrouwd en hebben kinderen. Zij heeft Jean Adhémar al die jaren laten wachten. Waarom? Omdat haar vader zo eenzaam was. Nu verovert hij een stad en komt ineens getrouwd terug. Is dat eerlijk? Ze weet het niet. Haar vader lijkt gelukkig. Hij is een lieve man, maar denken mannen ook wel eens aan anderen? Willem merkt dat er iets is met Gerberge. 'Ben je niet blij dat ik getrouwd ben?', vraagt hij.

Ze geeft een antwoord dat hij niet verwacht: 'Ik ben blij voor u heer vader, maar voor mij is het jammer. Ik heb me al die jaren opgeofferd door thuis te blijven en als huisvrouw voor u te zorgen. Ik heb Jean Adhémar aan het lijntje gehouden en ben ongetrouwd gebleven, terwijl ik al zestien ben. Nu u opnieuw getrouwd bent, is mijn offer voor niets geweest.' Ze huilt.

Willem neemt haar in zijn armen. 'Ik heb wel aan je gedacht,' zegt hij zacht, 'Jouw offer ken ik. Als Jean echt gek op je is, heeft hij op je gewacht. Ik ga nu naar Adhémar en regel binnen een maand de zaak met zijn ouders. Is dat goed?'

Gerberge weet niet wat ze hoort. 'Zou dat echt kunnen? Jean heeft gewacht, dat weet ik. Hij zal zo blij zijn ...'

Ze omhelzen elkaar en nog diezelfde dag rijdt Willem naar het kasteel van de familie Adhémar en regelt het huwelijk met de vader van Jean. Zij zijn het snel eens, ze weten dat hun kinderen alles voor elkaar over hebben en Willem heeft een aanzienlijke bruidsschat klaarliggen.

Als hij de volgende dag thuiskomt staat Gerberge bij een raam van hun kasteel uit te kijken. Ze holt naar buiten. 'Is het goed?' vraagt ze angstig.

Willem lacht. 'Over een maand ben je getrouwd. Je krijgt een ruime bruidsschat mee.' Als hij van zijn paard afstijgt, krijgt hij van zijn dochter een omhelzing zoals hij nog nooit gehad heeft.

Samen lopen ze het kasteel in, waar al spoedig iedereen weet dat Gerberge gaat trouwen met Jean Adhémar. 'Het werd tijd ook,' zeggen vrouwen in de keuken. 'Lang wachten is niet goed, daar word je maar sjacherijng van.'

Dan komt de dag dat Guibor haar entree maakt in het kasteel in Toulouse. Het is een echte intocht, met veel pracht en praal. Guibor is nerveus, omdat ze niet weet hoe de kinderen van Willem haar zullen ontvangen. Ze is lang zelfstandig geweest; hoe zal het zijn als ze moet gehoorzamen aan haar man?

Willem ontvangt haar hartelijk en ook Gerberge begroet de nieuwe vrouwe van Toulouse opgewekt. Rolinde en Gaucelme zijn wat afwachtender, ze willen haar eerst beter leren kennen. Rolinde is al veertien en wil trouwen, net als haar zuster. Dan is ze gelijk weg van dat protserige wijf uit Orange.

Een protserige indruk maakt Guibor helaas op velen. Door haar nadrukkelijke entree maakt ze de indruk dat ze dol is op uiterlijk

vertoon. Dat zal nog lang het beeld blijven bij het personeel en de kinderen van Willem en Cunegonde. Willem zelf vindt alles prachtig.

Voor Guibor is het moeilijk haar nieuwe plaats te vinden. Zij is nu gravin van Toulouse, maar weet zelf niet goed hoe ze daar inhoud aan moet geven. Ze leidt de hofhouding, maar mag dat niet te nadrukkelijk doen. Dat is het werk van de graaf. Ze moet op de achtergrond blijven, maar dat is ze al die jaren in Orange niet gewend geweest. Willem beseft niet dat Guibor er moeite mee heeft.

Voor hem is de oude toestand hersteld. Er is weer een gravin; zij doet haar werk en hij het zijne. Problemen? Nooit aan gedacht. Op een avond vindt hij zijn beminde Guibor in tranen. Hij wil haar troosten, maar ze weert hem af. Willem is een beetje beledigd. Hij gaat rechtop staan en vraagt nogal bits: 'Wat is er aan de hand?' Snikkend zegt Guibor. 'We zijn te snel getrouwd. Ik wist niet dat een gravin zo slaafs haar man moet volgen. Ik ben te lang zelfstandig geweest. Jij bent overdag zo afstandelijk, zo ver weg. Niemand begrijpt me hier. Het personeel doet vijandig en je kinderen willen niets van mij weten. Ik ben ongelukkig!'

Willem is geschokt en weet niet hoe hij moet reageren. Hij gaat bij haar zitten, omhelst haar en zegt: 'In de nacht zijn we er toch helemaal voor elkaar?'

'In de nacht wel, maar de dagen zijn zo lang.'

'Je wist toch wel waar je aan begon?' vraagt Willem. 'Je zult bij die Moren toch niet veel méér vrijheid gehad hebben?'

'Toch wel,' zegt Guibor zacht. 'Ik kon doen waar ik zin in had. Alles draaide om mij, hier ben ik een verlengstuk van jou. Dat valt zwaar, daar moet ik aan wennen.'

In de dagen die volgen doen man en vrouw oprecht hun best om de moeilijkheden te overwinnen. Dat lukt ook. Guibor past zich aan in haar nieuwe rol en Willem let erop dat men aardig is voor de nieuwe gravin. Hij praat ook met zijn kinderen, Rolinde geeft te kennen te willen trouwen met een jonge edelman aan het hof. Willem vindt hem niet zo'n goede partij. Hij zegt dat hij erover zal denken en dat ze intussen wat aardiger voor Guibor moet zijn. Ook Gaucelme zal zijn best doen de nieuwe vrouw van zijn vader vriendelijk te bejegenen. 'Dat is de plicht van een ridder,' zegt Willem. 'Over twee jaar ben je veertien, ik hoop dat je dan ridder kan worden.'

Zo lossen de moeilijkheden zich op. Het personeel schikt zich in de nieuwe situatie. Dan komt de trouwerij van Gerberge en Jean. Het wordt een prachtig feest, waarbij Willem plechtig met zijn dochter door de kerk naar voren komt. Hij heeft er tranen bij in de ogen en denkt aan Cunegonde. Wat is het jammer dat zij dit niet heeft meegemaakt.

Spontaan omhelst Gerberge haar vader voor het altaar, voor ze naar de man toe gaat die zoveel jaar op haar gewacht heeft. Het jonge paar gaat in het kasteel van de Adhémars wonen. Omdat dat maar een halve dagreis ver ligt, kan Willem zijn dochter nog vaak zien. 's Nachts, na de trouwerij, vertelt Guibor Willem dat ze in verwachting is. Het kind zal in het voorjaar geboren worden. Willem denkt meteen: dat is voor de voedselvoorraad de slechtste tijd van het jaar. Zijn vrouw moet stevig eten hebben. Hij zal zorgen voor flinke voorraden.

De winter gaat voorbij met regen en kou. Als het voorjaar komt, krijgt Guibor een zoon die ze Herbert noemen. Het is een gezond kind dat in leven blijft. De kraamvrouw is al niet zo jong meer en de

bevalling is moeilijk, maar alles komt goed. Guibor is flink, dat heeft ze geleerd in een leven dat hard was.

Dat voorjaar wil de veroveraar van Orange naar de algemene vergadering in St.Denis. De toestand is rustig. Garnier is gouverneur van Orange, die zal de stad niet meer uit handen geven. De geheime ingang is stevig afgesloten en wordt elke dag gecontroleerd. Het garnizoen is groot genoeg om elke aanval te weerstaan. In Nîmes is een ander belast met de bewaking van de stad. De graaf van Toulouse moet zijn ridders en soldaten met zorg verdelen. Bij een inval vanuit Spanje moet hij genoeg mannen hebben om een nederlaag zoals bij Ornaisons te voorkomen. Abt Benoît van Aniane heeft via Habib goede contacten in Spanje. Van hem verneemt Willem dat het er niet naar uitziet dat er een aanval van Spaanse zijde komt.

Hij kan rustig met enkele ridders naar de algemene vergadering in St. Denis. Het is een groep van tien ridders met hun knechten - in totaal veertig man - die naar het noorden trekt. De jonge moeder Guibor geniet van haar baby en in het kasteel van de Adhémars is Gerberge ook al een eind op weg om haar eerste kind te krijgen. Willems afwezigheid bezorgt Guibor een extra moeilijkheid. Ze kent de vele gebruiken van haar nieuwe kerk niet. Met de hulp van de geestelijke die haar biechtvader is, redt ze zich uit alle moeilijkheden. Gelukkig kent de geestelijke de mohammedaanse godsdienst goed en hij kan haar vaak zeggen waar een bepaald ritueel op lijkt. Zo valt het niemand op dat de gravin van Toulouse nog maar kort christen is.

Willem reist intussen met zijn ridders naar het hof. De koning is blij hem terug te zien; hij heeft zijn vertrouwde raadsman te lang gemist. De verovering van Orange is aan het hof tot een verhaal uitgegroeid dat met de werkelijke inname weinig meer te maken heeft. Willem laat het maar zo. Hoe meer legenden er rond zijn persoon ontstaan, des te mooier.

De zonen van de koning en Hildegardis zijn er ook: de oudste, Karel, die inmiddels een flinke man is; Pepijn, koning van Lombardije; en Lodewijk, die meer op een monnik dan op een ridder lijkt.

Willem ziet ook zijn zoon Witcher terug. De nu drieëntwintigjarige ridder is uitgegroeid tot een flinke jongeman. Willem zou hem graag meenemen naar Toulouse om hem op te leiden tot gouverneur van het graafschap. Hij praat erover met de koning.

‘Ik zou Witcher graag meenemen naar Toulouse. Hij kan dan ingewerkt worden in het bestuur van het graafschap, want ik hoop dat hij dat eens zal mogen overnemen.’

De koning knikt. ‘Dat is wel mogelijk. Alleen voor Orange moeten we een andere oplossing bedenken, dat is te ver weg voor een graaf van Toulouse. Ik stel één voorwaarde: jij komt hier terug, zodra die jongen zelfstandig het graafschap kan besturen. Ik wil je terug hebben bij mijn raadsheren. Dat stelletje dat er nu zit zeurt me teveel.’ Zo spreken ze het af. Willem krijgt Witcher mee, werkt hem in als gouverneur en zal dan met Guibor naar het hof komen. De koning zegt toe dat de graaf van Toulouse de veldtocht van dat jaar niet mee hoeft te maken omdat hij al zijn ridders nodig zal hebben in geval van een aanval uit Spanje. Dat daar nu weinig kans op is verzwijgt Willem maar.

Hij gaat met Witcher terug naar huis en leert de jonge ridder hoe hij het graafschap moet regeren. Dat duurt een jaar. Witcher is heel

serieus. Hij wil alles weten, want hij weet dat zijn vader naar het hof vertrekt zodra hij ingewerkt is. Met Guibor kan hij het heel goed vinden. Ze praten veel met elkaar en zij leert hem hoe je vanuit een ondergeschikte positie dingen voor elkaar kunt krijgen. Dat is nuttig, want het personeel is wel gewend aan Willem, maar nog niet aan zijn zoon.

In het jaar 794 trouwt Rolinde toch met de man van haar keuze. Willem is erbij aanwezig, maar de gebeurtenis grijpt hem minder aan dan het vorige huwelijk. Gerberge krijgt een gezonde zoon en is spoedig weer in verwachting. Willems jongste zoon Herbert groeit voorspoedig op, hij lacht al naar zijn vader en moeder. Zo gaat alles goed, er is geen oorlog. Zelfs de Basken zijn tevreden.

Het jaar 794 verstrijkt. Het is alom bekend dat de graaf zich definitief in Aken wil vestigen, maar Willem kan er maar niet toe besluiten daadwerkelijk te gaan. Met name Guibor heeft daar helemaal geen zin in. Zij heeft zich net aangepast aan haar nieuwe leven en ze is alweer in verwachting. Wat ze over Aken hoort spreekt haar niet erg aan; het is er koud en je hebt er weinig woonruimte. Ze wil graag dat het kind nog in Toulouse geboren wordt. Zo komt, hoopt ze, van uitstel afstel.

Het wordt 795. Gaucelme wordt ridder en blijft aan het hof van zijn oudere broer. De nu vierentwintigjarige Witcher regeert het graafschap nog steeds niet zelfstandig. Vader en moeder proberen zoveel mogelijk aan hem over te laten, maar menen zich er toch telkens weer mee te moeten bemoeien. Voor de jonge Witcher is die situatie heel vervelend. Zodra de volgende zoon van Guibor en Willem, Bernard, geboren is, praat Witcher met zijn vader.

‘Ik kan het graafschap nu echt wel zelf besturen. Nu het kind er is, denk ik dat u uw belofte aan koning Karel moet inlossen. U moet weggaan en mij laten regeren.’

Willem kijkt een beetje benauwd. ‘Guibor wil niet weg.’

‘Laat dat maar aan mij over,’ zegt Witcher lachend. Hij gaat met haar praten en tot verbazing van Willem geeft Guibor toe. Ze zullen nog voor het najaar met hun twee kleine kinderen naar Aken reizen.

Dat wordt een enorme verplaatsing. Guibor wil veel meenemen en Willem weet dat het dan ook moet gebeuren. De stoet telt vier zware karren, veertig bedienden, twintig pakpaarden en tien rijpaarden. Voor de veiligheid gaan er tien ridders mee, met hun bedienden, zodat de totale stoet bijna honderd mensen telt.

Heel langzaam verplaatst die zich door het Frankenrijk naar Aken. Ze doen er anderhalve maand over om de stad waar koning Karel woont te bereiken. Daar worden ze hartelijk verwelkomd. Er is een fraaie suite voor het echtpaar. Alle spullen van Guibor kunnen er geplaatst worden. Ze vindt haar woonruimte wel minder ruim dan in Toulouse, maar beseft dat het aan het hof niet zo gemakkelijk gaat als in het zuiden.

Willem is vanaf de eerste dag de meest gewaardeerde raadsman van de koning. Dat geeft wel scheve ogen en allerlei gekonkel, maar onze ridder kan nu veel beter tegen dat gedoe aan het hof dan jaren geleden. Uit Toulouse komen goede berichten. De boden van de koning hebben bij controle niets gevonden. Witcher zal de volgende dag graaf van Toulouse worden. Ook in Orange gaat het goed en uit Nîmes komen gunstige berichten. Ridder Willem met de korte neus kan gerust zijn.

Jaren verstrijken.

Guibor went aan het hofleven, Willem, inmiddels ouder dan veertig, neemt zijn oude functie op. Hij is opnieuw raadsman van de oude koning, die al boven de vijftig is. Hij heeft Nîmes en Orange veroverd en de reus Corsolt verslagen. Zijn zoon regeert het graafschap. Het leven is goed.

Dan wordt het 800.

Koning Karel wordt gevraagd in Rome te komen, Willem weet wat daarachter zit. De paus wil het westelijke Romeinse rijk herstellen en het is de bedoeling Karel de Grote op Kerstmis 800 tot keizer te kronen. De raadsheren gaan mee naar Rome. Guibor geeft er de voorkeur aan met haar twee zoontjes in Orange te blijven. Ze ziet op tegen het gedoe in Rome, waar een fout uit onwetendheid zó gemaakt is. Ze is al jaren onvruchtbaar en Willem slaapt soms zomaar in, zonder haar aan te raken.

Willem vindt het wel rustig dat ze in Orange achterblijft. De zorg voor Guibor en de kinderen zou zijn werk in Rome kunnen schaden. Daar wacht hem een belangrijke taak. In de strikt geheime onderhandelingen vooraf zal Willem de voornaamste man zijn die voor koning Karel alles in orde moet maken.

Hij brengt Guibor en de kinderen naar Orange. Garnier is oud en knorrig geworden, voor hem moet binnenkort maar iemand anders in de plaats komen. Hij zal Witcher vragen of hij iemand weet. Maar dat regelt hij liever na Rome; Garnier kan deze winter nog wel aanblijven. De stad Orange is kleiner dan hij zich herinnert. De enorme bouwwerken van de Romeinen bevallen Willem niet meer zo goed. Guibor voelt zich meteen thuis, ze krijgt haar eigen toren in het kasteel terug en richt zich daar in met haar twee kinderen,

die nu zes en vijf jaar zijn.

Terwijl de stad voor zijn vrouw bekend terrein is, voelt Willem zich een vreemde in de stad waarvan hij graaf is. Guibor vindt die steenklompen van de Romeinen mooi; hij ziet liever stevige muren en vestingwerken. Hij blijft een week in Orange en gaat dan met zijn ridders op weg naar Rome.

Het is een spannende tocht door de bergen, langs smalle paden en diepe afgronden. Aan de andere kant ligt het land van Pepijn. Het is er rustig en veilig. Het bewind van Karel de Grote is nu in heel Europa voelbaar, met overal dezelfde wetten en dezelfde regels. De Saksen, de Beieren en de Avaren zijn onderworpen. De oude koning kan tevreden zijn en hij is de keizerskroon zeker waard.

Als Willem na de lange reis in Rome aankomt, krijgt hij met zijn ridders een prachtig paleis als verblijfplaats toegewezen. Daar zullen ze de hele winter doorbrengen.

Meteen de volgende dag al beginnen de onderhandelingen. Willem heeft erop gerekend. Hij heeft onderweg voldoende gerust en is in goede vorm. Dat is ook wel nodig, want de priesters aan de andere kant van de tafel proberen van alles. Willem blijft geduldig en uiteindelijk worden ze het na vele weken eens.

Dat is een hele opluchting voor hoofdonderhandelaar Willem met de korte neus. De priesters die namens de paus onderhandelden, hebben van alles geprobeerd om meer macht voor de Heilige Stoel te verwerven. Willem heeft rustig vastgehouden aan hun uitgangspunten en dat is in het eindresultaat zichtbaar. Voortdurend goed contact met koning Karel was ook een steun.

Tijdens Kerstmis zal het gebeuren. Alles is klaar voor de kroningsplechtigheid. Er zijn zelfs mensen die op een teken zullen juichen.

Willem weet precies wat er gaat gebeuren, niets is aan het toeval overgelaten. Toch is hij onzeker, die priesters zullen toch niet een of ander vuiligheidje uithalen? Je weet het maar nooit met die kerels. Ze hebben allerlei achterbakse streken.

Na de mis ligt koning Karel geknield voor het altaar. De paus plaatst de keizerskroon op zijn hoofd en knielt dan zelf voor de keizer. Dat laatste was een eis van Willem.

Uit de menigte klinkt gejuich. De daartoe aangewezen mensen roepen: 'Karel, Augustus, gekroond door God. Groot en vredebrengend keizer van de Romeinen. Lang leve hij en victorie!'

Willem kan tevreden zijn. Karel de Grote is tot keizer gekroond en de priesters hebben zich aan hun afspraak gehouden. Nog een deel van de winter in Rome en dan terug naar Orange, naar Guibor en de kinderen. Daarna wacht het hofleven. Witcher regeert in Toulouse alsof hij nooit anders gedaan heeft.

6e Terzijde

De kroning van Karel de Grote is beschreven in het boek 'Charlemagne et l'empire Carolingien' door L. Halphen. Ofschoon van geheime onderhandelingen niet veel bekend is, moest er vooraf zeker gepraat worden voor de kroning plaats kon vinden.

De paus wilde met de kroning zichtbaar maken dat het West-Romeinse Rijk hersteld was. Dat kon omdat Karel op dat moment op het toppunt van zijn macht was; dat 800 een nieuwe eeuw inluidde kwam daar als versterkende factor nog bij.

Toch was de tijd nog niet rijp voor één groot nieuw rijk. Toen Karel de Grote door Lodewijk de Vrome werd opgevolgd, viel het rijk uiteen. Het zou tot de twintigste eeuw duren eer men aan een verenigd Europa zou durven denken. En dat gaat zelfs nu nog bijzonder moeizaam.

Er was eigenlijk nog maar één dreiging over: de mohammedanen uit Spanje en Noord-Afrika konden elk ogenblik een overval plegen. Om dat gevaar - althans vanuit Spanje - te bezweren werd na de verovering van Barcelona een nieuw rijk gevormd. Hierover gaat het volgende deel van het verhaal.

Na de nederlaag van 778 was Karel de Grote voorzichtig geworden, hij wilde die catastrofe niet graag herhaald zien. De dood van Roeland en zovele anderen bij Roncevalle was hij nog niet vergeten.

De verovering van Barcelona

Willem met de korte neus reist in het voorjaar naar Orange. Het weerzien met vrouw en kinderen is voor allen emotioneel. Willem huilt en kust Guibor en zijn jongens, die ook huilen.

Gelukkig is al bekend dat Karel keizer geworden is. Dat verhaal hoeft hij maar een keer te vertellen. Guibor vraagt niet naar de geheime onderhandelingen. Daar moeten zo min mogelijk mensen iets van weten.

Willem vindt het nu in Orange wel genoeglijk. Guibor heeft haar deel van het kasteel smaakvol ingericht en het kost haar moeite om weer weg te gaan. Witcher, die er ook is, vertelt zijn vader dat het in Toulouse goed gaat. Midden in de winter is er weliswaar een overval door een klein groepje Moren geweest, maar die zijn door Witcher en zijn ridders tot de laatste man verjaagd.

Willem is trots op zijn zoon, hij is een goede graaf van Toulouse. Het zou eigenlijk wel goed zijn als die titel al voor zijn dood op Witcher kon overgaan. Hij zal het er eens over hebben met keizer Karel. Tegen Witcher zegt hij nog niets. Willem is al een echte hoveling, hij kan praten zonder iets te zeggen en hij kan zwijgen als dat nodig is.

Toch moeten ze inpakken en naar Aken, waar het gewone hofleven wacht. Guibor zucht, maar het moet. De jongens vinden alles best; een lange reis is best leuk en aan het hof vermaken ze zich ook wel. Voor Willem en Guibor is de reis wél bezwaarlijk omdat hij veel werk met zich meebrengt. Ze moeten een grote hoeveelheid spullen op pakpaarden vervoeren en er zijn ridders nodig ter bescherming. Al met al wordt het weer een groep van ruim vijftig mensen die de lange reis naar Aken gaat maken.

Het gaat langzaam en Willem ergert zich vaak. Dat gezeur van al die lieden, nooit is iemand echt op tijd. Alles gaat hem te traag - hij hoopt nooit meer met zo'n groep bedienden te reizen! Maar ook dit gaat voorbij. In Aken richten ze zich weer in. Ze wonen nog steeds in het mooiste deel van het nieuwe en grote paleis van keizer Karel de Grote.

In de koninklijke raad neemt Willem weer deel aan de bespreking van staatszaken. Karels zoon Lodewijk, koning van Aquitanië, heeft in het zuiden nogal veel last van Moorse invallen. Gebleken is dat Barcelona die overvallers warm ontvangt met hun buit. Willem oppert voorzichtig: 'We zouden kunnen proberen Barcelona te veroveren. Dan kunnen we in de strook tussen de Pyreneeën en Spanje een bufferstaat vormen en er een sterk leger stationeren.' Keizer Karel herinnert zich maar al te goed hoe het de Franken de vorige keer in Spanje is vergaan en hij voelt weinig voor het plan van Willem. Dan komen er mannen uit Spanje die aanbieden hele steden aan keizer Karel over te dragen. Ook dat is al eens een keer eerder vertoond. Daar kwam toen niets van terecht. Keizer Karel wil harde garanties hebben eer zoiets weer gebeurt. Na ampel overleg - het is intussen 802 - valt het besluit: een groot leger zal optrekken naar Barcelona en de stad veroveren. Een Spaanse mark zal vervolgens als bufferstaat dienen tussen christenen en mohammedanen.

In het voorjaar van 803 wordt een groot leger opgeroepen. Een derde deel zal aangevoerd worden door Willem, graaf van Toulouse en Orange. Zijn taak is aanvallers die de stad willen ontzetten af te schrikken en te verdrijven. Een derde deel onder leiding van graaf

Gérone Rostaing zal de stad in moeten nemen en een derde deel blijft als reserve in Roussillon.

Het is voor het eerst dat Willem een heel leger moet commanderen. Guibor zegt dat hij het kan, dat geeft vertrouwen. Zijzelf wil naar Orange om daar op haar ridder Willem te wachten. Ze regelt zelf het transport.

Het leger rukt langzaam op naar het zuiden, de stad Barcelona heeft alle tijd grote voorraden voedsel binnen haar muren te halen, maar men doet het niet. Het leger van keizer Karel lijkt te ver weg.

Het laatste deel van de tocht legt dit leger echter snel af en de stad is ingesloten voor de inwoners zich klaar hebben kunnen maken.

Graaf Rostaing laat de honger in zijn voordeel werken. Een vijandelijk leger probeert de stad te ontzetten, maar dat wordt door Willem en zijn ridders op afstand gehouden. In een veldslag worden de Moren verslagen en de stad Barcelona geeft zich in de herfst over. De voorwaarden van de stad zijn: Hamus, de baas van de stad, wordt uitgeleverd, maar wie verder weg wil mag vertrekken, zonder gevaar voor het leven of meegenomen goederen. De graaf accepteert die voorwaarden en daarna gaan de poorten open.

De stad Barcelona is veroverd.

Keizer Karel houdt zijn intocht de volgende dag. Met veel machtsvertoon komt hij binnen, geestelijken zingen kerkliederen en er wordt een plechtige mis opgedragen in de kerk van het Heilig Kruis.

Zoon Lodewijk krijgt het bewind over de nieuw te vormen grensstaat - wat een zware verantwoordelijkheid inhoudt.

Bij de terugtocht van het grote leger worden de Basken goed in de gaten gehouden, maar in de bergen vindt geen nieuwe overval plaats.

Roncevalle wordt niet herhaald.

Willem is van plan de winter bij vrouw en kinderen door te brengen. Maar in Orange wacht hem een droef bericht. Guibor is tijdens de veldtocht overleden en niemand heeft het hem durven vertellen. De klap komt hard aan, zijn beide zonen, negen en acht jaar oud, weten ook niet hoe ze het hem moeten zeggen. Willem huilt. De wereld stort weer voor hem in. Met Guibor is zijn laatste houvast in de wereld hem ontvallen. Wat moet hij nu nog doen?

Ridder Willem met de korte neus zit in de hofkapel, in de grafkelder waar zijn tweede vrouw Guibor ligt. Wat waren haar laatste gedachten? Riep ze om hem? Hij weet niets, hij weet zelfs nog niet hoe ze gestorven is. Ze vonden haar op een ochtend dood in bed, dat is alles wat men hem verteld heeft. Maar ze zal toch wel ziek geweest zijn? Was er dan niemand die voor haar zorgde? Niemand die haar de laatste sacramenten kon toedienen?

Ja, er is een uitvaartmis geweest. Alles is gedaan wat nodig is, maar hij is er niet bij geweest. Waarom heeft niemand iets gezegd? Is er geen bode beschikbaar geweest om naar het verre Spanje te gaan of heeft zij zelf ...

Willem kijkt in een zwart gat. Tien jaar heeft zijn tweede huwelijk geduurd. Wat een verschil met zijn huwelijk met Cunegonde, wat een verbintenis geweest is van twee gelijkgestemde zielen. Met Guibor is er altijd spanning geweest, ze was te lang zelfstandig om zomaar te gehoorzamen. Haar leven was eigenlijk één langgerekte tragedie. Uitgehuwelijkt op jeugdige leeftijd aan een veel oudere man die ze niet liefhad. Geen kinderen in de tijd die daar het beste voor is. Altijd de druk van de mohammedaanse godsdienst. Dan de ridder waar ze zoveel over gehoord heeft, tien jaar huwelijk ... Willem weet dat het Guibor niet mee is gevallen, hij heeft niet

voldaan aan het ideaalbeeld. Wie kan een ideaal vervullen?

Ieder mens is zwak en kwetsbaar. Dat voelt hij nu in deze kille kapel. Maar bij dit graf zitten helpt niet, ze wordt er niet meer levend door en hij hoort geen stem uit de hemel. Het is hier kil en het stinkt naar wierook.

De graaf van Toulouse en Orange staat op en gaat naar buiten. Hij loopt naar de hoogste toren van het kasteel en kijkt rond over zijn stad. Beneden hem ligt het grote Romeinse theater, verderop liggen de muren, de stadspoort, de huizen van de mensen. Willem weet dat daar beneden net zo'n armoe heerst als in Narbonne. Overal is honger en gebrek, overal gaan mensen zomaar dood. Is het niet door ziekte, dan wel in een oorlog. Hij ziet de laatste veldslag voor zich; wat zijn daar weer veel mensen in de kracht van hun leven weggerukt! En waarvoor? Om een stad te ontzetten aan de ene kant en om dat te voorkomen aan de andere zijde. Wat heeft het allemaal voor zin? Oorlog is klinkklare onzin, Benoît en al die anderen hebben gelijk, maar wanneer zullen alle mensen dat inzien? Nooit? Of pas over vele eeuwen? Willem weet het niet.

Hij neemt de ruimte rond Orange in zich op, de heuvels, de bergen ver weg, de blinkende rivier. Wat is een mensenleven? Je probeert er het beste van te maken, als ridder, als monnik, als vrouw, als man, maar aan het eind moet je bekennen dat het allemaal voor niets is geweest. Hij voelt met zijn vingers aan de resten van zijn neus. Het tweegevecht leek destijds zinvol. Was het deze verminking waard, was het goed dat hij Corsolt de hersens insloeg? Niemand weet het. Een mens reageert op wat er op zijn weg komt, of zijn daden goed of fout zijn weet hij pas veel later. Meestal zit het hier of daar wel een beetje fout.

De veldslagen in zijn leven, waren die nodig? Op het moment dat je

er voor staat lijken ze onvermijdelijk. Als er eens gewoon gepraat was in plaats van het zwaard te trekken? Dat is wat Benoît bedoelde, zo had de oorlog in Lombardije voorkomen kunnen worden. Karel wilde wel, maar als er een ander dwarsligt komt er toch oorlog. Zo gaat het overal, hij weet het door jaren ervaring als raadsman van de koning-keizer. Macht en geld zijn de drijfveren voor menselijk handelen. Hij staat hier in de hoogte, alleen, en als hij naar beneden springt is het afgelopen. Wat maakt het uit? Maar dan is er niets geregeld voor Herbert en Bernard, dan is Orange voor zijn familie verloren. Dat mag niet. Willem recht zijn rug, kijkt nog eens rond en loopt langzaam de trap af naar beneden.

Daar heeft hij nog een taak. Hij mag wel uitstappen, maar eerst moet alles geregeld zijn voor zijn kinderen. Orange zou best naar Gerberge kunnen gaan. Die man van haar is wel het goede type om zo'n klein graafschap te beheren. Dan is er gelijk een lieve moeder voor Herbert en Bernard.

Hij kan daarna altijd nog in een klooster gaan, dat is goed na een leven vol zonden. Een klooster, hij moet erom lachen. Hij in een klooster, de beroemdste ridder van het Frankrijk. Toch is dat meer schijn dan werkelijkheid, tijdens het laatste gevecht heeft hij nauwelijks meer meegedaan. Hij is nu te snel moe, zijn arm is niet meer zo sterk. Het gaat bergafwaarts met hem. Niet meer over zeuren. Terug naar het hof, alles regelen voor de kinderen en dan misschien bij Benoît in het klooster van Aniane. Dat komt later wel, nu wacht hem nog een taak. Thuis omhelst hij zijn zoontjes. Wat een lieve kinderen, van hem en Guibor. Hij denkt weer aan de vrouw die hem ontviel, maar hij huult niet meer. Hij moet verder, in het belang van de kinderen.

7

Hoofdstuk 7

Gesprekken met de keizer

Willem gaat met zijn beide zoontjes naar het hof in Aken terug. De kamers zijn nu te groot voor hen. Hij neemt een vrouw in dienst die voor de kinderen zorgt en Willem doet zijn gewone werk. De dood van Guibor is natuurlijk aan het hof bekend geworden.

Als Keizer Karel en Willem op een rustig moment bij elkaar zitten, zegt Karel: 'Het spijt me dat je vrouw tijdens de veldtocht is doodgegaan.'

Willem knikt. 'Het is vreemd als je thuiskomt en je weet van niets. Niemand had het me gezegd.'

Karel de Grote zucht. 'Die dingen gebeuren, onze plicht roept ons weg en dan verlies je ineens je vrouw.'

Willem geeft een onverwacht antwoord. 'Die plichten, daar wil ik van af ..., ik wil vrij zijn! Kan Witcher niet nu al graaf van Toulouse worden? Orange zou ik aan mijn dochter Gerberge willen geven. Ze is getrouwd met Jean Adhémar, hij is vast een goede graaf voor zo'n klein gebied.'

De keizer schrikt. 'Beste neef, wat zeg je nu? Al je bezittingen wegdoen terwijl je nog leeft? Dat kan niet, dat is oneervol.'

'Misschien wil ik wel in het klooster gaan,' zegt Willem zacht.

'Jij in een klooster! Laat me niet lachen, dat is toch zeker niets voor jou. Jij bent een man van de daad, dat bewijst je hele leven. Bovendien kan ik je niet missen als raadsman.'

Daarmee is voor die dag het gesprek afgelopen. Willem moet aan het hof blijven, zijn functie als raadsman vervalt niet. Maar steeds

vaker zegt hij dingen die anderen vreemd in de oren klinken. Als bijvoorbeeld wordt overlegd of een ongehoorzame leenman met geweld tot de orde geroepen zal worden, zegt Willem: 'Als we eens met die man gingen praten; misschien is er een andere oplossing dan oorlogvoeren.' Dan valt er een pijnlijke stilte. Praten? Geweld is het enige wat telt. Gewapende strijd is het enige middel dat een leenman begrijpt.

Keizer Karel kiest Willem niet meer als aanvoerder voor zulke expedities. Dat mag een andere raadsheer doen. Steeds vaker pleit Willem in de raad van de keizer voor het afzien van geweld. De anderen vinden dat vreemd. Ze zeggen: 'De dood van Guibor heeft hem wel veranderd. Wat zegt hij rare dingen.'

Maanden verstrijken, het wordt 804. Het gewone hofleven gaat door en Willem met de korte neus vervult zijn functie zoals van hem verlangd wordt. Zijn tienjarige zoon Herbert vertrekt naar de graaf van Toulouse. Daar zal hij voorbereid worden op een leven als ridder. Zijn opleiding is Witcheer wel toevertrouwd.

In Toulouse zijn ze Willem al haast vergeten, iedereen weet niet beter of Witcheer is de baas. In de zomer van 804 is er weer oorlog. Er is altijd wel een aanleiding om te vechten. Bovendien heeft de keizer geld nodig en oorlogsbuit hoort hem toe. Alles draait immers om geld en macht.

Bernard vertrekt het jaar daarop naar het hof van Jean en Gerberge, waar hij op zijn beurt tot ridder zal worden opgeleid. Willem ziet dat zijn jongens graag ridder worden en hij herinnert zich dat hij het lang geleden ook zo dolgraag wilde. Alleen Witiza had door wat een ridderleven betekende, hij werd de monnik Benoît.

Leven in een klooster, ver van het wereldse rumoer, trekt Willem

steeds meer. Hij praat er opnieuw over met de keizer, maar die wil er niets van weten. Hij wil zijn gewaardeerde raadsman niet missen, ook al zegt de man af en toe dingen die niet goed vallen. Zelf neigt de keizer ook steeds vaker naar praten in plaats van vechten, maar hij weet dat het geen goede politiek is. Deze ridders zijn alleen te temmen met veel geweld, dat is het enige wat ze begrijpen.

De keizer wordt wel eens moe van al die oorlogen en hij ziet met zorg het moment naderen waarop zijn grote rijk verdeeld moet worden tussen de drie zonen. Daar is nog niets over vastgelegd. Als Pepijn in Lombardije blijft en Lodewijk blijft in Aquitanië, is het eenvoudig. Maar de keizer herinnert zich goed dat hij alles wilde hebben, en dat zal bij zijn zoons niet anders zijn.

Willem zoekt geen contact meer met het andere geslacht. In de begintijd waren er nogal wat dames vriendelijk tegen hem, maar als hij ze liet voelen dat een derde huwelijk hem niet welkom was, bekoelden hun gevoelens meestal snel.

Zijn plan om in het klooster te gaan komt in een stroomversnelling als Benoît het hof bezoekt. Hij heeft geheime berichten uit Spanje dat men graag een langdurige wapenstilstand met keizer Karel zou willen sluiten. Er wordt in de raad langdurig over gepraat en abt Benoît krijgt toestemming de mogelijkheid van een wapenstilstand verder te onderzoeken.

Willem spreekt Benoît naderhand onder vier ogen.

‘Ik ben er na de dood van Guibor steeds sterker over gaan denken monnik te worden.’

Benoît grijnst. ‘Jij monnik... weet je wel wat dat betekent? Je moet alles zelf doen en je bent ondergeschikt aan iedereen. Dat kun jij niet, jij wilt altijd de baas zijn.’

Willem knikt. 'Ik weet dat zo mijn hele leven geweest is, maar nu wil ik wat anders. Ik wil wel de minste zijn, dat deert me niet meer.'

'Dan ben je wel erg veranderd,' zegt Benoît voorzichtig.

'Dat is ook zo, ik pleit nu vaak voor vrede in plaats van oorlog. Het helpt niets, maar ik wil het wel gezegd hebben.'

Benoît knikt. 'Je bent inderdaad veranderd. Je zou in mijn klooster je leertijd kunnen doormaken en daarna abt worden van de monniken in Gellone, een kleine groep die in de bergen woont. Het is er stil en eenzaam en het kan er gemeen koud zijn. Hun klooster moet nog helemaal opgebouwd worden. Jij zou daar leiding aan kunnen geven.'

Ze gaan meteen naar keizer Karel en bespreken het voorstel.

De keizer zucht. 'Ik wist wel dat jullie zouden komen. Willem zeurt al jaren over een klooster. Nu Benoît er is zal het wel moeten gebeuren.' Dan zegt hij plechtig: 'Je verzoek heeft mijn hart gewond en je vertrek zal mijn ziel diep beroeren, maar ik weet dat je wens oprecht is en ik zal je laten gaan.' De twee mannen omhelzen elkaar en het besluit is gevallen. Willem mag het klooster in. Ze treffen een regeling voor het graafschap Toulouse en Orange. Toulouse komt onder Witchers gezag en Orange valt toe aan Gerberge en Jean Adhémar. Dat die stad daarmee in een andere familie terecht komt kan Willem niet schelen. De jonge graaf en gravin zullen het graafschap goed besturen, daar gaat het om. De jongste zonen zullen ridder worden zodra ze dat willen en de keizer zal er zelf op toezien dat dat goed gebeurt. Gaucelme krijgt de stad Nîmes, waarover hij namens Witcher zal regeren. Voor ridder Willem met de korte neus wacht het klooster, de rust en de stilte. Voor zijn kinderen is alles geregeld.

Kloosterleven

In het klooster van Aniane moet Willem zijn mooie ridderkieren afleggen en hij krijgt een ruwwollen pij. Men is geduldig met deze noviet van eenenvijftig, maar de kloosterregels moet hij volgen. Het eten is sober, net genoeg, niet meer. Dat is voor een ridder die zijn hele leven van lekker eten heeft gehouden, niet zo gemakkelijk. Zijn zoon Hildehelm is al helemaal aan het kloosterleven gewend. Hij bemoeit zich zo weinig mogelijk met de opvoeding van zijn vader en Willem waardeert dat.

De nieuwe monnik doet zijn best nederig te zijn, maar af en toe geeft hij orders aan andere monniken. Die lachen erom en doen het niet. Willem beseft dan weer dat hij de allerlaatste in rangorde is. Hij probeert mee te lachen. Als hij bij het eten zijn kom leeg heeft en om méér vraagt, krijgt hij het niet. Ook dat valt tegen.

Na enkele maanden gaat het beter.

Benoît zegt op een dag: 'Je leertijd is volbracht, morgen vertrek je naar Gellone om daar je eigen klooster op te bouwen.'

Willem knikt, hij heeft geleerd te gehoorzamen.

De volgende dag worden zijn weinige bezittingen op een ezel geladen, waarna de tocht naar Gellone kan beginnen. Het klooster telt slechts zes monniken en het bestaat uit niet meer dan een houten kapel, een stal waar ze slapen en wat tuinen. Willem mag er een klooster van maken. Meteen bij aankomst wacht hem een verrassing: de keizer heeft een stukje hout van het kruis van Christus gestuurd in een mooie zilveren reliekhouders. Dat is iets heel bijzonders en de nieuwe abt van Gellone is er dan ook heel blij mee. Benoît kijkt er met een scheef oog naar. Zo'n reliek past niet bij een klein klooster; het zou beter in Aniane kunnen staan.

Het werk wordt flink aangepakt. Met Witcher voert hij in de derde week van zijn nieuwe kloosterleven overleg. Ze maken plannen. Willem heeft nog geld en Witcher kan voor werklieden zorgen. Dat geld, tot nu toe veilig opgeborgen, kan voor het nieuwe klooster gebruikt worden. Willem laat een stenen kerk bouwen en een betere slaapzaal, met daarbij een keuken en een kleine eetzaal. Zo gaat het klooster van Gellone er meer en meer als een echt klooster uitzien. Het is er wel eenzaam. Rondom liggen hoge bergen. Een klein riviertje mondt verderop uit in de bredere Hérault. Helder water hebben ze dus genoeg, wat een groot pluspunt voor de bouwmeesters is. Het landschap levert ruimschoots stenen en hout voor het kerkje en de andere gebouwen.

De kostbare reliek krijgt een ereplaats op het altaar. Het feit dat die reliek daar is, trekt nieuwe mannen die in Gellone monnik willen worden. Zij zijn allemaal welkom, als ze flink willen meewerken aan de bouw. Dat doet iedereen. Willem houdt zich strikt aan de kloosterregels die hij in Aniane geleerd heeft. Er is nu volop eten, daar zorgt Witcher wel voor. Zijn vader krijgt flinke voorraden, zoals graan en vlees. Hij stuurt zelfs een paar koeien. Een monnik die opgegroeid is op een boerderij, zorgt voor het vee.

Als Willem een jaar abt is, ziet het er heel anders uit dan toen hij kwam. Het houten kerkje is weg, daar staat een stenen kapel. De stal is nu verblijfplaats voor de koeien; de monniken hebben betere slaappleatsen. Er is een keuken en de monnik die daar de scepter zwaait, zet elke dag lekker, voedzaam eten op tafel. Willem houdt van lekker eten, dat genoeg laat hij zich niet afnemen. Verder leeft hij als een modelmonnik en eist dat ook van alle anderen.

Hij loopt aan het eind van een dag nogal eens naar een rustig plekje bij het smalle riviertje. Daar gaat hij op een boomstam zitten en ondergaat de heilzame stilte. Hij ziet terug op zijn leven en beseft dat hij nog lang zal moeten boeten eer alle moord en doodslag hem vergeven zal zijn. Hij luistert naar de vogels en herinnert zich de oude monnik die hem zei dat een ridder dat ook nodig heeft. De man had gelijk, maar in een ridderleven is er weinig plaats voor de natuur. Zeker aan het hof was het te druk.

Hij denkt aan zijn twee vrouwen en weet dat in elk geval Cunegonde in de hemel moet zijn. Guibor is een ander geval, daar is hij niet zo zeker van. Toch was ook zij wel lief en ze heeft hem twee kinderen geschonken. Zij zal wel gered zijn. Hij ziet al zijn kinderen weer voor zich en denkt aan zijn twee overleden kinderen, een jongen en een meisje. Waarom sterft een kind? Het heeft nog niets misdaan en wordt toch weggeroepen. Waarom sterven zovelen op de slagvelden? Ook zij hebben niets misdaan, er is alleen een ander die net iets vaardiger is met lans of zwaard. In die gevechten is het steeds weer hij of ik ... waarom?

Monnik Willem vindt hier de rust. Hij denkt nog wel eens aan de waarzegster die hem de toekomst voorspelde toen hij nog een jongen was. Misschien heeft zij wel gezien dat hij zijn leven in een klooster zou beëindigen, maar op dat moment voelde ze dat hij dat niet wilde. Hij moest en zou toen ridder worden. Wat is achteraf de zin daarvan geweest? Hij weet het niet en laat de diepzinnige gedachten maar verder rusten. Hij zal dit klooster opbouwen zolang er nog kracht in hem is. Dat is zijn nieuwe taak, daar zal hij voor zorgen.

Levenseinde

Het klooster wordt voltooid in de jaren die volgen. De nieuwe abt van Gellone kan nu rustig aan doen. Alles gaat vanzelf. Hij is vaak in gebed verzonken in de kapel. Hij heeft met Benoît gepraat. 'Zou God mij alle slachtoffers vergeven die ik gedood heb?' Benoît glimlacht. 'Je deed wat je als ridder moest doen, daar hoef je geen zorg over te hebben. Wat je in je vorig leven misdeed is je ruimschoots vergeven door het voorbeeldige monniksleven dat je nu leidt.'

'Jij hebt eerder gekozen, ik denk dat je verstandiger was.' Benoît lacht luid. 'Natuurlijk was ik altijd verstandiger, maar beste Willem, maak je nu geen zorgen om dingen die dat echt niet waard zijn. Je hebt Rome gered, je hebt allerlei andere dappere daden verricht, je was een goede ridder. Na de verovering van Nîmes heb je geen slachting laten aanrichten en ook bij Orange heb je het bloedvergieten beperkt. Je hebt dingen gedaan die geen enkele aanvoerder voor jou deed. Al je zonden zijn je vergeven, dat weet ik zeker.' Dit gesprek sterkt de abt van Gellone. Hij bidt nu vooral voor anderen. Voor Witcher, opdat hij een goede graaf van Toulouse zal zijn en voor Gerberge en Jean vraagt hij dat ze goed op Orange zullen passen. Hij bidt voor al zijn kinderen die nog leven. Op vaste dagen laat hij missen voor Cunegonde en Guibor opdragen. Voor Cunegonde wordt elke week minstens eenmaal een mis gelezen. De monniken noemen die mis het 'vrouwengebed'.

Het stuk hout van het kruis van Christus trekt in toenemende mate pelgrims. Sommige zieke bedevaartgangers worden beter als ze de reliekschrijn mogen aanraken. Er vinden nog meer wonderen plaats. Willem probeert een keer het kruis dat hij lang geleden van

zijn moeder kreeg bij een vrouw die verlamd is. Hij bidt er vurig bij. De vrouw staat voorwaar op en kan weer lopen! Het verhaal wordt snel bekend en spoedig reizen veel zieken naar Gellone. Het wordt druk in het smalle dal. Veel zieken moeten net zo ziek terug gaan als ze kwamen, maar in een aantal gevallen helpt de relik van keizer Karel of het kruis van de abt.

In Aniane wordt het niet gewaardeerd dat het nieuwe klooster zoveel succes heeft, maar de kloosterbroeders moeten erin berusten. Abt Benoît heeft er geen moeite mee, anderen vinden dat zij recht hebben op die pelgrims en zieken.

Het wordt 812.

Abt Willem is zevenenvijftig jaar, een hoge leeftijd. Hij is nooit ziek en leidt zijn klooster met vreugde. Dagelijks bidt hij voor allen die hem dierbaar zijn, ook voor de keizer. Diens zonen Karel en Pepijn zijn dood. Omdat de keizer in korte tijd twee zonen heeft zien sterven, is Lodewijk troonsopvolger geworden voor het hele rijk. Met Spanje is een wapenstilstand gesloten, zodat er geen invallen meer zullen zijn en geen plundering meer kan plaatsvinden van kerken en kloosters. Dat is voor Gellone een rustig idee. Hoewel de abt zijn zwaard nog heeft, zou hij het niet graag meer gebruiken. Hij hoort af en toe nog wel iets van Witcher, maar vechten is nu iets voor anderen. De oude keizer is nog sterk en laat met geweld iedereen onderwerpen die onwillig is. Voor Willem komen deze geluiden uit een wereld ver weg, de wereld van zijn vorig leven. Nu is hij monnik en hij bidt alle dagen.

Begin mei wordt hij ziek. Het lijkt eerst een verkoudheid, maar het wordt erger. Hij hoest en ademt moeilijk. Een monnik die veel

van kruiden weet, probeert van alles. Niets helpt. Men laat hem de heilige relik aanraken. Ook dat maakt de zieke abt niet beter, en zelfs zijn eigen kruis redt hem niet.

Het is intussen 27 mei. Benoît, die erbij geroepen is, ziet dat Willem stervende is. Hij laat de zieke nog eenmaal de relik van keizer Karel aanraken. Wanneer dat niet helpt krijgt Willem de laatste sacramenten toegediend.

Hij is daar zelf rustig bij. 'Het leven is lang en goed geweest,' zegt hij zacht. 'Nu ga ik naar mijn lieve Cunegonde.'

De zieke ligt stil, zijn ademhaling gaat moeilijk. In de vroege ochtend van 28 mei sterft hij, voorzien van de troost van de kerk en in het rustige besef dat hij de laatste jaren een goed en godvruchtig leven heeft geleid. Het laatste wat hij hoort is een merel die bij zonsopkomst zingt in een boom. Het is het laatste geluid dat Willem, graaf van Toulouse en Orange, abt van het klooster in Gellone, op deze wereld hoort.

De monniken bidden voor zijn zieleheil. Na een plechtige uitvaartmis wordt hij begraven in de crypt van de door hemzelf gebouwde kerk.

7e Terzijde

Ridder Willem werd aan het eind van de tiende eeuw heilig verklaard. Zijn stoffelijk overschot werd daarbij overgebracht van de crypt naar het koor van de kerk. In 1138 werd het geplaatst in een marmeren sarcofaag.

U zult Gellone niet meer op de kaart vinden, want eind twaalfde eeuw werd de naam van het gehucht veranderd in Saint Guilhem-le-Désert. Het plaatsje is er nog en u kunt het klooster bezoeken en de kerk bezichtigen. Van de stoffelijke resten van de heilige Willem (Guilhem = Guillaume = Willem) zijn na een overstroming, eeuwen geleden, nog slechts enkele botjes over. De 's zomers smalle rivier kan breed zijn in voor- en najaar als er veel water van de omringende bergen afgevoerd moet worden.

De relik met het stukje hout van het kruis van Christus is er nog steeds. In de twaalfde eeuw wilde het klooster van Aniane zijn macht uitbreiden en Gellone als eigendom verwerven. Er kwamen in Gellone nogal wat pelgrims langs op weg naar Santiago, en Ariane had zijn oog laten vallen op die bron van inkomsten.

De monniken hadden net tevoren hun hele archief in vlammen zien opgaan. Zij hebben hun stichter tot held van verhalen gemaakt. Troubadours namen die verhalen over en zo groeide de legende rond Willem met de korte neus, de man die met veel geweld insloeg op alle tegenstanders. Geweld is in ons verhaal enigszins naar de achtergrond geschoven.

En de wonderen die in het verhaal beschreven zijn? Hebben ze echt plaatsgehad of niet? Om de verhalen over wonderen te kunnen begrijpen moeten wij ons in een heel andere tijd inleven. De kerkdienst was in het Latijn, daar begreep men doorgaans niets van. Relieken waren de enige plaats waar men rechtstreeks contact kon hebben met een heilige, die genezing kon brengen.

Het geheim van reliekgenezing is: als je er in gelooft kan het werken. De medische wetenschap vermocht nog bijna niets, genezing door een reliek was vaak de laatste strohalm. Velen hebben die strohalm aangegrepen en er zijn echt wonderen gebeurd, die via de menselijke psyche verklaard kunnen worden. Wonderbaarlijke genezingen zullen voorgekomen zijn, alleen al door de kracht van de gebeden van zovelen.

Saint Guilhem-le-Désert vindt u niet ver van Montpellier. Het is een allerliefst plaatsje en de dames in het klooster zijn allervriendelijkst. De abt heeft me belangrijke informatie gegeven voor dit verhaal. Ruime medewerking kreeg ik ook in het archief in Orange, waar de vrouwelijke archivaris veel weet van de geschiedenis van dit bijzondere stadje. Evenals bij vorige verkenningen ben ik ook voor dit verhaal goed geholpen door lokale historici. Probleem is alleen dat de achtste en negende eeuw zo ver weg zijn, waardoor het moeilijk is er betrouwbaar materiaal over te verzamelen. Daarom is er veel fictie in dit verhaal.

Overige boeken door Nanne Bosma

Historische jeugdromans

Nanne Bosma schreef een reeks historische jeugdromans, gesitueerd in verschillende historische perioden, zoals de Middeleeuwen, de 16e eeuw of 17e eeuw. Zijn ambitie was in de eerste plaats een spannend verhaal te vertellen, maar wel goed gedocumenteerd want zijn fictie combineert hij met een historisch correcte schets van het dagelijks leven in het verre verleden, met veel aandacht voor beeldende details.

De goede verstaander heeft het genoeg een verdiepende laag te ontdekken in zijn verhalen. Je kunt zijn jeugdromans op twee niveaus lezen: als inderdaad een spannend en onderhoudend verhaal, of als verzameling van ethische dilemma's. Zijn verhalen over individuele avonturen van tieners in lang voorbijgevoerde tijden bevatten een consequente grondtoon die bestaat uit een pleidooi voor het betrachten van redelijkheid en tolerantie, een demonstratie van de waarde van evenwichtig en zelfstandig denken in tijden van geweld en crisis. Zijn verhalen bieden ook mooi gecomponeerde levenslessen over goed leiderschap en in elk boek maakt de jonge hoofdpersoon een sterke persoonlijke ontwikkeling door. Bij de beschrijving van de belevenissen klinkt de stem van de schrijver door, soms letterlijk in de dialogen. De hoofdpersonages zijn slimme jongens of meisjes die volwassen worden en daarbij tal van tegenslagen en belemmeringen moeten trotseren.

Zijn jeugdboeken hebben als gemeenschappelijk thema de deugd van het geven van kansen en de noodzaak tot het grijpen van kansen. Zijn verhaalwereld biedt een weerspiegeling van zijn visie op het waardevolle leven en van ieders verantwoordelijkheid daarin.

Historische roman voor volwassenen

Nanne Bosma publiceerde in 1981 in het boek 'De emigrant' een 'verhaal dat waargebeurd zou kunnen zijn', over de belevenissen van een boerenzoon die in de periode voor de eerste wereldoorlog vanuit Friesland naar Canada emigreerde. Het boek is deels gebaseerd op de verhalen die de schrijver Nanne hoorde van zijn geëmigreerde oom Nanne in Canada.

Historische studie over Balthazar Gerards

Nanne Bosma publiceerde in 1983 de historische studie 'Balthazar Gerards: Moordenaar en martelaar'.

Hierin beschrijft hij op een journalistieke manier de dood van Willem van Oranje, als een soort afrekening in het politieke milieu. Hij schetst een levensportret van de dader, Balthazar Gerards.

In Nederland is deze man consequent gedemoniseerd als moordenaar van de 'Vader des Vaderlands', in zijn thuisland Frankrijk werd hij destijds beschouwd als martelaar. De lezer kan zijn eigen mening vormen op basis van zorgvuldig verzameld feitenmateriaal.

Het beschavingspeil van de Nederlandse samenleving in die tijd was bedenkelijk laag, de dader is op barbaarse wijze ter dood gebracht.

In de 21e eeuw zijn we gelukkig in staat meer humaan en op een hoger juridisch peil moordenaars te berechten.

De boeken van Nanne Bosma zijn gratis beschikbaar in de Digitale Bibliotheek voor de Nederlandse letteren, DBNL.

<http://www.dbnl.org/auteurs/auteur.php?id=bosm029>

Lijst van publicaties met beknopte toelichting op Wikipedia.

https://nl.wikipedia.org/wiki/Nanne_Bosma